

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

یوولسم ټولگی

اسلامي ښوونه او روزنه - یوولسم ټولگی

چاپ: ۱۳۹۰ هـ. ش

Ketabton.com

الهی

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو
د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

يوولسم ټولگي

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

ليکوالان

- استاد محمد آصف کورچي
 - استاد سيد فاضل شاه
 - استاد حبيب الله فوزي
- ## علمي ايډيٽ
- د کټور شير علي ظريفي

د ژبې ايډيټ

- مولف محمد سهراب ديدار

دیني، سیاسي او کلتوري کمیټه

- ډاکټور عطاء الله واحدیار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشر اتو رئیس.
- مولوی قیام الدین کشاف
- استاد محمد آصف کورچي

د څارنې کمیټه

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا د رورنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شیر علي ظريفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسوؤل
- د سرمولف مرستیال عبدالظاهر گلستانی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

طرح او ویراین

عبادت الله غفاري

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د توري هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي پامپریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل خلیري لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به لکه زړه وي جلاویدان
نوم د حق مودی رهبر وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پېغام جرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توک دی چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولنې د اړتياو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انگشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي گټورې موضوعگانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه گرځېدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لورنو او زامنو په باکفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤليت په ريښتني توگه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرگندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لاسنه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې بې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو، او نورو ملگرو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې بې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

د موضوعاتو فهرست

۱	لومړۍ لوست – آسماني کتابونه.....
۵	دویم لوست – وحی.....
۸	درېم لوست – پر انبیاءو او رسولانو ایمان.....
۱۳	خلورم لوست – د انبیاءو او رسولانو علیهم السلام صفونه.....
۱۸	پنځم لوست – اولو العزمه پیغمبران.....
۲۱	شپږم لوست – معجزه او سحر.....
۲۵	اووم لوست – کرامت او استدراج.....
۲۷	اتم لوست – قضاء او قدر.....
۳۱	نهم لوست – د بروزخ حالات.....
۳۶	لسم لوست – بعثت او حشر.....
۳۹	یوولسم لوست – د پیغمبر ﷺ شفاعت.....
۴۳	

د حدیثو برخه

۴۴	دولسم لوست – غیبت لویه گناه ده.....
۴۸	دیارلسم لوست – مسلمان د هنداره ده.....
۵۱	خوارلسم لوست – د مشورې اهمیت.....
۵۴	پنځلسم لوست – د بیوزلو سړه مرسته.....
۵۷	شپاړسم لوست – د لویو پالنه او روزنه.....
۶۱	اوولسم لوست – د حلالي روزې گڼل.....
۶۴	اته لسم لوست – په دین کې آسانتیا.....
۶۸	نر لسم لوست – لعنت(دنبیر) ویل.....
۷۱	شلم لوست – په چارو کې مېخی حالت غوره کول.....
۷۴	یوولسم لوست – په ځوانۍ کې د الله ﷻ بنده گي.....
۷۸	دوه ویشتم لوست – په لار کې د کښیناستلو آداب.....
۸۲	
۸۳	در ویشتم لوست – کورنۍ.....
۸۷	خلور ویشتم لوست – نکاح.....

د فقهې برخه

پنځه وېشتم لوست - د نکاح مقدمات	۹۰
شپږ وېشتم لوست - د نکاح ارکان او شرطونه	۹۵
اووه وېشتم لوست - ولایت	۹۸
اټه وېشتم لوست - کفایت	۱۰۱
نېهه وېشتم لوست - د نکاح محرمات	۱۰۳
دیرشم لوست - رضایي محرمات (حراموالی)	۱۰۶
یر دیرشم لوست - موقفي محرمات	۱۰۸
دوه دیرشم لوست - متعه	۱۱۲
درې دیرشم لوست - مهر	۱۱۴
څلور دیرشم لوست - ولیمه	۱۱۸
پنځه دیرشم لوست - د ښځې او خاوند حقوق	۱۲۱
شپږ دیرشم لوست - د خاوند حقوق په ښځه باندې	۱۲۵
اووه دیرشم لوست - حجاب	۱۲۹
اټه دیرشم لوست - د ښځې او مېړه د ستونزو دحل لارې	۱۳۵
نېهه دیرشم لوست - طلاق	۱۴۰
څلورېښتم لوست - د طلاق ټولونه	۱۴۳
یر څلورېښتم لوست - د تفریق ټولونه (۱)	۱۴۶
دوه څلورېښتم لوست - د تفریق پاتې ټولونه (۲)	۱۵۰

آسماني کتابونه

الله تعالی د خپلو بندگانو د لارښوونې لپاره وخت پر وخت کتابونه را لېږلي دي، ترڅو دوی د هغو کتابونو له لارښوونو سره سم خپل ژوند عیار او د دنیا او آخرت ښکمرغۍ خپلې کړي.

د کتاب تعریف

کتاب په لغت کې له کتابت څخه اخیستل شوی او لیکنې ته ویل کېږي او آسماني کتاب د الله تعالی د لارښوونو هغه کلام دی چې د خپلو رسولانو څخه یې یو رسول ته ورکوي چې خلکو ته یې ورسوي.

د تعریف شرح

له کتاب څخه دلته د الله تعالی کلام مراد دی چې له نور او لارښوونو څخه برخمن دی، الله تعالی په هره زمانه کې د خپلو بندگانو د لارښوونې لپاره آسماني کتاب را نازل کړی چې هغوی دغه آسماني کتاب د خپل سپېڅلي قانون په توګه قبول کړي او پیروي یې وکړي چې د دنیا په ستونزو منو او کړکېچنو لارو کې خپله لار ورکه نه کړي.

د آسماني کتابونو د اثبات دلایل

په آسماني کتابونو باندې د ایمان د اثبات لپاره په قرآن کریم او د نبی کریم ﷺ په مبارکو احادیثو کې ډېر زیات دلایل شته چې موږ یې دلته په لنډه ډول بیانوو:

قرآن کریم

الله تعالی په قرآن کریم کې فرمایي: ﴿قُلُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا مِنْ رَبِّهِمْ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَحُوسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ۱۳۲] ژباړه: ورايۍ چې! موږز ایمان راوړېدۍ په الله او پر هغه هدایت چې موږز ته راغلی دی او هغه چې ابراهیم عليه السلام، اسماعیل عليه السلام، اسحاق، یعقوب او د یعقوب عليه السلام څوځوات ته راغلی ؤ او هغه چې موسی عليه السلام، عیسی عليه السلام او نورو ټولو پیغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړی شوی ؤ، موږز د هغو په منځ کې هیڅ توپیر نه کوو، او موږز الله ته سر ټیټوونکي یو.

پدې مبارک آيت کې الله تعالى مؤمنان مامور کړي چې په قرآن کریم او هغو کتابونو چې له قرآن کریم څخه مخکې نازل شوي ايمان راوړي.

الله تعالى په بل ايت کې فرمايي: ﴿أَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَتْ بِهِ وَكُتِبَ عَلَيْهِ وَرُسُلُهُ لَا يُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقرة: ۲۸۵]

ژباړه: پیغمبر پر هغه هدايت ايمان راوړيدی، چې د هغه د رب له خوا پر هغه نازل شويدي او څوک چې د دې پیغمبر منونکي دي، هغوی هم دا هدايت د زړه په مينه منلی دی. دوی ټولو الله، د هغه پرېښې، د هغه کتابونه او د هغه پیغمبران ﷺ منلي دي او د هغو وينا دا ده چې: "موږ د الله په پیغمبرانو کې یو له بله توپیر نه کوو، موږ حکم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ څښتن! موږ ستا څخه د گناه د ښېنې غوښتونکي یو او همدا ستا لوري ته زموږ درتگ دی.

الله تعالى پدې مبارک آيت کې د نبی کریم ﷺ او مؤمنانو د ايمان صفت بيان کړی او هغه څه يې پکې څرگند کړي چې دوی په ايمان راوړلو پرې مامور شوي دي چې هغه ايمان په الله تعالى، ملائکو، کتابونو او رسولانو دی.

همدارنگه الله تعالى په يو بل مبارک آيت کې داسې فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَتْ بِهِ وَكُتِبَ عَلَيْهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ۱۳۲] ژباړه: ای مؤمنانو!

په الله، په رسول يې او په هغه کتاب ايمان راوړئ چې الله تعالى پر خپل رسول را نازل کړی او په هغه کتاب چې ږومسې يې نازل کړی او څوک چې له الله او د هغه له ملائکو، کتابونو، رسولانو او وروستی ورځې نه منکر شي نو رښتيا چې هغه په بې لاريتوب کې دېر لري ولاړ.

حديث شريف

کله چې جبرئيل ﷺ څخه د ايمان په هکله پوښتنه وکړه، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: «أَنْ تُوْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرُهُ وَشَرُّهُ»^(۱) ژباړه: ايمان دي ته ويل کيږي چې ته ايمان او يقين وکړي په الله تعالى او د

هغه په ملائکو، کتابونو، رسولانو، د قیامت په ورځ او پدې ایمان او باور ولري چې د خیر او شر ټولو اندازه د الله تعالی له لوري ده.

په آسماني کتابونو د ایمان لرلو حکم

په ټولو آسماني کتابونو چې د الله تعالی له لوري را نازل شوي ایمان راوړل، یقین او باور کول پرې فرض دی.

آسماني کتابونو ته د خلکو اړتیا

د بشر د تاریخ له پلټلو څخه څرگندیږي چې انسان له یو لوري ځان غوښتنه لري، ځان خوښوي او د نورو آزادي او حقوق د برلاسي توب په وخت کې اکثراً په نظر کې نه نیسي.

فعالیت: له پخواني او معاصر تاریخ څخه د ظالمو چارواکو او زورورو خپلسرو قومونو د بشري ځان غوښتنې ځینې بېلګې د مثال په توګه په وار سره بیان کړئ.

او له بل پلوه د بشر پوهه نیمګړی ده، د کایناتو او د هغو د خالق په اړه له لارښوونې پرته حقیقت ته نه شي رسېدای او په همدې توګه د ټولنیزو اصولو او قوانینو په هکله یې علم نیمګړی دی، غوره او ګټورې لارې چارې په خپل سرۍ سره نه شي پېژندلې، الله تعالی د انسان دې نیمګړتیا ته زموږ پام را اړوي فرمایي: ﴿يَحْسِبُ الْإِنْسَانُ أَن يُتْرَكَ سُدًى ۚ أَلَمْ يَكُنْ نَفْثَةً مِّن مَّيِّمَتٍ﴾ [القيامة: ۳۶ ، ۳۷] آیا انسان گمان کوي چې خپل سرۍ دې پرې ښودل شي، آیا دی د مینو نطفه نه و چې په رحم کې غورځول کېده.

فعالیت

زده کوونکي دې په وار سره د لاندې پوښتنو او ځوابونو په هکله خبرې اترې وکړي:

۱. هغه فیلسوفان چې په خپل عقل باندې په تکیه کولو یې د بشر د ژوند لپاره قوانین رامنځته کړي، آیا د ژوند د اصولو په هکله سره یوه خوله دي؟
۲. نو آیا بشر د دې وړتیا لري چې خپل سرۍ پرې ښودل شي؟
۳. د الله تعالی له لوري د شریعت رالیږلو ته څه اړتیا لیدل کېږي؟

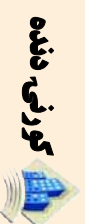
نو بشر سخته اړتيا درلوده چې الله تعالى د دوي د لارښوونې او له هک پک کيدو څخه د ويستلو لپاره په بېلابېلو وختو کې پيغمبران راواستوي او د هغوی په لاس شريعتونه او کتابونه رانازل کړي.

الله تعالى فرمايي: ﴿رُسُلًا مِّنْهُمْ يَذِّكِّرُونَ النَّاسَ عَلَى اللَّهِ حُجَّتَهُ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ [نساء: ۱۶۵]. (الله تعالى) ذېري ورکړونکي او وېروونکي پيغمبران راواستول چې له هغوی وروسته په الله تعالى کوم حجت نه وي او الله تعالى غالب او د حکمت خاوند دی.

دا خبره ضروري ده بايد پرې پوه شو چې د ټولو آسماني کتابونو پيغام په قرآن کریم کې شتون لري او دغه کتاب د ټول بشريت د لارښوونې وروستۍ کتاب دی. په دې سربېره د الله په دې کتاب کې برکتونه دي، د هغه تلاوت ذکر دی او په دنيا کې د رحمتونو او په آخرت کې د ژغورنې سبب گرځي.

۱. کتاب تعريف کړئ!
۲. په آسماني کتابونو باندې د ايمان د اثبات دلايل ووايې!
۳. رسول الله ﷺ جبرئيل عليه السلام ته د ايمان په هکله څه وويل؟
۴. په آسماني کتابونو باندې د ايمان حکم بيان کړئ!
۵. آسماني کتابونو ته خلک څه اړتيا لري؟

زده کوونکي دې آسماني کتابونو ته د خلکو د اړتيا تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکي چې له شلو کرښو کمه نه وي.

دویم لوست

وحی

بدې لوست کې موږ په وحې باندې له ایمان راوړلو څخه بحث کوو.

وحې څه ته ویل کېږي؟ وحې د چا له خوا په چا باندې نازلېږي؟

د وحې تعریف

وحې په لغت کې په ډېرو معناگانو سره استعمال شوې ده لکه: اشاره، پیغام، الهام، خفي کلام، امر او کتابت.^(۱) او د عقایدو د علم په اصطلاح کې د الله تعالی له لوري په پټه او خارق العاده طریقې سره د نبي خبرولو ته وحې ویل کېږي.^(۲)

د تعریف شرح

وحې د الله تعالی له لوري له هغه چا سره چې د پیغمبرۍ لپاره یې غوره کړی وي په هر هغه څه چې اراده یې لري، په خفي او داسې طریقو سره خبرولو ته ویل کېږي چې د بندگانو په وس او توان پوره نه وي.

د وحې د ثبوت دلیل

تقلي دلیل: حضرت محمد ﷺ لومړنی پیغمبر نه و او نه لومړنی انسان و، چې خلکو ته یې له وحې څخه خبرې کولې او دوی یې په اسماني خبرو باندې خبرول، بلکې له آدم ﷺ څخه پیل تر حضرت محمد ﷺ پورې ډېر پیغمبران تېر شوي چې خلک یې له وحې څخه خبرول. دوی له خپلو ځانونو څخه خبرې نه جوړولې بلکې د الله تعالی له لوري په رالېږلې وحې به یې دوی خبرول لکه څرنگه چې الله تعالی فرمائي: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَنْبِيَاءَ وَعِيسَى وَإِسْرَافِيلَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآدِينَ دَاوُدَ زَبُورًا ۖ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ [النساء: ۱۶۳ ، ۱۶۴] ژباړه: ای محمد ﷺ موږ تا

ته په هم هغه شان وحې لېږلې ده، لکه چې نوح ﷺ او له هغه وروسته پیغمبرانو ته مو لېږلې وه. موږ ابراهیم ﷺ، اسمعیل ﷺ، اسحق ﷺ، یعقوب ﷺ او د یعقوب ﷺ اولادې، عیسیٰ ﷺ، ایوب ﷺ، یونس ﷺ، هارون ﷺ او سلیمان ﷺ ته وحې ولېږله او موږ داود ته زبور ورکړ، او موږ پر هغو پیغمبرانو هم وحې نازله کړې چې د هغو یادونه مو له دې نه

۱ - لسان العرب، القاموس المحیط، تفسیر الرازي او تفسیر البیضاوي.

۲ - مناهل العرفان - (۱/ ۴۶)

مخکې تاته کړېده او پر هغو پیغمبرانو هم چې د هغو یادونه مو تاته نه ده کړې. الله له موسی عليه السلام سره داسې خبرې کړې دي لکه څنگه چې خبرې کړې.

په یو بل آیت کې الله تعالی د محمد ﷺ په هکله فرمایي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾ [النجم: ۳، ۴] ژباړه: هغه له خپل نفسي خواش څخه نه غږېږي، دا خو یوه وحې ده چې پر هغه نازلېږي. همدارنگه الله تعالی په یو بل آیت کې فرمایي: ﴿كَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ مُبِينٌ﴾ [یونس: ۲] ژباړه: آیا د خلکو له پاره دا د حیرانتیا وړ خبره شوه چې موز له همغو څخه یو سړي ته وحې وکړه چې (په غفلت کې لوېدلي) خلک راوینس کړه او څوک چې یې ومنې هغو ته زېږی ورکړه چې د دوی له پاره د هغو له رب سره رښتینۍ عزت او سرلوړي ده؟ منکرانو ویل چې دا سپری ښکاره کوډه دی؟.

عقلي دليل

وحې یو رښتینونی واقعیت دی، څوک چې د الله تعالی پر وجود او د هغه د قدرت په کمال ایمان لري د وحې له وجود څخه نه منکرېږي.

فعالیت: زده کوونکي دې د وحې د دلیلونو په اړه یو له بل سره مباحثه وکړي.

پر وحې د ایمان حکم

په ټولو نازل شویو کتابونو او په ټولو وحیو باندې په اجمالی توګه ایمان او باور لرل فرض دی.

د وحې ډولونه

الله تعالی خپلو پیغمبرانو ته په درې ډوله وحې کړې ده:

۱. د الهام او خوب په توګه وحې.

أ. الهام: لکه څرنگه چې نبی کریم ﷺ فرمایي: «إِنَّ رُوحَ الْقُدُسِ نَفَثَ فِي رُوعِي أَنْ نَفْسًا لَنْ

تَوْت حَتَّى تَسْتَكْمَلَ أَجْلَهَا وَتَسْتَوْعِبَ رِزْقَهَا فَأَجْلُوا فِي الطَّلَبِ وَلَا يَحْمِلُنْ أَحَدُكُمْ اسْتِيطَاءَ

الرِّزْقِ أَنْ يَطْلُبَهُ بِعَصِيَّةٍ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَسَالُ مَا عِنْدَهُ إِلَّا بِطَاعَتِهِ» ^(۱) ژباړه: یقیناً چې

جبرائیل عليه السلام زما په زړه کې دا خبره الهام کړه چې هیڅ نفس تر هغه وخته نه مړ

کېږي تر څو خپله ټاکلې نېټه پوره کړي او خپل رزق پوره تمام کړي، نو رزق له روا

لاړو وغواړئ او د رزق ورو کېدل او کموالی دې په تاسو کې هیڅ یو دې ته اړ

نځري چې په ناروا لارو بې ولټوي. ځکه هغه څه چې د الله تعالی په وړاندې شته هغه د طاعت څخه پرته په نورو ناروا لارو نه شي تر لاسه کېدای.

ب. په خوب کې لیدل: لکه څرنگه چې الله تعالی ابراهیم عليه السلام ته په خوب کې وحې وکړه چې خپل زوی اسماعیل عليه السلام ذبحه کړي او له همدې رښتینو خبرونو څخه پر حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم باندې وحې پیل شوې ده.

۲. د پردې تر شا خبرې کول: یعنې پدې صورت کې به د پیغمبر او الله تعالی تر منځ واسطه موجوده نه وه، بلکې پرته له واسطې به الله تعالی خپل پیغمبر ته وحې کوله لکه څرنگه چې موسی عليه السلام د الله تعالی خبرې پرته له واسطې څخه اورېدلې دي.

۳. د ملائکې په واسطه: یا به الله تعالی خپل پیغمبر ته ملائکه لېږله نو دې ملائکې به هغه وحې پیغمبر ته رسوله چې دا د جبرائیل عليه السلام دنده ده. ^(۱)

د وحې پورتنۍ درې ډولونه الله تعالی پدې مبارک آیت کې داسې بیانوي: ﴿وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكَلِمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ رُؤْيًى أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُخَبِّرُ بِأَمْرِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ [الشوری: ۵۱] ژباړه: هیڅ بشر دا مقام نه لري چې الله له هغه سره مخامخ خبرې وکړي یا خو د هغه خبرې په وحې (اشاره) سره وي یا د پردې تر شا، یا کوم پیغام راوړنکې (پرښته) لېږي او پرښته د الله په حکم سره هر څه چې هغه غواړي وحې کوي، هغه لور او د حکمت خاوند دی.

فعالیت: زده کوونکي دې د وحې د ډولونو په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

۱. وحې لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.
۲. د وحې د شتون دلیله بیان کړئ.
۳. په وحې باندې د ایمان حکم څه دی؟
۴. د وحې ډولونه بیان کړئ.
۵. هغه مبارک آیت ذکر کړئ چې الله تعالی د وحې ډولونه په کې ذکر کړي دي.

زده کوونکي دې د وحې په اړه په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکي چې له پنځو کرښو کمه نه وي.

۱- تفسیر الرازي، ج: ۱، ص: ۱۸۶.

پر انبیاوو او رسولانو ایمان

۱. نبي او رسول چا ته ويل کيږي؟
۲. آیا نبوت او پیغمبري په کار او زحمت سره تر لاسه کېدای شي؟

۱- د نبي او رسول تعریف

- أ. نبي: چې د الله تعالی له لوري وحی ورته راغلی وي.
- ب. رسول: هغه چا ته ويل کيږي چې الله تعالی خپلو بند گانو ته د خپلو احکامو د رسولو لپاره له نوي شریعت سره استولی وي.

۲. د نبي او رسول تر منځ توپیر

رسول هغه چا ته ويل کيږي چې الله تعالی خپلو بند گانو ته له نوي شریعت سره را استولی وي چې هغه خلکو ته ورسوي او نبي هغه دی چې الله تعالی د خپلو بند گانو د لارښوونې لپاره رالېږلی وي، برابره خبره ده که د پخوانو انبیاوو شریعت خلکو ته رسوي، نوی شریعت ورسره نه وي او یا هم نوی شریعت ورکړل شوی وي، نو هر رسول ته نبي ويل کيږي، خو هر نبي ته رسول نه ويل کيږي.

۳. د انبیاوو شمیر

په قرآن کریم کې د پنځه ويشتو انبیاوو یادونه راغلې، اتلس تنه ېې د الله تعالی په دې قول کې ذکر شوي: ﴿وَبَلَّغْ حُجَّتَنَا آتَيْنَاهَا أَبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ لِّسَاءِ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ﴾ ۱۰۰ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِن قَبْلُ وَمِن ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۱۰۱ وَكَرَّمَا وَبَيَّضَ وَجْهَيْهِ وَآلِيَّاسَ كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِينَ ۱۰۲ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيُوسُفَ وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ (الأنعام: ۸۳ - ۸۶)

ژباړه: او دا زموږ د لیل دی چې ابراهیم ته مو د قوم په مقابل کې ورکړی وه چا ته چې مو خوښه شي درجې ېې لوړوو، ېې شکه ستاڅنښتن ډېر د حکمت او علم خاوند دی او ده ته مو اسحاق او یعقوب وربښلي وو، ټولو ته مو لاره ښودلې وه، او نوح ته مو پخوا لاره ښودلې وه او د ده له اولادې څخه داود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی او هارون

وو او مونږ نېکو کارو خلکو ته همداسې غوره بدل ورکړو او زکریا، یحیی، عیسی او الیاس ټول له صالحانو څخه وو او اسماعیل، الیسع، یونس، لوط او نور ټول مو په نورو خلکو غوره گرځولي وو.

او اوه تنه یې په نورو ځایونو کې ذکر شوي چې هغوی عبارت دي له: آدم، ادریس، هُود، صالح، شُعَیب، ذُو الْکُفْل او مُحَمَّدٌ خَاتَمُ النَّبِیْنَ عَلَیْهِمْ جَمِیْعًا صَلَّوْا تَ اللَّهُ وَسَلَامُهُ).

په قرآن کې راغلي چې نور پیغمبران هم شته، الله تعالی فرمایي: ﴿وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَیْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَیْكَ﴾ [النساء: ۱۶۴]

او په حدیثو کې د انساوو شمېر یو لک او څلور وېشت زره او د رسولانو شمېر درې سوه او ديارلس ښودل شوی، خو علماء وايي چې په دې حدیثونو کې ضعف دی ^(۱) نو د مجموعي تعداد په هکله یې توقف غوره دی.

۴. په رسولانو باندې د ایمان د اثبات دلیل

الله تعالی په خپل کتاب قرآن کریم کې فرمایي: ﴿أَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ بِاللَّهِ بِإِيمَانٍ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا وَأَنْتُمْ لَا تُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُ الْمُشْكَرِينَ وَتَوَلَّوْا سَمْعًا وَأُصْفَا غُفْرَانًا رَبَّنَا وَإِنَّكَ الْغَفُورُ الْكَرِيمُ﴾ [البقره: ۱۲۵] ژباړه: پیغمبر پر هغه هدايت ایمان راوړېدی، چې د هغه د رب له خوا پر هغه نازل شويدي او څوک چې د دې پیغمبر منونکي دي، هغوی هم دا هدايت د زړه په مينه منلي دي. دوی ټولو الله، د هغه پر بنسټي، د هغه کتابونه او د هغه پیغمبران (عليه السلام) منلي دي او د هغو وينا دا ده چې: «موږ د الله په پیغمبرانو کې یو له بله توپیر نه کوو، موږ حکم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ څښتنه! موږ ستا څخه د گناه د بښنې غوښتونکي یو او همدا ستا لوري ته زموږ درتگ دی.»

فعالیت: زده کوونکي دې په خپلو کې د نبي او رسول تر منځ پر توپیر بحث وکړي.

۵. په انساوو او رسولانو باندې د ایمان حکم

په ټولو انساوو او رسولانو عليهم السلام باندې ایمان لرل فرض او د اسلامي عقیدې له ارکانو څخه شمېرل کېږي نو له یو نبي او رسول څخه انکار د ټولو انساوو او رسولانو

۱- د ابن کثیر تفسیر د دې آیت لاندې (وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَیْكَ).

خشخه انکار بلل کيږي، له همدې امله مسلمان د تل لپاره له خپلې عقيدې سره سم دا گواهې ورکوي چې د هېڅ نبي تر منځ په ايمان کې توپیر نه کوي، په ټولو رسولانو او نبيانو باندې پرته له کوم توپيره يو ډول ايمان لري ځکه دوی ټول د الله تعالی له لوري را استول شوي دي.

۱. نبوت الهي ورکړه ده

نبوت يوه الهي ورکړه ده. هر هغه چا ته چې الله تعالی وغواړي نبوت او رسالت ورکوي، په شوق، کوشن او خپله خوښه هېچا ته نه ورکول کېږي، يعنې دا چې په عبادت، رياضت او زيار نه تر لاسه کيږي، الله تعالی د انبياوو توصيف په قرآن کریم کې داسې کړی دی: ﴿وَأَنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ [ص: ۴۷] ژباړه: په يقيني توگه زموږ په نزد هغوی په غوره شويو ښکړو کسانو کې شمار دي له دې. آيت څخه دا څرگنده شوه چې انبياء د الله ﷻ د لوري غوره شوي کسان دي.

فعاليت: زده کوونکي دي پر انبياوو او رسولانو باندې د ايمان د حکم په اړه يو له بل سره بحث وکړي.

۷. په نبيانو او رسولانو باندې د ايمان تفصيل

په انبياوو او رسولانو باندې ايمان درلودل د قرآن او سنتو په رڼا کې تفصيل لري چې په لاندې کرښو کې ورته اشاره کوو:

۱. پر هغو انبياوو او رسولانو باندې ايمان لرل چې الله تعالی په قرآن کریم کې ذکر کړي دي او ټول شمېر يې پنځه ويشت تنه دي، همدارنگه پدې باندې هم ايمان لرل چې الله تعالی لدې ذکر شويو پيغمبرانو څخه پرته نور هم را استولي دي.
۲. پدې ټينگ باور او ايمان لرل چې د ټولو انبياوو د بلنې محور د الله تعالی د يووالي منل او د هغه عبادت وو.
۳. پرته له توپيره په ټولو انبياوو باندې ايمان لرل، د دوی د نبوت او رسالت تصديق کول، سره لدې پدې باور لرل چې ځينې يې له ځينو نورو څخه غوره او محمد ﷺ تر ټولو پيغمبرانو غوره دی.

۴. پدې باندي ايمان او باور لرل چې دوی ټول انسانان دي او د الوهیت هېڅ ډول خصوصیات نه لري.
۵. پدې باندي ايمان لرل چې انبياء او رسولان له ټولو خلکو څخه د علم، عمل او اخلاقو له پلوه کامل دي، دوی خپل امانت پوره کړی او رسالت يې په پوره امانت داری، سر ته رسولی دی.
۶. پدې باندي ايمان لرل چې الله تعالی د خپلو انبیاوو د تصدیق لپاره دوی ته معجزې ورکړي دي.
۷. پدې باندي ايمان لرل چې د نبوت لړۍ په محمد ﷺ پای ته رسېدلې او محمد ﷺ ټولو خلکو ته استول شوی دی او د ده له رحلت څخه وروسته بل نبي یا رسول د قیامت تر ورځې پورې نه راځي او د وحې لړۍ پای ته رسېدلې ده.

فعالیت: په قرآن کریم کې د څو پیغمبرانو نومونه ذکر شوي دي؟

۸. په انبیاوو او رسولانو باندي د ايمان معنا

الله تعالی په خپل کتاب قرآن کریم کې فرمایلي دي: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَبَيْنَ أَنَّهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ۱۳۶] ژباړه: ووايئ چې! موږ ايمان راوړيدلی په الله او پر هغه هدایت چې موږ ته راغلی دی او هغه چې ابراهيم عليه السلام، اسماعيل عليه السلام، اسحاق، يعقوب او د يعقوب عليه السلام څو ځانت ته راغلی ؤ او هغه چې موسی عليه السلام، عیسی عليه السلام او نورو ټولو پیغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړی شوی ؤ، موږ د هغو په منځ کې هېڅ توپیر نه کوو، او موږ الله ته سر ټیټوونکي یو.

په انبیاوو او رسولانو باندي ايمان او ټینگ باور لرل دي، نه وايي چې الله تعالی خپلو ځينو بنده گانو ته وحې کوي تر څو خلکو ته د الله تعالی د نعمتونو زېری ورکړي او د هغه له عذاب څخه يې ووېروي، خو دا هر څه یوې موخې ته د رسېدو لپاره ترسره کوي چې هغه د الله تعالی عبادت، د دین اقامت او الله تعالی په ربوبیت، الوهیت، اسماوو او صفاتو کې یو گڼل دي.

لاندې پوښتې ځواب کړئ:

۱. نبي او رسول تعريف کړئ.
۲. نبي او رسول څه توپير لري؟ په لنډو ټکو کې يې بيان کړئ.
۳. آيا نبوت په زيار او عبادت سره تر لاسه کيږي؟
۴. په انساوو او رسولانو باندې د ايمان د وجود دلايل ذکر کړئ.
۵. په قرآن کریم کې د څو پيغمبرانو نومونه راغلي دي؟ کوم چې درته ياد دي ويې ليکئ.
۶. په انساوو او رسولانو باندې ايمان څه حکم لري؟

زده کوونکي دې د نبي او رسول په اړه په خپلو کتابچو کې يوه مقاله وليکي چې له شپږو کړنو څخه يوه وي.

څلورم لوست

د انبياوو او رسولانو عليهم السلام صفتونه

الله تعالى پيغمبران د بنو، غوره او نیکو صفتونو خاوندان گرځولي دي تر څو په ښه توگه خلک نېکي لاري ته دعوت کړي. همدارنگه الله تعالى دوی له ټولو هغو خوږونو او کړنو څخه چې د نبوت له منصب سره مناسب نه دي، پاک او سپېڅلي کړي دي.

د انباوو صفتونه

د انباوو عليهم السلام ځيني صفتونه په قرآن کریم کې ذکر شوي دي، چې په لاندې ډول بيانېږي:

۱. عصمت

د عصمت تعريف: عصمت په لغت کې حفظ او ساتلو ته وایي. او د عقایدو د علم په اصطلاح کې (پاکوالي): عصمت د الله تعالی هغه لطف دی چې پيغمبر د نېکو کارونو کولو ته هڅوي او د بدو کارونو له کولو څخه یې ساتي، له انسان څخه اختیار نه ساقطوي تر څو د آزمایشت او امتحان حقیقت باقي وي.^(۱)

د تعريف شرح

الله تعالی خپل ټول انبياء په خپل فضل او کرم سره له نبوت څخه مخکې او وروسته له ټولو گناهونو څخه پاک ساتلي دي، داسې ځواک یې ورکړی دی چې د نېکو کارونو کولو ته یې هڅوي او د ناوړه کارونو له کولو څخه یې منع کوي، خو له دوی څخه اختیار نه ساقطوي.

له گناهونو څخه د انباوو عليهم السلام عصمت

د ښه وضاحت لپاره د انباوو عصمت په لاندې ډول شرح کوو:

۱ - المسامرة، ص: ۲۲۹.

أ. کباثر گناهونه: کبیره گناه هغي گناه ته ويل کيږي چې يا په دنيا کې حد ورته ټاکل شوی وي او يا د جهنم په اور باندې وعده ورکړل شوې وي او يا لعنت او يا غضب ورباندې ويل شوی وي.

ب. صغائر گناهونه: صغیره گناه هغي گناه ته ويل کيږي چې په دنيا کې حد ونه لري او په آخرت کې ورته عذاب نه وي ټاکل شوی.

لومړۍ: له لویو گناهونو څخه د انبیاو علیهم السلام عصمت (پاکي)

تول انبیاء کرام له بعثت څخه مخکې او وروسته له ټولو لویو گناهونو لکه: کفر، دروغ ویل او داسې نورو څخه پاک او سپېڅلي دي، له دوی څخه قصداً او یا سهراً هېڅ وخت لویه گناه نه پېښيږي، بلکې له دې ټولو گناهونو څخه معصوم دي.

د دې عصمت دلایل

خرنگه چې د انبیاو له ټولو ستره او مهمه دنده خلکو ته د الله پیغام رسول دي نو قرآن په خرگندو ټکو کې په دې هکله د هغوی په صدق گواهي ورکړې، الله تعالی فرمایي دي: ﴿وَمَا يَتَّبِعُكَ مِنَ الْقَوْمِ إِذْ هُوَ عَلَىٰ وَجْهِ بُرْخَىٰ﴾ [النجم: ۳، ۴] ژباړه: هغه له خپل نفسي خواش څخه نه غبريږي، دا خو یوه وحې ده چې پر هغه نازلېږي.

همدارنگه نبي کریم ﷺ په خپل یوه مبارک حدیث شریف کې فرمایي: **عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: يا رسول الله إنك تدأبنا. قال: (إني لا أقول إلا حقا)** ^(۱) ژباړه: له حضرت ابو هريره رضي الله تعالى عنه څخه روایت دی چې اصحابو کرامو وویل: ای د الله تعالی رسول! ته له موز سره ټوکې کوي. رسول الله ﷺ وفرمایي: زه له حق څخه پرته بل څه نه وایم.

همدارنگه د دوی په هکله الله تعالی فرمایي: ﴿وَأَجْنِبْنَاهُمْ وَهْدَيْنَاهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ (الانعام: ۸۷) ژباړه: او دوی مو خوښ کړي او نیغه لاره مو ورته ښودلې.

دویم: له صغائرو (کوچنیو) گناهونو څخه د انبیاو علیهم السلام عصمت
 د امام ابو حنیفه رحمه الله په نزد پیغمبران علیهم الصلاة والسلام لکه څرنگه چې له لویو
 گناهونو څخه پاک او معصوم دي همدارنگه له صغائرو (کوچنیو) گناهونو څخه هم پاک
 او معصوم دي.

الله تعالی په قرآن کریم کې فرمایي: ﴿وَأَنَّهُمْ عِندَنَا آمِنٌ الْمَصْطَفِينَ الْأَخْيَارَ﴾ [ص: ۴۷]
 ژباړه: په یقیني توګه زموږ په نزد هغوی په غوره شویو ښکو کسانو کې شمار دي.

۲. بشريت: انبياء او رسولان ټول بشر دي، خوراک، ښاک کوي، ویده کېږي، ناروغه
 کېږي، وږي کېږي، تېري کېږي، نکاح کوي په غیږو باندي نه پوهیږي او د داسې
 نورو ټولو بشري صفتونو خاوندان دي. تر څو له خلکو سره صله رحمي وکړي، د
 دوی له احساس څخه خبر وي او د مستقیمې لارې په بنودلو کې الله تعالی په دوی
 باندي قوي حجت قائم کړی، الله تعالی په دې اړه فرمایلي دي: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ
 مِنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ [التوبه: ۱۲۸] ژباړه:
 وګورئ تاسې ته یو پیغمبر راغلی دی چې په خپله له همدا تاسې څخه دی، په زیان
 کې ستاسې لوبدل پر هغه ګران تمامېږي، هغه ستاسې د رغېدنې حرصناک دی. د
 مؤمنانو له پاره هغه خواخوږی او زړه سواندی دی.

۳. تبلیغ: خلکو ته د هغو احکامو رسول چې په رسول یې مامور شوی وي تبلیغ بلل کېږي،
 تر څو هغوی ته د دنیا او آخرت د ښکمرغیو لارښوونه وکړي، چې دا کار ټولو پیغمبرانو
 تر سره کړی او هېڅ شی یې نه دي ورڅخه پټ کړی، الله تعالی پدې اړه فرمایلي دي:
 ﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنَّ لَكَ فَعْلًا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ﴾ [المائدة: ۶۷] ژباړه:
 ای پیغمبر! څه ستا د رب له لوري پر تا نازل کړی شويدي هغه خلکو ته ورسوه. که

داسې دې ونه کړل نو د هغه د پیغمبرۍ حق دې ادا نه کړ.

۴. زیرکتیا: هر نبي د زیرکتیا او لوړد فهم څخه برخمن وي، الله تعالی پدې اړه فرمایي:
 ﴿فَقَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا
 فَاعِلِينَ﴾ [الانبیاء: ۷۹] ژباړه: نو په هغه وخت کې موږ د فیصلې صحیح صورت
 سلیمان ته وښوده پداسې حال کې چې موږ حکم او علم دواړو ته ورکړی و، له

داؤد سره موز غرونه او الوتونکي ابل کړي وو چې پاکي يې بيانوله، د دغه کار کوونکي همدا موز وو.

۵. ناريتوب: ټول علماء پدې اتفاق دي چې الله تعالى ټول انبياء نارينه راليرلي دي هيڅ ښځې ته د نبوت منصب نه دی ورکړای شوی، آن تر دې چې ځينو علماوو په دې خبره اجماع هم نقل کړي ده، ځکه الله تعالى فرمايلي دي: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِي إِلَيْهِمْ﴾ [الوسف: ۱۰۹] ژباړه: ای محمده (ﷺ) له تا نه مخکې چې موز کوم پیغمبران ليرلي وو هغوی هم ټول سړي وو، هغوی لوري ته موز وحې لېږو. په پورتنۍ آيت کې د رجل لفظ ذکر شوی دی، او په عربي ژبه کې رجل نارينه ته ويل کېږي.

۶. له عیونو څخه پاکوالی: پیغمبران له لاندې عیونو څخه پاک او سپېڅلي دي: هر پیغمبر د بعثت په وخت کې د خپلې زمانې له ټولو خلکو څخه د خلقت له مخې غوره وي.

ب. هر ښي له داسې عیونو څخه چې طبیعت ورڅخه نفرت کوي، پاک او سپېڅلی دی، لکه: پیس، جام او داسې نور.

ج. ښي د داسې کسب خاوند نه وي چې عرف یې بد وگڼي، لکه: ښکر لگول او داسې نور. د. ښي د زړه له سختوالي څخه پاک وي، ځکه که چیرې ښي بې رحمه او د سخت زړه خاوند وي نو بیا خلک ورڅخه نفرت کوي، الله تعالی پدې اړه داسې فرمایلي دي: ﴿فِيمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ وَكُنْتَ قَطًّا عَظِيمًا الْقَلْبُ لَا يُفْضَمُ مِنْ حَوْلِكَ﴾ [آل عمران: ۱۵۹] ژباړه: ای پیغمبره (ﷺ) دا د الله لوی رحمت دی چې ته د دې خلکو لپاره د پرم نرم خوږه جوړ شوی یې، که داسې نه وای او ته توند خوږه او سخت زړی وای نو دا ټول به ستا له شاوخوا نه خواره شوي وو.

فعالیت: زده کونکي دې د انباوو عليهم السلام د صفتونو په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

۱. عصمت تعريف كړئ.
۲. د انساوو د عصمت دلايل بيان كړئ.
۳. د بشريت د صفت دلايل ووايئ.
۴. د تبليغ د صفت دلايل ووايئ.
۵. د زيركتيا د صفت دلايل ووايئ.
۶. د ناريتوب د صفت دلايل بيان كړئ.
۷. له كومو عيونو څخه د انساوو پاكوالى لازمي دى؟

زده کونکي دي د انساوو د صفتونو په اړه يوه مقاله وليکي چې له لسو کرښو کمه نه وي.

اولو العزمه پیغمبران

تول پیغمبران د الله تعالی په وړاندې معزز او د عزت خاوندان دي، ټول پیغمبران د ډېر زیات عزم، صبر او حوصلې خاوندان وو، خو ځینې پیغمبران الله تعالی په عزم سره ستایلي دي دا په دې دلالت کوي چې دوی د نورو انبیاوو عليه السلام په پرتله د ډېر قوي عزم او د الله تعالی په وړاندې د ډېر لوړ مقام او لوړې درجې خاوندان دي.

د عزم تعریف

عزم صبر، ثبات او د یو کار د کولو لپاره قوي هڅه ته ویل کېږي.

ولې ځینو پیغمبرانو ته اولوالعزم ویل کېږي؟

ځینو پیغمبرانو ته ځکه اولوالعزم ویل کېږي چې دوی د دعوت او رسالت په کار کې له صبر، ډېر زغم او حوصلې څخه کار اخیستی دی، نو الله تعالی په اولوالعزم صفت سره ستایلي دي او فرمایي: ﴿فَصَبِّرْ كَمَا صَبَّرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾ [الاحقاف، ۳۵] ژباړه: نو صبر کړه لکه چې همتاکو رسولانو صبر کولو.

د اولوالعزمه پیغمبرانو شمېر

د اولوالعزمه پیغمبرانو د شمېر په اړه له علماوو څخه ډېر قولونه نقل شوي دي خو د جمهورو علماوو په نزد اولوالعزم پیغمبران پنځه کسان دي، حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهیم عليه السلام، حضرت موسی عليه السلام، حضرت عیسی عليه السلام او حضرت محمد صلی الله علیه و آله چې الله تعالی پدې قول کې راتول کړي دي: ﴿وَأَزِدْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِثْقَاتِهِمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخْلَدْنَا مِثْقًا مِنْهُمْ عَلِيمًا﴾ [الأحزاب: ۷] ژباړه: او هغه مهال چې موږ له (تولو) انبیاوو او (خصوصاً) له تا، نوح، ابراهیم، موسی او د مریې زوی عیسی نه ژمنه واخیسته او بڼه پخه ژمنه مو ترې واخیسته.

او همدارنګه الله تعالی پدې مبارک آیت کې هم ذکر کړي دي: ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا السُّلُوكَ وَالسَّالِكِينَ وَالسَّالِكِينَ فِيهِ كَبَرُ عَلَى الْمَشْرِكِينَ مَا نَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ﴾ [الشوری: ۱۳] ژباړه: تاسو ته یې هماغه دین ټاکلی (بیان کړی) چې په هغه سره یې نوح ته سپارښتنه کړې وه او هغه چې تاسو ته مو

وحي کړی او په هغه سره موزد ابراهيم، موسی او عیسی ته سپارښتنه کړې وه چې (همدغه) دین تر سره کړئ او اختلاف مه پکې اچوئ. مشرکانو باندې هغه خبره ډېره

درنه ده چې نه یې وربلې.

د اولوالعزمه پیغمبرانو نومونه

۱. حضرت نوح عليه السلام
۲. حضرت ابراهيم عليه السلام
۳. حضرت موسی عليه السلام
۴. حضرت عیسی عليه السلام
۵. حضرت محمد عليه السلام

فعالیت: زده کوونکي دې د اولوالعزمه پیغمبرانو د شمېر په اړه په خپلو کې سره خبرې اترې وکړي.

د اولوالعزمه پیغمبرانو فضیلت

دغه اولوالعزمه پیغمبران له نورو ټولو پیغمبرانو څخه د زیات فضیلت خاوندان دي او په دوی کې د ډېر زیات فضیلت خاوند حضرت محمد عليه السلام دی.

له ابی هريره رضي الله تعالى عنه څخه روایت دی چې رسول الله عليه السلام وفرمايل: «**خَيْرُ وَلَدٍ آدَمَ نُوحٌ وَإِبْرَاهِيمُ وَعِيسَى وَمُوسَى وَمُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِمُ أَجْمَعِينَ**»، ژباړه: د آدم عليه السلام د اولادې تر ټولو غوره حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهيم عليه السلام، حضرت عیسی عليه السلام، حضرت موسی عليه السلام او حضرت محمد عليه السلام دی.

همدارنگه امام بخاري له ابی هريره رضي الله تعالى عنه څخه روایت کوي چې رسول الله عليه السلام صلی الله علیه وسلم وفرمايل: «**أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشِقُ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفِّعٍ**»^(۱).

۱ - أصول الإيمان في ضوء الكتاب والسنة - (۱ / ۲۲۱)

ژباړه: زه د قيامت په ورځ د آدم ﷺ د اولادي سيد او مشر یم، لومړی به له ما څخه قبر شق او خبرې کېږي، زه لومړی شفاعت کړونکی یم، او لومړی به زما شفاعت قبلېږي.

فعالیت: زده کړونکي دې د اولو العزمه پیغمبرانو نور فضیلتونه هم بیان کړي.

۱. آسماني کتابونه څو او په چا نازل شوي دي؟
۲. عزم تعريف کړئ.
۳. اولو العزمه پیغمبرانو ته ولې اولو العزمه ويل کېږي؟
۴. اولو العزمه پیغمبران څو دي؟
۵. د اولو العزمه پیغمبرانو د فضیلت په اړه یو حدیث شریف وړایئ.

معجزه او سحر

۱. معجزه

د معجزې تعريف

معجزه په لغت کې له عجز څخه اخيستل شوی چې بېوسي کوونکي او عاجز کوونکي ته وېل کېږي او په اصطلاح کې د هغه ننگوونکي، خارق العاده کار او وينا څخه عبارت ده چې الله تعالیٰ یې د نبوت او رسالت د دعا لرونکو د رېښتینولۍ په قصد له دوی څخه صادروي چې نور انسانان ورڅخه عاجز وي.

د تعريف شرحه

معجزه داسې کار او وينا ته ويل کېږي چې د نبوت او رسالت له دعا لرونکو څخه صادريږي چې لاندې شرطونه لري:

۱. معجزه به ننگوونکي وي که چېرې ننگونه ونه لري معجزه نه بلل کېږي.
۲. د رسالت او يا نبوت د دعا د رېښتینولۍ په خاطر یې ښکاره کوي که څوک خارق العاده کار تر سره کوي مګر د نبوت يا رسالت دعا ونه لري معجزه نه بلل کېږي.
۳. خارق العاده کار به له دعا سره برابر وي.
۴. مقابل لوری به د دغه خارق العاده کار له سر ته رسولو څخه عاجز وي. که چېرې مقابل لوری هم د داسې خارق العاده کار په تر سره کولو قادر وي، معجزه نه بلل کېږي.

د معجزې ډولونه

د انبياوو او رسولانو عليهم السلام معجزې په دوه ډوله دي:

۱. محسوسې معجزې.
 ۲. غير محسوسې معجزې.
- لومړی محسوسې معجزې: له هغه ډول معجزو څخه عبارت دي چې انسانان یې په پنځه گونو حواسو سره درک کوي، لکه د صالح عليه السلام په دعاء سره له غره څخه د بلارېي اوښې را ايستل، د عیسی عليه السلام په دعاء سره د مور زادي ژوند او د برص (برگي) مریض روغېدل، د موسی عليه السلام امسا په مار باندې بدلېدل، او د نيل بحر دوه ځايه کېدل، د

پیغمبر ﷺ اسراء او معراج، د سپوږمۍ دوه ټوټې کېدل، د پیغمبر ﷺ له مبارکو گوتو څخه د اوبو بهېدل او داسې نور.

دویم غیر محسوسې معجزې: دا هغه معجزې دي چې د عقل په وسیله درک کېږي، لکه د راتلونکو غائبو واقعاتو او حوادثو په اړه معلومات ورکول، او پر محمد ﷺ نازل شوی کتاب (قرآن کریم) چې د محمد ﷺ تر ټولو ستره معجزه ده.

د معجزې حکم

د پیغمبرانو علیهم السلام پر معجزاتو ایمان درلودل فرض دي، ځکه چې د هر پیغمبر معجزه په حقیقت کې د الله تعالی وحی ده چې د پیغمبر رېښتینولي ثابتي لکه څرنگه چې پر پیغمبر ایمان درلودل فرض دي، همدا راز د هغوی پر معجزو هم ایمان درلودل فرض دي.

فعالیت: زده کونکي دي د معجزې په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

۲. سحر

د سحر تعریف

سحر په لغت کې دوکې، باریکۍ، د یو شي شکل بدلولو او هغه کار ته وايي چې ظاهري سبب ونه لري.

او په اصطلاح کې له هغه خارق العاده کار څخه عبارت دی چې د شیطانانو په مرسته له ناوړه او خبیثو نفوسو نه خوا ترسره کېږي.

د تعریف شرحه

سحر په عربي لغت کې دوکې او هغه نازکه کړنې ته وايي چې ظاهري سبب یې په سترگو نه ښکاري.

او په اصطلاح کې هغه نا اشنا کار ته ویل کېږي چې د دین څخه لرې او د بد عمله اشخاصو له خوا ترسره کېږي، د کفري الفاظو په ویلو او د شیطانانو په ملټیا تری صادريږي چې د ښوونې او زده کړې له لارې ورته لاس رسی پیدا کوي.

که چېرې څوک داسې نا اشنا او خارق العاده کار ترسره کړي چې په هغه کې د لاسونو او حرکاتو چالاکي او یا د خاصو دواگانو استعمال رول ولري حقیقي سحر نه بلل کېږي.

د سحر حقيقت په قرآن کريم او نبوي احاديثو او د امت په اجماع سره ثابت دی چې واقعيت لري.

وَأَسْتَرْهَبُهُمْ وَجَادُوا بِسِحْرِ عَزِيزٍ ﴿١١٦﴾ [الأعراف: ١١٦] ٲيا به: موسی ﷺ ورته وويل: تاسي بي
وغورخوئ ڪله چي هغوى (پري او همساگاني) واچولى او (په خپلو ممترونو ويلو سره يي)
د خلكو سترگي مسحوري كړې او په ويږه كې بي واچول او ډير غټ سحر بي وكړ.

د سحر بنږونه او زده کړه حرام کار دی، او که سحر په کفري عقیده بڼاوي نو بیا یې زده کړه کفر دی او زده کوونکی یې واجب القتل دی.

د سحر او معجزې تر منځ ډیر توپیرونه شته چې ځینې یې په لاندې ډول دي:

۱. سحر له شریرو او پلټو نفسونو څخه صادریږي مگر معجزه د پاکو، عزتمندو او الله ﷻ ته له ډیرو نږدې نفسونو څخه صادریږي.

۳. د سحر په سر ته رسولو کې د ناروا اعمالو انجامول او له شیطانونو څخه په کې مرسته غوښتل کيږي او معجزه يواځې د الله ﷻ په مرسته او ارادې صورت مومي.

۵. معجزه د شي حقيقت بدلوي، مگر سحر يواځې د شي ظاهري شکل بدلوي.

٦. په معجزې سره د پيغمبر رينښتولي ثابتېږي، مگر سحر لويه گناه او د خلکو د گمراه کولو او په ځمکه کې له فساد خبرولو څخه پرته بله هيڅ گناه نلري.

۷. سحر په خاصو شیطونو، ځایونو او وختونو پورې تړلی وي، مگر معجزه هېڅ شرط او کوم معین ځای او وخت پورې مربوطه نه وي.

۸. د سحر معارضه او مقابله کېدای شي، مگر د معجزې مقابله محاله ده.^(۱)

فعالیت: د لوست په رڼاکې د ساحر او نجومي تر منځ څه توپیر معلومېږي؟

چې پوښتنې:

۱. معجزه او سحر تعریف کړئ.
۲. د معجزې او سحر تر منځ توپیر واضح کړئ.
۳. د معجزې ډولونه بیان کړئ.
۴. د معجزې حکم بیان کړئ.
۵. د سحر د اثبات دلایل بیان کړئ.
۶. د سحر زده کړه څه حکم لري؟

زده کوونکي دې د معجزې او سحر په اړه یوه مقاله ولیکي چې له اتو کرښو څخه نه وي.

۱- جامع العلوم فی اصطلاحات الفنون - (۲ / ۲۰)، مذکرۃ التوحید - (۱ / ۲۱)

کرامت او استدراج

ایا پوهیږئ چې کرامت څه ته وایي؟ کرامت او استدراج څه توپیر لري؟

۱. کرامت

د کرامت تعریف

کرامت په لغت کې عزت او درناوي ته وایي، الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ [الإسراء: ۷۰] ژباړه: بې شکه د آدم اولاد ته مې عزت ورکړی. او په اصطلاح کې له هغه خارق العاده کار څخه عبارت دی چې له ولي څخه صادريږي.^(۱)

د تعریف شرح

عادناً د ناشوني کار صادرېدل که له داسې شخص څخه سرته ورسېږي چې عقیده او عمل یې د اسلام په تله برابر وي کرامت بلل کېږي او که د شخص عقیده یا عمل له اسلام سره برابر نه وي نو د ده خارق العاده کار کرامت نه دی بلکې استدراج گڼل کېږي.

د کرامت د اثبات دلیل

د اولیادو کرامت په زیاتو دلايلو ثابت دی، لکه چې الله تعالی د مریم علیها السلام په هکله فرمایي دي: ﴿كَلِمًا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ [آل عمران: ۳۷] ژباړه: هر کله به چې زکریا عليه السلام د هغې عبادت خانې ته ورننوتلو له هغې سره به یې څه ناڅه د خوراک او څښاک څه میندل، پوښتنه به یې ترینه کوله ای مریم! دا تا ته له کومه راځي؟ هغې به ځواب ورکاوه د الله تعالی له لوري راغلي دي.

او لکه د اصحاب کهف قصه چې په قرآن کریم کې ذکر شوي ده. همدا رنگه د صحابه ورو په دور کې له بې شمیره صحابه وو څخه ډول ډول کرامات صادر شوي دي چې تفصیل یې د حدیثو او تاریخ په کتابونو کې بیان شوی دی.

فعالیت: زده کوونکي دي د اصحاب کهف قصه په نوبت سره بیان کړي.

۱- التعريفات - (۱ / ۲۳۵)، إتحاف السائل بما في الطحاوية من مسائل - (۳۰ / ۲۱)

د کرامت حکم

د اولياوو کرامت د هغوی د تاييد، مرستې او د دين د اوچتوالي په خاطر حق او ثابت دی، خو کرامت د ولي په اختيار کې نه وي، نو دا ضروري نه ده چې له هر ولي څخه دې کرامت صادر شي ځکه چې کرامت د الله تعالی په ارادې او خوښۍ پورې تړاو لري. په کرامت باندې کوم نوی حکم نه ټاښيري.

۲. استدراج

د استدراج تعريف

استدراج په لغت کې قدم په قدم پورته ختلو ته وايي.

او په اصطلاح کې هر هغه خارق العاده کار چې له کافر يا فاسق شخص څخه صادريږي استدراج بلل کيږي.

د تعريف شرح

که چېرې کوم خارق العاده کار د کافر، فاسق، کاهن، نجومي، ساحر او يا کوه گر شخص څخه صادر شي استدراج ورته ويل کيږي.

هر څومره چې د دوی سرکشي زياتيږي په هماغه اندازه ورته الله تعالی خپل نعمتونه پراخوي تر څو قدم په قدم د هلاکت لوري ته نږدي او د الله تعالی تر حجت لاندې راشي، لکه چې الله تعالی فرمايلي دي: **﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ﴾** [الأعراف: ۱۸۲]. ژباړه: او هغه کسان چې زموږ آيتونه يې دروغ گڼلي دي، نو هغوی به موږ په داسې تدريجي ډول هلاک کوو چې هغوی به خبر هم نه وي.

فعليت: زده کوونکي دې د کرامت او استدراج تر منځ پر توپير يو له بل سره بحث وکړي.

۱. ولي چاته ويل کيږي؟
۲. د کرامت د اثبات دليل وړياست.
۳. الله تعالی کرامت د څه لپاره له ولي څخه صادروي؟
۴. استدراج څه ته وايي؟ تعريف يې کړئ.

کورنۍ دنده

د قرآن کریم د نصوصو په رڼا کې د استدراج څو مثالونه وليکئ.

قضاء او قدر

د ایمان له ارکانو څخه یو رکن په قضاء او قدر باندې عقیده درلودل دي. په قضاء او قدر ایمان درلودل هغه موضوع ده چې د مسلمان په عقیده، کړنو، افعالو او ژوندانه په ښو او بدو حالاتو ژوره اغېزه لري.

د قضاء او قدر تعریف

أ. قضاء: په عربي ژبه کې فیصلې، پوره کولو او حتمي والي ته ویل کېږي.
ب. قدر: په عربي ژبه کې حکم، فیصلې او اندازې ته ویل کېږي.
او په اصطلاح کې قضاء او قدر له هغه تقدیر او اندازې څخه عبارت دی چې الله ﷻ د خپل علم په بناء د کائناتو لپاره ټاکلی دی په هغه شان چې دهغه د حکمت غوښتنه وه.

د تعریف شرح

قضاء او قدر لفظونه په عربي ژبه کې د مختلفو معناگانو لپاره استعمال شوي دي مګر د عقایدو په علم کې دواړه هغه مترادف لفظونه دي چې له یو مقصد څخه پرې تعبیر شوی دی.

د قضاء او قدر پر موضوع د ښه پوهیدلو په خاطر د څلورو خبرو پیژندل ډیر اړین دي چې په لاندې توګه بیانېږي:

۱- د الله ﷻ ازلي علم: په دې خبره ایمان درلودل چې الله ﷻ د هرشي په اجمالي او تفصیلي، ماضي او مستقبل پر ټولو حالاتو عالم او پوه دی، لکه څرنگه چې په خپلو کړنو پوره عالم دی، د خپلو بندګانو په کړنو او افعالو هم پوره علم لري. په تیرو او راټلونکو ټولو واقع کیدونکو حوادثو او غیراتو داسې علم لري چې هېڅ شی یې له علم څخه پټ ندي.

الله ﷻ فرمایلي دي: ﴿عَالِمِ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْلُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ [السيا: ۳]

ژباړه: هغه (الله ﷻ) په ټولو پټو پوه دی له هغه نه دیو بخږي په اندازه کوم شی نه په اسمانونو کې پټ دی او نه په ځمکه کې نه له بخږي څخه خپه او نه له بخږي کوږې. مګر هر څه په یو څرګند دفتر کې درج دي.

الله ﷻ له مخلوقاتو له پيدايښت څخه لا ډير مخکې په دې پوره عالم و چې مخلوقات څرنگه او کله يې پيدا کړي او هم د مخلوقاتو د ارزاقو، عملونو لويو او وړو حرکتونو خوځښتونو او د هغوی پر اجلونو پوره عالم دی.

۲- په لوح محفوظ کې هر څه ليکل شوي دي: په دې هم ايمان لرل فرض دي چې الله ﷻ ټول هغه څه چې د مخلوقاتو په اړه ورته معلوم وو په لوح محفوظ کې يې ليکلي دي، او د مخلوقاتو ټول هغه تقدیرونه يې کښلي چې دوی ته پېښېدونکي دي، او يا يې دوی انجامونکي وي. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ قَدْرُهُ فِي الزَّيْرِ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُّسْتَقَرٌّ﴾. [القمر: ۵۲، ۵۳]

ژباړه: او هر څه چې دوی يې کوي په لوح محفوظ کې ليکل شوي دي او هره کورنۍ او لويه خبره ليکل شوې ده.^(۱)

پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ...»^(۲)

ژباړه: الله تعالی دمخلوقاتو تقدیرونه د آسمانونو او ځمکو له پيدايښت څخه پنځوس زره کاله مخکې ليکلي دي.

۳- د الله ﷻ خوښه او مشیت: په دې ايمان لرل فرض دي چې هېڅ څيز د الله ﷻ خوښې، ارادې، او مشیت څخه پرته له عدم څخه وجود ته نشي را تلای، نو څه چې الله ﷻ وغواړي هغه کيږي، او څه چې ونه غواړي، نه کيږي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَرُبُّكَ يُخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾ [التقصص: ۶۸]

ژباړه: ستا رب پيدا کوي هر څه چې وغواړي او (هغه په خپله دخپل کار لپاره چاته يې چې خوښه شي) غوره کوي يې.

همدا راز فرمايي: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ [التکویر: ۲۹]

ژباړه: او ستاسې په غوښتنه هېڅ نه کيږي ترڅو پرې چې د الله (رب العالمين) خوښه نه وي.

۱- تفسير القرطبي - (۱۷ / ۱۴۹)

۲- صحيح مسلم

۱- د الله ﷻ تَخْلِيق: د الله ﷻ له ذات او صفاتو څخه پرته نور هر څه مخلوق او الله ﷻ بې خالق دی. الله تعالی فرمایي دي: ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ [الرعد: ۱۶]
 ژباړه: الله ﷻ د هر شي خالق او پیداکونکی دی.
 د ټولو افعالو خالق الله ﷻ دی او بنده یې کاسب دی. د خیر او شر دواړو خالق الله تعالی دی. الله تعالی د خیر په کولو خوښیږي د خیر کسب کوونکو سره مرسته کوي او ورسره مینه لري، بالعکس شر بد گڼي انسانان یې ورڅخه منع کوي او د شر کسب کوونکو سره نه مرسته کوي او نه ورسره مینه لري.

په قضاء او قدر د اثبات دلیل

د قضاء او قدر موضوع په بې شمېره آیتونو او احادیثو سره ثابته ده:
 الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ [القر: ۴۹] ژباړه: موږ هر څه په اندازه او تقدیر سره پیدا کړي دي.

په بل ایت کې الله ﷻ فرمایي: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقْدَرَهُ تَقْدِيرٍ﴾ [الفرقان: ۳] ژباړه: او (الله) هغه ذات دی چې ټول شیان یې پیدا کړي دي او ورته یې اندازه ټاکلې ده.

همدارنگه الله تعالی فرمایي: ﴿لَقَضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا﴾ [الأنفال: ۴۲] ژباړه: د دې لپاره چې فیصله کړي الله تعالی هغه کار چې کېدونکی وو.

په حدیث شریف کې راځي: «وَلَوْ مِثْرَ الْبَلَدِ بِالْقَدَرِ خَيْرٌ وَشَرٌّ»^(۱) ژباړه: جبرئیل عليه السلام پیغمبر ﷺ ته وویل: او دا چې ته ایمان ولري د خیر او شر په تقدیر باندې.

په بل حدیث شریف کې راځي: «لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئْهُ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبْهُ»^(۲)

ژباړه: هېڅکله یو بنده د ایمان خاوند کېدای نه شي تر څو چې د تقدیر په خیر او شر ایمان ونه لري او تر څو چې په دې ایمان ونه لري هغه څه چې ده ته رسېدونکي دي هېڅکله نه خطا کېږي او هغه څه چې ده ته رسېدونکي نه دي هېڅکله نه ورته رسېږي.

۱ - صحیح مسلم - (۱ / ۷۸)

۲ - رواه الترمذی

په قضاء او قدر باندې د ايمان درلودلو حکم

په قضاء او قدر ايمان درلودل فرض دی.

مورن په دې ټينګ باور لرو چې الله ﷻ د مخلوقاتو له پيداښت څخه مخکې د مخلوقاتو په اړه پوره علم درلود او په دې هم عقیده لرو چې الله ﷻ د ټولو انسانانو پوره احوال په لوح محفوظ کې ليکلي دي او په دې هم باوري يو چې هېڅ شی د الله ﷻ له علم او ارادې څخه پرته وجود ته نه شي راتلای. همدارنگه الله ﷻ د خير او شر دواړو خالق او پيدا کوونکی دی او انسان ته يې د خير او شر په کولو کې اختيار ورکړی دی. که يې خير وکړ ورسره مرسته او محبت کوي او که يې په شر لاس پورې کړ الله ﷻ ورسره مرسته او محبت نه کوي. پيغمبر ﷺ فرمايي: «والذي نفسي بيده ، لو جاءت الامة لتفعلك بغير ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك ، ولو ارادت أن تفرك بغير ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك»^(۱) ژباړه: زما دې هغه په ذات قسم وي چې زما روح د ده په واک کې دی، که چېرې ټول امت را ټول شي د دې لپاره چې تاته گټه ورسوي او هغه گټه الله تعالی تاته نه وي ليکلې، نو دا کار د دوی په وس کې نه دی پوره او که چېرې دوی اراده وکړي چې تاته څه زيان ورسوي او هغه زيان الله تعالی تاته نه وي ليکلی نو دا کار هم د دوی په توان کې نه دی پوره.

۱. قضاء او قدر تعريف کړی.
۲. د قضاء او قدر د اثبات دلايل ووايئ
۳. په قضاء او قدر باندې د ايمان حکم واضح کړی.
۴. که څوک له قضاء او قدر څخه منکر شي څه حکم لري؟

زده کوونکي دې د قضاء او قدر په اړه يوه مقاله وليکي چې له پنځو کرښو کمه نه وي.

د برزخ حالات

هر انسان له وفات څخه وروسته د ژوند دوه مرحلې لري له مرگه وروسته د قیامت تر ورځې پورې، چې دې مرحلې ته د برزخ ژوند وایي او بیا له قیامت څخه وروسته چې اوږد او ابدي ژوند پیل شي، په دې لوست کې به د برزخ د حالاتو په هکله معلومات لاس ته راوړئ.

۱. د برزخ تعریف

برزخ په لغت کې پردې او حائل ته وایي او د عقایدو د علم په اصطلاح کې د دنیوي او اخروي ژوند تر منځ (له مرگه وروسته تر بیا ژوندي کېدو پورې) مرحلې ته برزخ ویل کېږي.

د تعریف شرح

له نبوي احادیثو څخه دا جوتیږي: انسان چې له دې نړۍ څخه سترگې پټې کړي هغه گړۍ بېرته ژوندی شي که ښکونکي کاره مؤمن وي، د خوبي د حالاتو احساس کوي او په قبر کې هم په ډول ډول نعمتونو سره نازول کېږي او که بد کرداره او کافر وي د ضم او خواشینی احساس کوي او په قبر کې په ډول ډول عذابونو سره سزا ورکول کېږي، چې د قبر همدې حالاتو ته برزخ ویل کېږي.

فعالیت: زده کوونکي دې د برزخ د لغوي او اصطلاحي تعریفونو تر منځ اړیکه ووايي.

د برزخ د اثبات دلیل

د برزخ پړاو د قرآن کریم په مبارکو آیتونو او د نبی کریم ﷺ په مبارکو احادیثو باندې ثابت دی.

الله تعالی د المؤمنین په سورت کې فرمایلي دي: ﴿وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ أَلَىٰ يَوْمٍ يُعْشَرُونَ﴾ [المؤمنون: ۱۰۰] ژباړه: او په منځ کې د دوی د برزخ (قبر) پرده ده (چې دوی نه پرېږدي دنیا ته رجوع وکړي) تر هغې ورځې پورې چې هغوی په قیامت کې را پاخلول کېږي.

۲. نکیر او منکر:

د نکیر او منکر پېژندنه

نکیر او منکر د الله تعالی دوه ملکې دي، الله تعالی له مړو څخه په قبر کې په پوښتنه کولو گمارلې دي، د نبی کریم ﷺ د حدیث له مخې یې رنگونه تور او سترگې یې شنې دي.

له مړي څخه په قبر کې پوښتنې کول

کله چې مړی په قبر کې ښخ کړل شي او خلک ورڅخه بیرته وگرځي نو ده ته نوموړې دوي ملکې راځي (مکلف مړی د الله تعالی په امر سره بیرته را ژوندی کېږي، خپل عقل او پوره یې بیرته ورته را گرځي) او له ده څخه د رب، دین او نبی په هکله پوښتنې کوي، که چېرې مړي د دغو پوښتنو صحیح ځواب ورکړ او بریالی شو نو د الله تعالی له خوا ورته نعمتونه ورکول کېږي او وروستي پړاوونه پرې آسانېږي او که ناکام شو نو عذاب ورکول کېږي او وروستي پړاوونه یې هم سختېږي.

په قبر کې د پوښتنو کولو د اثبات دلیل

په قبر کې له مړي څخه د نکیر او منکر سوال کول په قرآن کریم او د نبی کریم ﷺ په مبارکو احادیثو سره ثابت دی.

قرآن کریم: الله تعالی پدې اړه په قرآن کریم کې فرمایلي دي: ﴿يُنَبِّئُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [ابراهيم: ۲۷] [ژباړه: الله تعالی به مؤمنان په نژدې ژوند او په آخرت کې په ثابته (د توحيد کلمه ورڅخه مراد ده) وينا کلک او ثابت قدمه کړي. نبی کریم ﷺ څرگنده کړې ده چې دلته له آخرت څخه مراد قبر دی، ځکه قبر د آخرت له منازلو څخه لومړنی منزل دی.

حدیث شریف: حضرت ابو هريره رضی الله تعالی عنه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل: «إِذَا أَقْبَرِ الْمَيِّتُ آتَاهُ مَلَكَانِ اسْوَدَانِ أَرْقَانِ يَقَالُ لَأَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَالْآخَرُ الْكَفَرُ يَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ: هُوَ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ هَذَا ثُمَّ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ سَبْعُونَ عَشْرَ يَوْمًا ثُمَّ يُنْزَلُ فِيهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهُ نِعْمَ فَيَقُولُ أَرْجِعْ إِلَى أَهْلِي فَأَخْبِرْهُمْ فَيَقُولَانِ نَعْمَ كَرَمَهِ الْعَرُوسُ الَّذِي لَا يُوقِظُهُ إِلَّا أَحَبُّ أَهْلِهِ إِلَيْهِ حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَصْنَعِهِ ذَلِكَ وَإِنْ كَانَ مُتَأَلِّقًا قَالِ سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ قُلْتُ مِثْلَهُ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ ذَلِكَ فَيَقَالُ لِلأَرْضِ السَّمِيعِ عَلَيْهِ

فَقَالُوا عَلَيْهِ فِتْنَةٌ فِيهَا أَصْنَاعُهُ فَمَا يَرِ آلُ فِيهَا مُعَذِّبًا حَتَّى يَبْعِثَهُ اللَّهُ مِنْ مَّضْجَعِهِ ذَٰلِكَ»^(۱)

ژباړه: کله چې مړی په قبر کې کېښودل شي نو دوي ملکې ورته راشي، چې توري خبرې او شنې سترگې لري، پوي ته نکير او بلې ته منکر ويل کېږي، هغوی به پوښتنه وکړي: تا ددې سړي په شان کې څه ويل؟ نو هغه به ځواب ورکړي، دا د الله تعالی بنده او د هغه رسول دی. زه شاهدي وایم چې له الله تعالی نه پرته بل برحق معبود نشته او شاهدي وایم په دې چې محمد ﷺ د هغه بنده او د هغه رسول دی. نو پرېښې به ووايي موزد پوهېدو چې ته به همدا وایې. له هغه وروسته به د هغه قبر اويا گره په اويا گرو کې پراخه او ورته رڼا کړای شي، بیا به ورته ووايي چې ویده شه، نو دی به ووايي زه څم خپلې کورنۍ ته چې د خپل حال زېری ورکړم نو پرېښې به ورته ووايي: ته د هغې ناولې غونډې ویده شه چې د خپلې کورنۍ د ډېر گران فرد نه پرته بل څوک یې نه شي وښودلای. (د دغه مړي به همدغسې حالت وي) تر هغه وخته چې الله تعالی یې له دغه آرامځي څخه پاڅوي او که دا مړی منافق وي نو په ځواب کې به وایي چې له خلکو مې اورېدل چې هغوی ويل ما هم همغسې ويل. نه پوهېدل چې څوک دی، نو پرېښې به وایي موزد پوهېدو چې ته به همدا سې وایې. بیا به ځمکې ته وویل شي پر ده باندې را تنگه او راجوړخه شه. نو داسې به پرې راتنگه شي چې د ده پښتۍ به سره تېرې کېږي شي، په همدې عذاب کې به تر هغې پورې اخته وي چې الله تعالی یې له دغه استوگنځي نه را پاڅوي.

۳. د قبر نعمتونه او عذاب

د قبر پېژندنه

سره له دې چې قبر په مشهوره اصطلاح کې د ځمکې هغې برخې ته ویل کېږي چې مړی پکې ښخ شوی وي، خو د نعمتونو او عذابونو د اثبات په بحث کې قبر له مرگ څخه وروسته د مړي د شتون ځای ته ویل کېږي، که هغه ریښتینی قبر وي او که بل ځای وي، لکه چې څوک په اوبو کې مړ شي او اوبه یې یوسي او یا څوک له مرگه وروسته ځناور وخوري، یا یې څوک وسوځوي او داسې نور.

۱ - رواه الترمذی.

الله تعالی فرماني: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَمْعُثُ مِنْ فِي الْقُبُورِ﴾ [الاحق: ۷] ژباړه: او الله تعالی د قبرونو والا خامخا راپاڅوي.

په دې آيت کې له قبرونو څخه عامه مراد ده، په دې توگه چې الله تعالی مېري هرو مرو راپاڅوي که هغه په ځمکه کې ښخ وي که سوځېدلي وي او که ځناورو خوړلي وي.

د قبر د نعمتونو او عذابونو د اثبات دليل

د قبر نعمتونه د قرآن کریم په مبارکو آيتونو او د نبي کریم ﷺ په مبارکو احاديثو باندې ثابت شوي دي.

۱- الله تعالی په قرآن کریم کې د قبر د نعمتونو په اړه فرمايلي دي: ﴿يَجِبُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِأَقْوَلِ النَّاسِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [ابراهيم: ۲۷] ژباړه: الله تعالی به مؤمنان په نژدې ژوند او په آخرت کې په ثابته وينا کلک او ثابت قدمه کړي.

۲- نبي کریم ﷺ د قبر په اړه فرمايلي دي: «إِنَّمَا الْأَمْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْحَقَّةِ، أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفْرِ النَّارِ»^(۱) ژباړه: په يقيني توگه قبر يا د جنت له باغچو څخه يوه باغچه ده او يا د دوزخ له کندو څخه يوه کنده ده.

۳- نبي کریم ﷺ په دوو قبرونو تېرېده، نو وېې فرمايل: «إِنَّمَا لِيَعَذَّابَانِ وَمَا يُعَذَّابَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَسِرُّ مِنْ أَلْبُولِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَفْشِي بِالْثَمِيمَةِ»^(۲) ژباړه: دغه دواړه (مړي) په عذاب کې دي د داسې لوبې گناه له امله ورته عذاب نه ورکول کېږي يوه به د خپلو تنو ميازو (له څاڅکو) څخه ځان نه ساته او بل به چغلي کوله.

په برزخ، نکير او منکر او د قبر په نعمتونو او عذاب د ايمان حکم په برزخ او ټولو هغو شيانو چې په برزخ کې واقع کېږي او نبي کریم ﷺ موندېږي خبر کېږي يو لکه په قبر کې د نکير او منکر پوښتنې کول، د قبر عذاب او نعمتونه په دې ټولو ايمان راوړل فرض دي.

۱ - رواه الترمذي.

۲ - صحيح البخاري ت - (۱ / ۲۲۹)

۱. برزخ تعريف كړئ.
۲. د برزخ د اثبات لپاره دلائل ذكر كړئ.
۳. په قبر كې د پوښتنې كورنكو ملائكو نومونه څه دي؟
۴. له مړي څخه په قبر كې ملائكې د څه شي پوښتنې كوي؟
۵. د قبر د سوال په هلكه يو نقلي دليل بيان كړئ.
۶. قبر تعريف كړئ.
۷. د قبر د نعمتونو په هكله يو نقلي دليل وړاؤ.
۸. د قبر د عذاب په هكله يو نقلي دليل وړاؤ.
۹. په پورتنيو موضوعاتو د ايمان حكم بيان كړئ.

زده كورنكي دي په خپلو كتابچو كې د برزخ د حالاتو په اړه يوه مقاله وليكي چې له لسو كرنېو كمه نه وي.

بعث او حشر

مسلمانان ټول په دې کلک ایمان لري هغه غیبي حالات چې الله ﷻ په قرآن کریم کې او پیغمبر ﷺ په احادیثو کې بیان کړي حق دي لکه بعث، حشر، د اعمالو نل، جنت، دوزخ او داسې نور.

۱. بعث

د بعث تعریف: په لغت کې لیرلو، راپاخلو او ژوندي کولو ته وايي: او په شرع کې جسدونو ته د ارواحو بیرته راگرځولو او له قبرونو څخه انسانان راپاخلو ته بعث ویل کیږي.

د تعریف شرح

بعث، نشور، نشأة ثانیة او معاد مترادف الفاظ دي چې د یو حالت لپاره په قرآن کریم کې ذکر شوي او هغه پس له مرګه د مړو را ژوندي کېدل دي، ټول مړي به د الله ﷻ په امر له قبرونو څخه راوړلایږي او ارواح به یې له خپلو جسدونو سره بیا یو ځای کیږي چې له دغه حالت څخه په قرآن کریم او احادیثو کې کله د بعث، کله د نشر او نشر او کله هم ورڅخه د نشأة ثانیة (دویم ځل ژوندون) په لفظ تعبیر شوی.

د بعث د اثبات دلیل

الله ﷻ فرمایي: ﴿ثُمَّ إِلَیْكُمْ یَوْمَ الْقِیَامَةِ بُعْتُونَ﴾ [المؤمنون: ۱۶] ژباړه: بیا به تاسې د قیامت په ورځ کې راپاخلول شئ.

په بل آیت کې الله ﷻ فرمایي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ یَبْعَثُ مَنْ فِی الْقُبُورِ﴾ [الحج: ۷] ژباړه: او بېشکه الله ﷻ راپاخلوي هغه خلک چې په قبرونو کې دي.

په بعث ایمان درلودل

په بعث ایمان درلودل د ایمان اساسي رکن دی نو له مرګ څخه وروسته په بیا ژوندي کېدو ایمان درلودل فرض دي، هر څوک چې له بعث څخه منکر وي کافر دی.

۲. حشر

د حشر تعریف: حشر په لغت کې د قیامت په ورځ د فیصلې او حساب لپاره د انسانانو راټولېدلو ته ویل کېږي.

د تعریف شرح

د قیامت په ورځ د انسانانو موقف او د محشر میدان ته راټولولو او راجمع کولو ته حشر ویل کېږي، انسانان به ټول د محشر په میدان کې د دې لپاره راجمع کېږي تر څو له دوی سره د دوی د اعمالو حساب وشي د نیکانو نیکي و تلل شي او د بدانو بدې او هغوی ته خپلې عملې یې په ښې یا چپ لاس کې ورکړل شي.

د دوی تر منځ د دې فیصله او پریکړه وشي چې څوک د جنت مستحق دي او څوک د جهنم چې دې ته لوی حشر هم ویل کېږي.

د حشر د اثبات دلیل

د قیامت په ورځ حشر په ښې شمېره دلایلو ثابت دی.

الله ﷻ فرمایي: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّهُ تَحْشَرُونَ﴾ [البقرة: ۲۰۳] ژباړه: او ښه پوه شئ بېشکه

تاسې به د الله ﷻ حضور ته راټولېږئ.

په بل آیت کې فرمایي: ﴿وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [المؤمن: ۷۹]

ژباړه: او الله ﷻ هغه ذات دی چې تاسې یې په ځمکه کې خواره واره پیدا کړي یاستئ بیا به همدغه ته راجمع کېږئ.

رسول الله ﷺ په خپل یو مبارک حدیث کې فرمایي دي: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مَحْشَرُونَ أَيُّهَا اللَّهُ حِفْظًا غَرَاءَ غَرًّا»^(۱) ژباړه: ای خلکو بېشکه تاسې به په داسې حال کې چې ښې به مو لوڅي وي، په بدن باندې به مو کالي نه وي، سنت شوې به نه یاست الله تعالی ته به راټولېږئ.

حشر به د چا کېږي؟

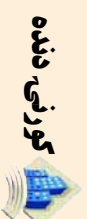
حشر به له انسانانو، پیریانو او له ټولو ژوندیو مخلوقاتو سر ته رسېږي، کله چې خاږوي او نور ژوي یو له بل څخه د خپلو ظلمونو غچ واخلي نو دوی به بیا مړه شي او یواځې انسانان به په محشر کې پاتې شي لکه چې الله ﷻ فرمایي: ﴿وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ﴾ [التکویر: ۵] ژباړه: او (یاد کړه هغه ورځ) کله چې وحشي ژوي راجمع کړل شي. په بل آیت کې فرمایي: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَلُكُمْ مَا فُرِّطْنَا فِي

الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿٣٨﴾ [الأنعام: ٣٨] ژباړه: په ځمکه کې خوځېدونکي کوم ساکین او په هوا کې په وزرونو سره الوتونکي کوم مارغه ته وگورئ، دا ټول همدا ستاسې په څېر انواع او ډولونه دي، موره د هغو د تقدیر په لیکنه کې څه نیمگړتیا نښه پرېښي. بیا به دا ټول د خپل رب لوري ته راغونډه پرې.

حدیث: په حدیث شریف کې راځي: د ابو ذر رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ دوه پسونه ولیدل چې یو بل یې په ښکرو ووهل. پیغمبر ﷺ و فرمای: ای ابو ذره ته پوهیږئ چې دوی ولې یو بل په ښکرو وهي؟ ما وویل نه پوهیږم، پیغمبر ﷺ وفرمای: مگر الله ﷻ پوهیږي، چې ولې دوی یو بل په ښکرونو وهي او نیردې ده چې د دوی تر منځ به فیصله وکړي. ^(۱) په بل حدیث کې د هغه چا په حق کې راځي چې د خپلو څارویو څخه زکات نه ورکوي: اوبنان به خپل مالکان د پنبو لاندې کوي او وزې به خپل مالکان په پنبو او ښکرو باندې وهي. ^(۲) په بل روایت کې راځي: کله چې الله ﷻ وحشي حیوانات راټول کړي او دوی یو له بل څخه خپلې بدلې او غیج واخلي بیا به ورته الله تعالی امر وکړي چې خاورې شي، هغوی به خاورې شي نو په دغه وخت کې به کافر د دې ارمان وکړي چې کاش زه هم خاورې شوی وای. ^(۳)

۱. بعث تعریف کړی.
۲. حشر تعریف کړی.
۳. د بعث او حشر د اثبات دلیله وړایي.
۴. د بعث او حشر تر منځ توپیر واضح کړی.
۵. الله تعالی به د قیامت په ورځ څوک حشر کوي.

زده کوونکي دې د بعث او حشر په اړه له قرآن کریم څخه نور دلایل ووايي چې په کتاب کې نډې ذکر شوي.

۱ - احمد .

۲ - متفق علیه .

۳ - تفسیر بحر العلوم د ابو الیث السمرقندی . کتاب ۱ / ۴۷۷ تفسیر طبري .

د پیغمبر ﷺ شفاعت

آیا پوهیږئ چې شفاعت څه ته وايي؟ او شفاعت په څو ډوله دی؟ او پیغمبر ﷺ به شفاعت څه وخت او د چا لپاره کوي؟

د دې لپاره چې په پورتنیو مطلبونو ښه پوه شو، لاندې لوست لولو.

د شفاعت تعریف

شفاعت په لغت کې له چا څخه د بل لپاره د ښکې کولو او جرم او خطا د ښلولو غوښتنلو ته وايي.

او د عقایدو د علم په اصطلاح کې له الله تعالی څخه د قیامت په ورځ غوښتنه ده، خو د یو چا له خطاوو څخه تېر شي او ښښه ورته وکړي
په دې ځای کې له شفاعت څخه مراد زموږ د خورن پیغمبر حضرت محمد ﷺ شفاعت مراد دی چې د قیامت په ورځ به یې د ټولو خلکو لپاره په عامه توګه او د خپلو امتیانو لپاره په خاصه توګه د الله تعالی په دربار کې ترسره کوي او الله تعالی به د خپلې مهربانۍ له مخې او د پیغمبر ﷺ د اعزاز په موخه د هغه سفارش قبولي.

د شفاعت د اثبات دلیل

د پیغمبر ﷺ شفاعت په قرآن کریم، نبوي احادیثو او د امت په اجماع سره ثابت دی.
الله ﷻ فرمائي: ﴿عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾ [الإسراء: ۷۹] ژباړه: نژدې ده چې ستا څښتن به تا ستایل شوې ځای ته ورسوي.

حضرت عبدالله بن مسعود، حذیفه بن الیمان، عبدالله بن عمر، سلمان فارسي او جابر بن عبدالله رضی الله عنهم ویلي چې له ((مقام محمود)) څخه د پیغمبر ﷺ شفاعت کبری مراد دی.

د پیغمبر ﷺ د شفاعت په باره کې دومره زیات احادیث راغلي چې د تواتر اندازې ته رسیږي، لکه چې پیغمبر ﷺ فرمائي دي: «أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْتَقِلُ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُسْتَفْعٍ».^(۱)

ژباړه: زه به د قيامت په ورځ د آدم ﷺ په اولاده کې سردار یم او زه به لومړی هغه څوک یم چې له قبر څخه راپاڅیږي،^(۱) او زه به لومړی هغه څوک یم چې شفاعت به کوم او لومړی هغه څوک به یم چې شفاعت یې قبلېږي.

د پیغمبر ﷺ د شفاعت ډولونه

الله تعالیٰ حضرت محمد ﷺ ته د دوه ډوله شفاعتونو اعزاز ورپه برخه کړی دی:

۱. شفاعت کبری.
۲. شفاعت صغری.

۱. شفاعت کبری

کله چې ټول انسانان د محشر په میدان کې د خپلو اعمالو د حساب لپاره راټول شي، په دې انتظار کې وي چې کله به الله تعالیٰ له دوی سره د اعمالو محاسبه شروع کوي او له ډیرې ویرې او هیبت څخه به په ډیر لوی مشقت او غم کې پراته وي، آن تر دې چې د دوی انتظار به تر څلورښتو کلونو پورې وځنډول شي، دوی به په دې هڅه کې شي چې څوک داسې پیدا کړي چې الله تعالیٰ ته د دوی په هکله شفاعت وکړي، نو له نورو ټولو هڅو وروسته به انسانان د پیغمبر ﷺ حضور ته راشي او ورڅخه به وغواړي څو له الله تعالیٰ څخه غوښتنه وکړي چې له دوی سره محاسبه شروع کړي، بیا به پیغمبر ﷺ الله تعالیٰ ته په سجده پرېوزي او الله تعالیٰ ته به دومره عذر او زاری وکړي چې الله تعالیٰ به ووايي: ای محمد! سر را پرته کړه هر څه چې غواړی درته به درکړل شي او شفاعت به دې قبول کړل شي. پیغمبر ﷺ به الله تعالیٰ ته له انسانانو سره د حساب کولو شفاعت وکړي او الله تعالیٰ به یې قبول کړي.

فعالیت: آیا امتونه به له نورو پیغمبرانو څخه هم د شفاعت کولو غوښتنه کوي؟ په دې هکله مو څه اورېدلي، په نوبت سره یې بیان کړئ.

۱- فقیر زاد المسیر للامام ابن الجوزی رح - (۵ / ۷۶) و تفسیر النکت والعیون للامام الماوردي البصري (۳ / ۲۶۵)

۲. شفاعت صغری

له شفاعت صغری، شخصه مراد د پیغمبر ﷺ هغه شفاعت دی چې د نورو بیلا بیلو خلکو لپاره

به یې کوي چې ځینې یې په لاندې ډول دي:

۱. د ټولو مؤمنانو لپاره جنت ته د تللو په هکله شفاعت.
۲. د هغه چا لپاره شفاعت چې نیکۍ او بلیۍ یې برابرې وي نو د دوی په هکله به شفاعت کوي تر څو جنت ته داخل کړل شي.
۳. د خپل امت د گناهکارو لپاره شفاعت تر څو الله تعالی یې گناهونه وروبښي او له دوزخ څخه یې راوباسي او جنت ته یې داخل کړي.
۴. د نیکانو د درجو او مرتبو د لا او چټولو لپاره د پیغمبر ﷺ شفاعت
۵. د پیغمبر ﷺ شفاعت د ځینو خلکو لپاره تر څو یې له محاسبې جنت ته داخل شي.
۶. د عذاب له مستحقینو څخه د عذاب د تخفیف لپاره شفاعت^(۱)

د پیغمبر ﷺ د شفاعت شرطونه

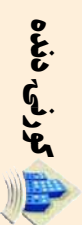
د پیغمبر ﷺ د شفاعت لپاره د دریو شرطونو وجود لازمي دي:

۱. د قیامت ورځ: پیغمبر ﷺ به شفاعت د قیامت په ورځ کې کوي، هغه څوک چې د دنیا په چارو کې د پیغمبر ﷺ د شفاعت غوښتنه کوي هغه په خطا دی.
۲. د الله تعالی اجازت: د شفاعت لپاره ضروري ده چې الله به د شفاعت کولو اجازت ورکړي، لکه چې الله تعالی فرمائي: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ [البقرة: ۲۵۵].
ژباړه: څوک دی چې د هغه په وړاندې د هغه له اجازې پرته شفاعت وکړای شي؟
په یو بل آیت کې الله تعالی فرمائي: ﴿وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ﴾ [سبا: ۲۳].
ژباړه: او د الله تعالی په حضور کې هیڅ شفاعت د چا لپاره گټور ثابتیدای نشي، مګر دا چې الله تعالی چاته د شفاعت اجازه ورکړي.
۳. د الله تعالی رضامندي له هغه چا څخه چې په اړه یې ځانګړی شفاعت کېږي: خوکه له چا څخه الله تعالی تل ناراضه وي د هغه لپاره د پیغمبر ﷺ ځانګړی شفاعت نشته.
البته شفاعت کېږي چې د ټولو انسانانو حساب کتاب په هغه سره شروع کېږي، دا شفاعت عام دی.

۱- شرح المقيده الطحاویة - (۱ / ۲۰۳)

۱. شفاعت تعريف كړی.
۲. د پيغمبر ﷺ د شفاعت ډولونه وړياست.
۳. د پيغمبر ﷺ په شفاعت به كوم اشخاص له دوزخ څخه راوځي؟
۴. د شفاعت شرطونه څو دي؟ بيان يې كړی.

زده کوونکي دې د احاديثو کتابونو ته مراجعه وکړي او د پيغمبر ﷺ د شفاعت کبري قصه دې پوره وليکي.

ځيټ لويه گناه ده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { أَتَذَرُونَ مَا أَلْفَيْتُمْ؟ } قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: { ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ } قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ { إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تُقُولُ فَقَدْ اغْتَابْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَغَيْتَهُ } (رواه مسلم).

د راوي لنډه پيژندنه

د حديث شريف راوي حضرت ابو هريره رضي الله عنه دی چې نوم يې عبد الرحمن، د پلار نوم يې صخره، د دوس له قبيلې سره يې تړاو درلود، په کښه (ابوهريره) سره يې شهرت درلود، د هجرت په اووم کال يې اسلام قبول کړ. ډېر احاديث يې له رسول الله ﷺ څخه ياد او روايت کړي دي، تر دې چې د حديث امام ورته ويل کيږي. د هجرت په اوه پنځوسم کال کې يې له فاني دنيا څخه سترگې پټې کړې.

د ځينو کلمو معنا

أَتَذَرُونَ: آيا تاسې پوهيږئ؟

د يو چا يادونه په کمۍ سره دهغه په غياب کې.

الْيَغِيْبُ:

بِمَا يَكْرَهُ: په هغه څه سره چې هغه يې بد گڼي.

أَفَرَأَيْتَ: خبر راکړه.

بَغَيْتَهُ: توراو تهمت دي پرې ولگاوه.

د حديث شريف ژباړه

له حضرت ابې هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ له خپلو اصحابو څخه وپوښتل: ايا تاسو پوهيږئ چې ځيټ څه ته وايي؟ هغوی په ځواب کې وويل: الله او د هغه رسول ښه پوهيږي. رسول الله ﷺ وويل: د خپل مسلمان وروڼه هغه څه سره يادول چې بد يې گڼي ځيټ بلل کيږي. له پيغمبر څخه پوښتنه وشوه: که چيرې زما په وروړ کې هغه څه شتون ولري چې زه يې يادونه کوم؟ پيغمبر ﷺ وويل: که چيرې په هغه کې هغه څه وي چې ته يې يادونه کوې، بې له شکله تا يې ځيټ وکړ او که چيرې په هغه کې هغه څه نه وي چې ته يې يادونه کوې، نو يقيناً تا هغه پورې تور وټاړه.

د حدیث شریف حکمت

په دې حدیث کې پیغمبر ﷺ خپل امت ته لارښوونه کوي چې په خپلو منځو کې یو د بل عزت او پت ته په ټینګه پاملرنه وکړي او په ځانګړې توګه هر مسلمان باید خپله ژبه د خپل مسلمان ورور د نیمګړتیاوو او کمیو له څرګندولو څخه وژغوري، او په خاصه توګه مسلمان باید له غیبت کولو څخه ځان وساتي، ځکه غیبت داسې مرض دی چې په ټولنه کې د خلکو ترمنځ اختلاف راپیدا کوي او د مسلمانې ټولنې وحدت او یووالي ته زیان رسوي، پردې اساس زموږ پیغمبر ﷺ له داسې عمل څخه منعه کړې ده او مسلمانان یې دې ته متوجه کړي چې په مسلماننه ټولنه کې باید څوک د چا د سپکاوي په فکر کې نه وي، بلکې د اخلاص او صمیمیت په فضا کې به ژوند تیروي، نو ټولنه به د ټولو هغو ناخوالو څخه پاکه او په امن کې وي چې د اختلاف او شخړو لامل ګرځي او همدا د اسلام غوښتنه ده.

د حدیث شریف ګټې

۱- د اسلام سمه زده کړه

اصحابو کرامو به تل زیار ایسته چې ترڅو په سمه توګه دین زده کړي، له دې کبله یې له پیغمبر ﷺ څخه وغوښتل چې د غیبت په معنا سم ځان پوه کړي او ورڅخه یې وپوښتل چې دوی ته مسئله روښانه کړي، نو په هر مسلمان باندې لازم دي ترڅو د دین احکام په سمه توګه زده کړي.

۲- له نارواوو څخه ځان خبرول

مسلمان باید د دین له اوامرو او نواهیو دواړو څخه ځان خبر کړي ترڅو په اوامرو عمل وکړي او له ناروا چارو څخه ځان وساتي.

۳- دغیبت معنا: د مسلمان ورور په غیاب کې هغه نیمګړتیاوې په ګوته کول چې هغه یې بدې ګڼي او پرې خپه کیږي، دې ته غیبت ویل کیږي.

۴- غیبت ناروا عمل دی

غیبت کول د هر مسلمان ورور د غوښتې خوړلو په څیر دي، لکه چې په حجرات سورت کې، الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَا يَغْتَابَ بَعْضُكُمُ بَعْضًا يَجِبُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَتَلْعَوُا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ﴾ [الحجرات: ۱۲]

ژباړه: او يو د بل غيبت مه كوي! آيا يو له تاسو څخه د خپل مو وروړ غوښه خوړل خوښوي؟ نو (نه) بلکې بد يې گڼئ او له الله تعالى څخه وويړيږئ، يقيناً الله تعالى ښه توبه قبلونکي مهربان ذات دی.

۵- مسلمانان سره وروڼه دي

يو مسلمان د بل مسلمان وروړ دی، لکه څرنگه چې په حجرات سورت کې الله فرمايي: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوِيكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [الحجرات: ۱۰]
ژباړه: مؤمنان سره وروڼه دي، نو تاسې د خپلو وروڼو ترمنځ صلحه راوړئ، او له الله تعالى څخه وويړيږئ چې تر څو پر تاسې رحم وشي.
مؤمنان تل د ديني وروړ پر اساس په خپلو منځو کې مينه او لوريڼه لري او يو بل ته د ښيگڼې رسولو په فکر کې وي او هريو د خپل مسلمان وروړ مرسته کوي او د زيان وړ رسولو څخه ځان ساتي.

۶- تهمت (تور) لگول لويه گناه ده

تهمت: د مسلمان په هکله هغه نا وړه څرگندونه ده چې په هغه کې دغه نیکوگري نه وي، او وويړي تل کېږي داسې څرگندونه تهمت بلل کېږي.
تهمت لويه گناه ده او په پورتني حديث کې له غيبت کولو څخه يې وبال زيات ښودل شوی دی.

ځينې څرگندونې غيبت نه بلل کېږي
د دين علماء د دلايلو په رڼا کې لاندې څرگندونې غيبت نه بولي:

۱- له ظالم څخه د مظلوم شکايت
کله چې مظلوم له ظالم څخه شکايت کوي، د هغه د تيري څرگندونه هغه چا ته کوي چې ورسره مرسته کولای شي غيبت نه بلل کېږي.

۲- د نارواوو د مخنيوي په موخه يادونه
تر څو دغه نا مشروع کار له منځه لاړ شي او په کې اخته خلک ترېنه منعه شي.

۳- د فتوی غوښتنه

په یوه مسئله کې یو څوک له عالم څخه پوښتنه کوي ترڅو پرې پوه شي، د مثال په توګه وایي: چې دغه کس پر ما تیری کوي او حق مې خوري او ظالم دی، د خلاصون لار راته وښایه.

۴- د مشورې د غوښتنې پر اساس د چا په هکله حقیقت وپل چاته د یو کس په اړه د حقیقت ویلو په ترڅ کې د هغه نېمګړتیاوې په ګوته کول چې اهلیت لري او که نه او یا د اعتماد وړدی او که نه، غیبت نه بلل کیږي.

۵- د یو کس بې دیني څرګندول:

تر څو د هغه له ناسمو اعمالو څخه مسلمانان خبر شي او ځان ورڅخه وژغوري.

۶- په هغه صفت او نښې سره د یو کس یادونه چې پرې شهرت لري که چېرې څوک په کوم صفت سره شهرت ولري او پرې پېژندل کیږي او له یادونې څخه یې د هغه سپکاوی هدف نه وي، بلکې پېژندنه یې هدف وي چې له نورو څخه یې توپیر وشي، لکه هغه فلاڼی چې ګوډ دی.

۱- د غیبت معنا وایاست.

۲- د غیبت او تهمت ترمنځ توپیر وړایاست.

۳- غیبت کول په قرآن کریم کې له څه سره تشبیه شوی دی؟
۴- په کومو حالاتو کې د چا په هکله څرګندونې غیبت نه بلل کیږي؟

کورنۍ دنده

پورتني حدیث له ژباړې سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مسلمان د مسلمان هنداره ده

حدیث: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أَحَدَكُمْ مِرْآةٌ أَخِيهِ، فَإِنْ رَأَى بِهِ أَدَى فَلْيَمِطْهُ عَنْهُ. رواه الترمذی.

د کلمو معنا

مِرْآة: هنداره (آيينه)

أَدَى: عیب (نیمګرتیا)

فَلْيَمِطْهُ عَنْهُ: لري دې کړي له هغه څخه

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: ناسي هر يو د خپل مسلمان ورور هنداره ياست، که چا په خپل مسلمان ورور کې څه عيب وليد، ورڅخه دې لري کړي.

د حدیث حکمت

انسان په عامه توګه کمزوری مخلوق دی، له نیمګړتیاوو څخه خالي نه وي، پرمهلي اساس په پورتي حدیث کې مسلمان ته لارښوونه کيږي چې خپل ځان ته متوجه وي او ځان د دين له لارې کمال ته ورسوي او هغه داسې کيدای شي چې په خپل مسلمان ورور باور ولري او دهغه نصايحو ته غور کيږدي او وېې مني چې په ځينو حالاتو کې دده، د کمزوری اصلاح د نورو په مرسته کيږي او همدا راز د بل مسلمان ديني دنده ده چې کله په مسلمان کې څه کمزوري وګوري بايد ور په ګوته يې کړي، تر څو مسلماننه ټوله له نارواوو څخه پاکه اوسي او ژوند يې هوسا وي.

د حدیث شریف ګټې

۱ – مسلمان د مسلمان هنداره ده

مسلمانان په خپلو منځو کې يو بل ته اړتيا لري، ځکه چې هغه عيونه چې يو مسلمان يې لري او پرې نه پوهيږي، بل مسلمان ورور يې وړته اصلاح کوي، لکه څرنگه چې انسان خپل ځان هنداري ته په کتلوسره په خپله سموي، نو مسلمان خپل مسلمان ورور ته هغه څه

غوږاډي چې پر خپل خان يې لوريري او خپله دنده گڼي چې د بل مسلمان نيمگړتياوي وړ په گوته کړي، پدې حديث کې هر مسلمان ته لارښوونه کيږي چې د بل مسلمان نصيحتونو قبلولو ته تياروي، همداراز هر مسلمان بايد له بل مسلمان څخه غوښتنه وکړي چې دده کمي ورپه گوته کړي، ځکه دا زموږ د نیکو خلکو تگ لاره ده، حضرت عمر فاروق به په منبر باندې خپلو ملگرو ته اعلان کاوه چې دده کمزوری وړ وښيي.

۲ – مسلمان د مسلمان ورور دی

بايد هر مسلمان د خپل مسلمان ورور په هکله خير وغواړي او يو پر بل پوره باور ولري چې څه وړانديز کوي اساس يې ښکېنه او اصلاح ده نور څه مادي گټې اويا ده ته زيان رسول نه دي.

۳ – د منکر له منځه وړل

د هر مسلمان ديني دنده ده چې په حکمت او بصيرت سره دنارواوو په له منځه وړلو کې پوره برخه ولري، ځکه د مسلمان کاميابي په همدې پورې تړلې ده، اوپه يواځې خان اصلاح کولو باندې څوک نشي کاميابدلی ترڅو چې نور خلک يې د دين لوري ته دعوت او له بدو کارونو څخه منعه کړي نه وي، لکه چې الله تعالی په العصر سورت کې فرمايي: ﴿وَتَوَّاصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّاصُوا بِالصَّبْرِ﴾ [العصر: ۳] ژباړه: او (له زيان څخه ژغورل شوي هغه کسان دي) چې يو بل ته په حق او صبر سره نصيحت کوي.

۴ – مسلمان د هنداري په څير پاک دی

کامل مسلمان خپل سیرت د هنداري په څير پاک ساتي، هر وگړی د هغه په هکله باور لري چې د ټولو خلکو خير غوښتونکی دی او هيڅکله د چا په تاوان نه خوښيږي، نو پدې اساس هر وگړی د ده نظر د سر په سترگو مني، ځکه هغه عملا په خپل ژوند کې خلکو ته خپل اخلاص او خير غوښتنه ښودلې ده.

۵ – مسلمان د خپل مسلمان ورور عزت غواړي

د هنداري سره د مسلمان تشبیه همدا معنا لري چې د مسلمان اصلاح به په داسې توگه کوي لکه هنداره، د هغه رسوا کول يې هدف نه وي چې په خلکو کې ذلیل شي، بلکې په راز ساتلو سره دهغه اصلاح راوړي، څرنگه چې انسان خپله څيره په هنداره کې گوري خپلو نيمگړتياوو ته متوجه کيږي، هنداره د ده څيره بل چاته نه رسوا کوي.

ځځني زريني ويناوي

يوه ورځ عمر بن عبد العزيز رحمه الله عليه ته وويل شول چې په خپل رعبت کې مشر ته د پلار په سترگه وگوره او کشر ته د زوی نظر وکړه او ځوان ته د خپل ورور په حيث وگوره، ټول رعبت به دې خپل شي.

يحيى بن معاذ رازي - رحمه الله عليه - وايي: يو مسلمان پر بل مسلمان حق لري که چيرې مرسته ورسره نشي کولای، بايد ضرر ورته ونه رسوي او که چيرې خوشحالي نشي ورکولای غم خو ور ونه رسوي او که چيرې بې ستايلی نشي بدي خو بې ونه وايي.

۱- لاندې کلمي معنا کړئ:

مِرَّآة :

اذى :

فأيمطه :

۲ - د حديث گټې په خپل عبارت کې ووياست.

۳ - څرنگه کيدای شي چې مسلمان د مسلمان لپاره هنداره اوسي؟ واضح بې کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مهم ټکي په پام کې نيولوسره (مسلمان د مسلمان لپاره هنداره ده) تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکئ.

د مشوري اهميت

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ }.
[رواه الترمذي.]

د کلمو معنا

المُسْتَشَارُ: هغه کس ته ويل کيږي چې له هغه څخه د مشوري وړ کولو غوښتنه کيږي.
مُؤْتَمَنٌ: هغه څوک چې امين گرځول شوی وي.

د حديث شريف ژباړه

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: هغه کس چې د مشوري وړ کولو غوښتنه ورڅخه کيږي داسې دی لکه چې امانت ورسره ايښودل شوی وي.

د حديث شريف حکمت

په اسلام کې شورا خورا مهم اصل بلل کيږي، له مسلمانانو څخه په کلکه غوښتنه شوې چې په خپل ژوند کې يې پلې کړي او پدې حديث کې مسلمانانو ته لارښوونه شوې چې د مشوري وړ کول يو امانت دی، نو لازمه ده چې هر مسلمان پدې اړه پوره متوجه اوسي او خپل مسلمان ورور ته هغه مشوره ورکړي چې د هغه پکې گټه او خیر وي، همداراز د هر مسلمان ديني دنده ده چې په خپل ژوند کې د شورا قانون پر خپل عملي کړي، سالم نظر ته غاړه کيږدي، ځکه دا جوته ده چې له مشوري نه وروسته هر کار معقول او نتيجه يې مثبته وي.

د حديث شريف گټې

۱- د مشوري وړ کولو اهميت

مشوره وړ کوونکي د يو امين حيثيت لري چې د امانت په ساتنه کې پوره زيار باسي ترڅو ورڅخه ضايع نشي، همداراز مسلمان چې کله خپل ورور ته مشوره ورکوي په پوره غوراو فکر سره يې ورکوي، د دې لپاره چې په گټه يې خوشحاليږي او په تاوان يې خپه کيږي، ځکه مسلمان خپل ورور ته هغه څه خوښوي چې د ځان لپاره يې خوښوي.

۲- د امانت ساتنه

د امانت ساتنه د مسلمانې له ښکاره نښو څخه يوه نښه شميرل کيږي، خيانت د منافقت او ټگي له نښو څخه يوه نښه ده چې مسلمان ورڅخه ډډه کوي، ځکه د امانت خيانتول د الله تعالی له حکم څخه سرغړونه بلل کيږي، الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا﴾ [النساء: ۱۲]

ژباړه: بې له شکه الله تعالی تاسو ته امر کوي چې امانتونه د هغو خاوندانو ته وسپارئ. له همدې امله مسلمان يو چاته مشوره ورکول خپل لوی مسؤليت گڼي او پوره غور پکې کوي.

۳- مشوره اخيستل د مسلمان صفت دی

مسلمانان د دين اودنيا په کارونو کې په خپلو منځو کې هميشه مشوره کوي، الله تعالی په قرآن کریم کې مؤمنان داسې ستايلي دي: ﴿وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ نَبِيِّهِمْ﴾ [الشورى : ۳۸]

ژباړه: د مسلمانانو کارونه په خپلو منځو کې په مشوره دي.

همداراز الله تعالی خپل پيغمبر ته لارښوونه کوي چې په چارو کې له خپلو ملگرو سره مشوره وکړي: ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ [آل عمران : ۱۵۹]

خپلو ملگرو (اصحابو) سره په کارونو کې مشوره وکړه.

د دې آيت حکم ټولو مسلمانانو ته متوجه دی او دهر مسلمان مکلفيت گڼل کيږي. له حضرت ابهريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې فرمايي: رسول الله ﷺ به له هر چا څخه زيات په مشوره عمل کاوه او له اصحابو څخه يې مشوره غوښتله.

۴- په مشورې سره کار سر ته رسول نیکمرغي ده

موږن مسلمانان پدې پوره باور لرو چې مشوره د ژوند په کارونو کې د برياليتوب لوی لامل دی لکه چې پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «مَا خَابَ مِنْ اسْتَخَارَ ، وَلَا لَدِمَ مِنْ اسْتَشَارَ ، وَلَا عَالَ مِنْ اقْتَصَدَ». ژباړه: څوک چې استخاره کوي هيڅکله نه ناکاميږي، او څوک چې کارونه په مشوره کوي هيڅکله نه پښيما نه کيږي او څوک چې په ژوند کې ميانه روي اخيار کړي نه خواريږي، يعنې له اسراف او بې خايه امساک (بخیلي) څخه ډډه کوي.

مشوره بايد له چا څخه واخيستل شي؟

هغه څوک بايد د مشورې اخيستلو لپاره غوره کړاى شي، چې باوري، په نظر ورکولو کې صادق وي او په هغه کار کې چې مشوره ورڅخه غوښتل کيږي پوره معلومات ولري، او مشوره غوښتونکى يې له د يانت څخه ډاډمن وي.

- ۱ - مشوره په چارو کې څه اهميت لري؟
- ۲ - له چا څخه بايد مشوره واخيستل شي؟
- ۳ - په حديث کې مشوره ورکونکى له چا سره تشبيه شوى دى؟

د لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د ښوولو سره مرسته

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمُسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ } . وَأَخْسَبُهُ قَالَ: { كَأَقْنَامٍ لَا يُفْتَرُ وَكَالضَّائِمِ لَا يُفْطَرُ } . [متفق عليه]

د راوي پېژندنه په تير لوست کې شوي ده.

د کلمو معنا

السَّاعِي: پالونکی اومرسته کورونکی

الأَرْمَلَةُ: کورنۍ

كَأَقْنَامٍ: په شپه کې عبادت (تهجد) کورونکی

لَا يُفْتَرُ: نه ستومانه کيږي

لَا يُفْطَرُ: پرله پسې روژه نيسي

د حديث شريف ژباړه

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: د کورنۍ او مسکين پالونکي د الله تعالى په لار کې د مجاهد په څير دی. او راوي وايي چې گومان کوم: پيغمبر ﷺ وويل: اجر يې د هغه نه ستومانه کيدونکي مسلمان په څير دی چې تل شپه د الله تعالى په عبادت کې په ولاړه تيروي او د هغه تل روژه نيونکي په څير ثواب لري چې هيڅکله روژه نه ماتوي (د ورځې ټول عمر روژه نيسي).

د حديث شريف حکمت

د اسلام دين د نيکمرغي دين دی، د انسان د دنيا او آخرت برياليتوب وړيوري ترلی دی او ټول انسانيت ته د سمې لارې ښوونه کوي، يعنې په سمه توگه د خپل رب پېژندنه، د هغه د مخلوق سره د مرستې او خواخوږۍ دين دی. څرنگه چې د متعال رب عبادت کول لازم دي، همدارنگه په انسانانو باندې ترحم او زړه سوی کول هم ضروري دي، په پررتي حديث کې پيغمبر ﷺ، د کمزورو او اړو خلکو سره مرسته او پالنه د هغو سختو عباداتو سره برابره کړې چې مسلمان يې په ډيري سختۍ سره سرته رسولی شي، دا د دې

ښکارندوی دی، پوراځینی دین چې د انسانانو ترمنځ یې یو والی راوستی دی، او توپیرونه او فاصلې یې له منځه وړي دي، هغه د اسلام مبارک دین دی.

فعالیت: زده کوونکي دي په ډله ییزه توګه له اړو خلکو سره د مرستې بیلګې په ګوته کړي.

د حدیث شریف ګټې

۱- د اړو خلکو د پالنې ثواب
له حدیث شریف څخه دا خبر ګندېږي چې که څوک د کفاني جهاد کولو څخه عاجز وي او غواړي د مجاهد ثواب تر لاسه کړي، له کونډو او اړو خلکو سره دې مرسته وکړي، پرته له دې چې د جهاد په لاره کې ستونزې او کړاوونه و ګالي، دا ټول پدې دلالت کوي چې کونډې او بې اسرې خلک الله تعالی ته نږدې خلک دي چې له هغوی سره د مرستې په پایله کې مرسته کوونکو ته لوړ مقام ورکوي.

۲- له مخلوق سره ښېګڼه عبادت دی

په پورتنۍ حدیث شریف کې له کونډو او بېوزلو خلکو سره مرسته په شپه کې پرله پسې ټول عمر عبادت کولو او تل تر تله روژه نیولو سره برابرېږي شوي ده.

له عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ فرمایي دي: له غوره عملونو څخه یو دادی چې مؤمن خوشحاله وساتي، په جامو یې پټ کړي، لوړه یې ختمه کړي او اړتیا یې پوره کړي.^(۱)

۳- له اړو او کمزورو خلکو سره مرسته کول کامیابي ده:

هر مسلمان چې د مسکینانو او اړو خلکو سره مرسته کوي هغه به په خپل ژوند کې تل خوشحاله او کامیاب وي، ځکه له ده سره د الله مرسته مل وي، لکه چې رسول الله ﷺ فرمائي: «**مَنْ تَصَرُّوْهُ وَتُرْقُوْهُ اِلَّا بِصُعْفَاكُمُ**»^(۲) ژباړه: ستاسو رزق او کامیابي د کمزورو (دعا) پورې تړلې ده.

۱- طبراني

۲- رواه البخاري

نو ڪله چي انسان د ڪوڻډو، ڀٽيمانو، اوسڪينانو په پالنه کي بوخت وي الله تعالى يي په
ژوند او ڪار کي برکت اجوري.

۱- لاندې ڪلمې معنا کړئ:

السَّاعِي:

الْأَرْمَلَةُ:

لَا يَفْطُرُ:

لَا يُفْطِرُ:

۲ - د حديث شريف معنا وایاست.

له پېرزلو سره د مرستې تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکئ.

د لویو پالنه او روزنه

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ عَالَ جَارَيْنِ حَتَّى تُبْلَغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ» وَضَمَّ أَصَابِعَهُ. [رواه مسلم]

د راوي پيژندنه

انس د مالک زوی د نضر لمسی، کښه یې ابو حمزه، د انصارو د خزیج له قبیلې څخه و، لس کاله یې د رسول الله ﷺ په خدمت کې تیر کړي دي. رسول الله ﷺ ورته په عمر او مال کې د برکت دعا کړې وه او په وېرو کوالي کې یې د بدر په غزا کې گډون وکړ. په لمانځه کې یې له رسول الله ﷺ سره ډیر ورته والی درلود. یو له هغو صحابه وو څخه دی چې زیات شمیر احادیث یې روایت کړي دي. د پیغمبر ﷺ له وفات څخه وروسته د جهاد او فتوحاتو په لړ کې عراق ته لاړ او په بصره کې میشت شو. هغه وروستی صحابي و چې د سلو کلونو په عمر په بصره کې وفات شو.

د کلمو معنا

- ۱- عَالَ: پالنه وکړه
- ۲- جَارَيْنِ: دوه کوچنۍ لورگانې
- ۳- تُبْلَغَا: دواړه بلوغ ته ورسیري
- ۴- ضَمَّ: نیردې او یو ځای کړي
- ۵- أَصَابِعُهُ: خپلې گوتې

د حدیث شریف ژباړه

له انس رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وویل: څوک چې د دوو لورگانو پالنه او روزنه تر بلوغه پورې وکړي، د قیامت په ورځ به زه او هغه (پالونکي) سره یوځای یو- او خپلې (دوه) مبارکې گوتې یې سره نیردې کړي.

يعني د دوو لوبو پالونکي او پيغمبر ﷺ به په جنت کې سره نيردي اوسي، اودا نيردي کيدل يې د دوو گو تو ترمنځ له فاصلې سره تشبيه کړل.

د حديث شريف حکمت

دا يو څرگند حقيقت دی چې اسلام نه يوازې د انسان د ژوند ساتنه کوي، بلکې د ټولو مخلوقاتو حقوق پکې خوندي دي، په دې حديث کې د کورچيانو د حقوقو په هکله مسلمانانو ته لارښوونه شوې ده چې په ځانگړې توگه د نجونو پالنه او روزنه ډيره د پام وړ ده، د دوی تربيتي اوساتي ته يې د هلاکاتو په پرتله غوره والی ورکړی دی، آن تردې چې پيغمبر (ص) د دوی پالونکي له ځان سره نيردي بللي دي او د نجونو شتون يې په کور کې نیکمرغي بڼوولې ده.

او دا ځکه چې ښځې له پيل څخه تر واده پورې له خطر سره مخ وي، اسلام د دوی د مصروښت په موخه پلار او مور ته دنده سپاري چې تر ازدواج پورې ورته پوره پاملرنه وکړي، ترڅو په ټولنه کې د بدو خلکو ښکاره او په ټولنه کې د تجارت د سامان په توگه استعمال نشي.

د حديث شريف گټې

۱- د لور گانو د پالنې اجر

د لوبو او خوښېدو پالنه، روزنه او د هغوی اړتياوې پوره کول د دې لامل گرځي چې پالونکي يې د آخرت له عذاب څخه خلاص او هغه غوښتنه تر لاسه کوي چې هر مسلمان ورته ليوال دی چې هغه جنت ته تلل دي، دا د دوی د تربيت په اهميت باندې دلالت کوي.

دا اجر يوازې پلار ته نه دی ځانگړی شوی، بلکې مور هم له دې اجر څخه برخمنه ده، دعاشي رضی الله عنها روايت چې وروسته راځي پر دې دلالت کوي.

۲- پر پلار باندې د لور گانو حقوق

لور په پلار او خور په ورور باندې حق لري چې د هغو پالنه او روزنه وکړي، دا مسؤليت تر ځوانې محدود ندی، بلکې وروسته له بلوغه هم دوام لري چې حق يې په نکاح وړ کولو سره ساقطیږي، له هغه څخه يې وروسته ساتنه او پالنه په خاوند باندې لازميږي.

۳- د لور گانو سره ښېگڼه

که څه هم په حديث کې دلور گانو يادونه شوې ده ، خو علماء د نورو رواياتو په رڼا کې وايي دغه ثواب د لور گانو په هکله ځانگړی نه دی، بلکې هغه څوک چې د خوښندو او ترور گانو سره ښېگڼه اويالنه يې کوي هم له دغه ثواب څخه برخمن دی.

۴- د دوو لور گانو شمېر ضروري نه دی

پدې حديث کې د دوو لور گانو يادونه شوي ده، خو د يوې لور يالنه او روزنه هم همداراز ثواب لري، له حضرت عايشې رضي الله عنها څخه روايت دی وايي: يوه ورځ زما کور ته يوه مسکينه ښځه راغله، دوه لوني ورسره وې، له ما څخه يې د مرستې غوښتنه وکړه، ما ورته درې دانې خرما ورکړې، يوه يوه يې هرې لور ته ورکړه، دريمه يې غوښتل چې په خپله يې وځوري، خو هغه يې هم په منځ کې دوه ځايه کړه او په لور گانو يې ووېشله، ما دغه کيسه پيغمبر ﷺ ته وکړه هغه وفرمايل: «مَنْ اَتَيْتِي مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ فَاحْسَنَ اَلَيْهِنَّ ، كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ» (۱)

ژباړه: څوک که د داسې لوبو په هکله څه قدرې په امتحان کې واقع شو او له هغوی سره يې ښېگڼه وکړه، دوی (پالونکي) يې د دوزخ له اور څخه وژغورل.

۵- د ښځو ژوند ته د اسلام پاملرنه

د جاهليت په زمانه کې لور او خور په کورنۍ کې عيب بلل کېده، کله به چې په کور کې نجلي وزيريده خلکو به د خوشحالي پر ځای ماتم کاوه، قرآن کریم دغه واقعيت داسې بيان کړی دی: ﴿وَاِذَا بُشِّرَ احَدُهُمْ بِالْاُنثٰى عَلٰى وَجْهِهٖ مُّسُوْداً وَهُوَ كَظِيْمٌ﴾ [النحل : ۵۸]

ژباړه: کله به چې له دوی څخه يو تن ته د نجلی د زېږېدو خبر ورکړای شو، د منځ رنگ به يې تور وگرځيده او هغه به له غوسې غمجن شو.

د اسلام په برکت سره خلک د دغه ناوړه عمل څخه وژغورل شول، ورته لار ښوونه وشوه چې ښځه په کور کې سعادت دی، پالنه يې د دنيا او آخرت نیکمرغي ده.

۶- په دين باندې سم پوهول

پيغمبر ﷺ د دې لپاره چې خلک سم پوه شي، خپلې گوټې يې نېر دي، کړې، ترڅو مسلمانان د لوڼو پالنې او روزنې ته پوره توجه وکړي او په دې وسيله په جنت کې د پيغمبر ﷺ سره د يو ځای کېدو لوړ مقام وگټي.

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

- عَال:

- جَارِيَتِينَ:

- بُلَاغًا:

- صَمَّ:

- أَصَابَهُ:

۲- د لور گانو پالنه څه اهميت لري؟

۳- آیا د خوړندو تربيت هم د لور گانو په څير ثواب لري؟

۴- د جاهليت په دوره کې د نجونو ژوند څرنگه و؟

د لوست د مهمو مطالبو په پام کې نیولو سره د ښځود حقوقو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

د حلالې روزنې گټل

عَنْ الْقَدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ". (رواه البخاري)

د رواي پېژندنه

مقام د معديکرب زوی، کښه يې ابو کریمه الکندی د کندي قبلي سره تړاو لري چې شمېر يې کم، د رسول الله ﷺ نيردي ملگری، له يمن څخه په داسې حال کې راغی چې وړوکی وه د رسول الله ﷺ سره يې په ټولو غزاگانو کې گډون کړی وه وروسته بيا په شام کې مېشت شو او د هجرت په (۸۷) کال د (۹۱) کالو په عمر په همدې خاوره کې وفات شو.

د کلمو معنا

۱ – قَطُّ: هېڅکله او هېڅ وخت

۲ – يَأْكُلُ: خوړل يې

۳ – مِنْ عَمَلٍ يَدِهِ: د خپل لاس له کار څخه

د حديث شريف ژباړه

له مقام رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: هغه خوراک چې د خپل لاس د کار (گټې) څخه وي، له هغه څخه بل غوره خوراک چا خوړلی نه دی او د الله د پيغمبر داوود ﷺ روزي د خپل لاس له گټې څخه وه.

د حديث شريف حکمت

په پورتنۍ حديث کې پيغمبر ﷺ هغه بنده غوره ښودلی چې خپل ځان ته روزي په خپل زيار، په حلاله توگه گټي او دا د غوره انسانانو کړنلاره ده، داود ﷺ همداسې ژوند درلود او الله تعالی د انسان په خپل لاس رزق گڼل ستايي او مسلمانان يې کار کولو ته هڅولي دي، بیکاري ډیرې ناخوالې زیږوي او د وزگار انسان ژوند تل د ستونزو سره مخ

وي، پدې اساس د پيغمبر ﷺ پورتنی وينا په مسلمانانو کې حرکت پيدا کوي، ځکه کار او زيار د نېکو او پياوړو خلکو ښه ده، نو په مسلماننه ټولنه کې هر وگړی د ځان لپاره د بوختيا په لټه کې وي، ترڅو په ځان کې د بهترينو خلکو صفت پيدا کړي او پر چا پټی نه اوسي.

د حديث شريف گټې

۱- په خپل لاس گټلې روزي

په حديث شريف کې د خپلې خواړۍ او زيار په نتيجه کې لاس ته راوړي روزي له ټولو غوره روزي بلل شوې ده، ځکه دا د غوره خلکو کړنه او د الله تعالی د نیکو بند گانو سنت دی.

۲- روزي گټل ستايل شوی عمل دی

د روزی لاس ته راوړلو په موخه کسب او کار کول عيب نه دی، بلکې د پياوړو خلکو کړنه ده، لکه چې پيغمبر ﷺ په بل حديث کې فرمايي: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ جَبَلًا فَيَحْتَمِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَعْطَاهُ أَوْ مَنَعَهُ»^(۱) ژباړه: قسم په هغه ذات چې زما روح دهغه په لاس کې دی، یو له تاسو څخه چې خپله رسی راواخلي او په خپله شا لري بار راوړي، له دې لارې خپل ځان ته حلال رزق وگټي، دغه کس له هغه کس څخه غوره دی چې سؤال کوي او څوک ورته څه ورکړي یا نه.

۳- د داوود ﷺ يادونه

پدې حديث کې د داود ﷺ يادونې ځانگړتيا داده چې هغه سره له دې چې د وخت واکمن و او کسب ته يې اړتيا نه درلوده، خو بيا هم هغه دا غوره گټله چې په خپل لاس گټلی رزق وخورې، کار او کسب يې د ځان لپاره عزت گاڼه.

۴- د کسب زده کړه

د کسب زده کړه ښه صفت دی، د الله تعالی غوره بند گانو د کسب له ليارې خپل ځان ته رزق پيدا کاوه، په مستدرک کې له ابن عباس رضی الله عنه څخه روايت دی چې: د الله پيغمبر داود ﷺ زغري جوړولې، او آدم ﷺ کښت کاوه، اوزکړيا ﷺ ترکان وو.

۱- رواه بخاري

۵- کار کول د توکل منافي نه دی

بې له شکله چې مسلمان په خپل رب باندې په ژوند کې توکل لري، خو د توکل معنا دا نه ده چې له اسبابو تیارولو پرته له الله تعالی څخه د اړتیا پوره کولو په اړه غوښتنه وشي، بلکې له داسې عمل څخه شریعت منعه کړې ده، ځکه انبياء علیهم السلام د توکل په معنا له هر چا څخه ښه پرهیدل، هغوی د توکل معنا د اسبابو تیارول او وروسته پر هغو باندې نتیجه مرتب کیدل الله تعالی ته پرېښودل ښودلې دی.

۶- د صنعت فضیلت

په قرآن کریم کې صنعت ستایل شوی دی، او الله تعالی خپل پیغمبر ﷺ ته په دې لړ کې داسې فرمایلي دي: ﴿وَعَلَّمَآةُ صَنِيعَةِ آدَمَ لَكُمْ لِيُخَفِّضَكُمْ مِنْكُمْ قَهْلَ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ﴾ [الانبیاء: ۸۰]

ژباړه: (الله تعالی فرمایي): او مونږ داود عليه السلام ته، ستاسې د گټې لپاره د زغري د جوړولو صنعت وربښودلی و، ترڅو چې تاسې یو د بل له گوزار نه وژغوري، نو آیا تاسې شکر وښتونکي یاست؟

په پورتنۍ آیت کې الله تعالی کسب یادول د انسان کمال بللی دی.

لاندي کلمې معنا کړئ:

۱- قَطُّ:

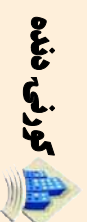
ب- پَاكَل:

ج- مِنْ عَمَلٍ يَدُو:

۲- داود عليه السلام څه ځانگړتيا درلوده؟

۳- په خپل لاس گټلی رزق څه اهميت لري؟

۴- د پورتنۍ حديث خوړ گټې ووياست.

د لوست حديث له ژباړې سره په خپلو کتابجو کې وليکئ.

په دين كي آسانيا

عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا وَأَبَا مُوسَى إِلَى الْيَمَنِ قَالَ يَسِّرًا وَلَا تُعَسِّرًا وَبَشَرًا وَلَا تُنْفِرًا وَتَطَاوَعًا وَلَا تَخْتَلِفَا. [رواه البخاري]

د راوي پيژندنه

سعید چې د معتمدو تابعینو څخه شمیرل کیږي، د پلار نوم یې عامر چې په کنې (ابو بردة) سره یې شهرت درلود، په کوفه کې قاضی پاتې شوی دی، د نیکه نوم یې ابو موسی عبدالله بن قیس الاشعري رضی الله عنه چې مشهور صحابي دی، نوموړي (سعید) په (۱۶۸) هجري کې له دنیا څخه رحلت وکړ.

د کلمو معنا

يَسِّرًا: آساني وکړئ.

وَلَا تُعَسِّرًا: سختي مه کوئ.

وَبَشَرًا: زيری ور کوئ.

وَتَطَاوَعًا: په خپلو منځو کې دوستي ولړئ او يو د بل منونکي اوسئ.

د حديث شريف ژباړه

سعید د خپل پلار په ذریعه له نیکه څخه روایت کوي چې: رسول الله ﷺ معاذ او ابو موسی رضي الله عنهما یمن ته استازي ولیږل، اورته یې وویل: له خلکو سره آسانیا غوره کړئ، سختي مه کوئ، خلکو ته د خوشحالی زیری ور کوئ، نفرت مه خوروی، یو د بل منونکي اوسئ، او له اختلاف څخه ځان وژغورئ.

د حديث شريف حكمت

د اسلام دين د انسان له سليم فطرت سره سم راغلی دی، هېڅ داسې کوم حکم نلري چې په کولو يې انسان ونه توانيږي، يا د فطرت دغو بنسټي پر خلاف وي، دا ځکه چې زموږ د دين اساس پر آسانتيا ولاړ دی، په هر وخت او هر ځای کې چې مسلمان له ستونزو سره مخ کيږي اونشي کولای چې هغه پر ځای کړي اسلام ورڅخه د هغه عمل سر ته رسول ساقط کړي او يا يې په کې آساني راوستي ده، دا يوازې د اسلام ځانگړتيا او وړتيا ده چې د دې ښکارندوی دی چې په هر ځای او هر وخت کې د نړۍ د خلکو لپاره سمه لار ښوونه وکړي.

د حديث شريف گټې

۱- په دین کې آسانتیا

په اسلام کې سختي نشته، ځکه الله تعالی خپل بندگان په داسې کوم عمل کولو باندې نه دي مکلف کړي چې د هغوی له توان څخه اوچت وي او دا يې په دين کې لوی اصل ايښی، الله تعالی فرمايي: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ [البقرة: ۲۸۶]

ژباړه: الله تعالی هېڅ يو نفس نه دی مکلف کړی مگر د هغه د توان په اندازه.

پيغمبر ﷺ به په دوو کارونو کې اسان غوره کاوه که چيرې به يې گناه نه درلوده.

همداراز رسول الله فرمايي: «إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ، وَلَنْ يُثْبِتَ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا عَلَيْهِ»^(۱)

ژباړه: بې له شکه د اسلام دين د آسانۍ دين دی او څوک چې په خپل ځان باندې دين سخت کړي اړومرو مغلوبوي، اونشي کولای چې بيا ورته ادامه ورکړي.

۲- په دعوت کې له نرمۍ څخه کار اخيستل

په حديث شريف کې مسلمانانو ته لارښوونه کيږي چې له خلکو سره په نرمۍ چلند وکړي چې دا د ټولو انبياوو تگ لاره ده، الله تعالی موسی او هارون عليهما السلام ته لارښوونه کوي:

﴿ادْعُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيًّا لَعَلَّيَّ تَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ﴾ [الطه: ۴۳ - ۴۴]

ژباړه: دواړه فرعون ته ورشي، يقيناً هغه طغيان غوره کړی او ورته په نرمۍ سره وينا وکړی، ښايي چې نصيحت قبول کړي او يا له عذاب څخه وويږي.

د ژوند په هر اړخ کې بايد دې دستور ته پاملرنه وشي، هغه که دعوت وي، زده کړه وي، اصلاح راوستل وي او که له خلکو سره خبرې اترې وي.

۳- له کرکې خپرولو څخه ډډه کول

د اسلام دين د رحمت دين دی، د کرکې او تنفر دين نه دی، له همدې امله پيغمبر ﷺ خپلو استازو ته هدايت ورکړ چې خلک د دين لوري ته وهڅوي او له دين څخه يې متنفر نه کړي، په يو بل حديث کې راځي پيغمبر ﷺ فرمايي: **«إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَمَعْشِي مَعْتِسًا وَلَا مَعْتِسًا، وَلَكِنْ بَعَثَنِي مَعْلَمًا مَيِّسَرًا».** ^(۱)

ژباړه: رسول الله ﷺ فرمايي: الله تعالى زه په خلکو او په خپل ځان سختي راوړونکی نه یم راليرلی، بلکې ښوونکی او د آسانی راوستونکی يې راليرلی یم.

۴- زيرې ورکول

د مسلمان دغو تګلارو دا ښايي چې خلکو ته د اسلام دينوي او اخروي ښېگڼې په منځ کې کيردي، د اعمالو فضيلتونه ورته بيان کړي، خرنگه چې په رښتيا هم د اسلام مبارک دين د انسان د دواړو جهانو ښکمرغی لپاره راغلی، د هغه گټې خلکو ته وښيي او کومې بدبختۍ چې په نورو لارو کې دي، له هغو سره د اسلام د لارښوونو پرتله وکړي ترڅو خلک په شوق او رغبت هغه پلي کړي.

۵- له اختلاف څخه ډډه کول

په پورتني حديث کې له اختلاف څخه د ډډې کولو حکم شوی دی، ځکه اختلاف دښمني، بغض، او کينه زيروي د ټولنې اړيکې تخریبوي اوناخالې رامنځ ته کوي، الله تعالی فرمايي: **﴿وَلَا تَنَازَعُوا فَيَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِجَالُكُمْ﴾** [الانفال: ۴۶]

ژباړه: او اختلاف مه کوئ چې بيا کمزوري کيرئ او قوت موله منځه ځي.

يادونه

په پورتني حديث كې له اختلاف څخه د منعي معنا دا ده چې كه چيري په يوه مسئله كې نظريات مختلف وي، بايد د مسلمانانو تر منځ د دښمني او تفرقي لامل ونه گرځي، د عمل په ميدان كې ټول سره په اتفاق ژوند تير كړي، يود بل د نظر احترام وكړي اوپه پاى كې په يوه نظر راټول شي.

۱- لاندې كلېمې معنا كړئ:

يُسْرًا:

وَلَا تُعْصِرَ:

وَبَشْرًا:

وَعَطَاوَعًا:

۲- په دين كې آساني څه معنا لري؟ واضح يې كړئ.

۳- د اختلاف زيانونه ووايست.

۴- له نفرت څخه څرنگه ډډه كيداى شي؟

د لوست څخه په استفادې د يورالي په هکله يوه مقاله وليکئ.

لعنت (بنبرا) وېل

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اذْغِ عَلَيَّ الْمَشْرَكَيْنِ. قَالَ: { إِيَّيْ لَمْ أُبْعَثْ لَعْنًا، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً } . [رواه مسلم]

د ځينو کلمو معنا

۱ – لَعْنًا: ډیر لعنت ویونکی او بنبرا کوونکی

۲ – بُعِثْتُ: رالیرل شوی یم.

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ ته وویل شول: ای د الله رسول له، مشرکینو ته بنبرې وکړه: د الله رسول ځواب ورکړ: زه لعنت ویونکی (بنبرا کوونکی) نه یم رالیرل شوی ، بلکې زه رحمت رالیرل شوی یم.

د حدیث شریف حکمت

زمونږ د پیغمبر ﷺ راوړی پیغام (اسلام) د رحمت پیغام دی چې په عامه توګه د ټولو مخلوقاتو د ترحم او شفقت ذریعه وګرځید، ځکه اسلام د ټولو مخلوقاتو د ساتنې ضامن، د هر چا حق پکې ټاکل شوی او له تیري څخه یې خلک منعه کړي دي، د انسانانو د دنیا او آخرت د بریالیتوب یوازینی لاره ده او یوازینی دین دی چې د نړۍ خلک پرې له ناخوالو څخه نجات مومي.

د حدیث شریف گټې

۱ – لعنت ویل لویه گناه ده

لعنت ویل گناه ده، له ویلو څخه یې اسلام منعه کړیده، د پیغمبر ﷺ په وړاندې یو صحابي په باد (هوا) باندې لعنت وویل. پیغمبر ﷺ ورته وفرمایل: په هوا لعنت مه وایه، ځکه د الله تعالی لخوا ورته امر شوی دی، څوک چې پر چا یې ځایه لعنت وایي، د لعنت وبال یې بیرته ویونکي ته راګرځي.^(۱)

په یو بل روایت کې پیغمبر ﷺ فرمائي: «لَا تَدْعُوا عَلَي أَنْفُسِكُمْ ، وَلَا تَدْعُوا عَلَي أَوْلَادِكُمْ ، وَلَا تَدْعُوا عَلَي خَدَمِكُمْ ، وَلَا تَدْعُوا عَلَي أُمَرَاكِهِمْ، لَا تُؤْرِقُوا مِنْ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ سَاعَةً نَيْلٍ ، فِيهِمَا عَطَاءٌ ، فَيَسْتَجِيبَ لَكُمْ»^(۲)

۱ – سنن ابو داود.

۲ – سنن ابو داود

ژباړه: خپلو ځانونو ته ښيري مه کوئ، همدا راز خپلو بچو، مزدورانو او مالونو ته ښيري مه کوئ، داسې نشي چې تاسې ښيري په داسې وخت کې وکړئ چې الله تعالی سولونه قبولي ستاسې ښيري به قبولې کې.

په بل حدیث شریف کې راځي چې پر مسلمان لعنت ویل د مسلمان د قتل په څیر دي.^(۱)

۲ - ښيري کول لعنت بلل کيږي

له پورتني حدیث څخه څرگنديږي چې سپکې، سپورې، او ښيري هم لعنت بلل کيږي، مسلمان باید خپله ژبه له بدو ويناوو څخه وژغوري، ځکه مسلمان د خپلو ويناوو په وړاندې مسؤول گڼل کيږي، نو له همدې کبله اسلام مسلمان د بدو ويناوو، سپکو، او کڅخلو څخه منعه کوي، رسول الله ﷺ فرمايي: «**لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالْفَعَّانِ وَلَا اللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيءِ**».^(۲)

ژباړه: مسلمان چا پورې تور نه تړي او نه لعنت ويونکي دی او نه بې حیا، سپکې او سپورې خبرې کوي.

۳ - د رسول الله راتگ رحمت دی

بې له شکه د پیغمبر ﷺ رسالت د هغه باران په څیر دی چې مېرې ځمکې ژوندۍ کوي، او ژوند ته بنیاست وربښي، نو همدا رنگه د پیغمبر ﷺ په راتگ سره مړه ژونده د اسلام په نور ژوندي او روښانه شول، ږندي سترگې پینا شوي، او کېو غوږونو اوریدل پیل کړل، بلکې الله تعالی د پیغمبر ﷺ په رالیرلو سره دنیا رڼا کړه، د مینې او محبت وړانگې یې خوري کړې، ظلم او جهل یې په علم او عدل بدل کړ، اود دې صفت په درلودو سره د نړۍ خلک پرې راتول شول، لکه څرنگه چې الله تعالی فرمایي: **﴿فِيمَا رَحْمَةً مِنَ اللَّهِ لَئِنْ أَهْلَمُ وَكُنْتُمْ فَطَّا غَالِظًا الْقَلْبُ لَا تَقْضُوا مِنْ حَوْلِكَ﴾** [آل عمران: ۱۵۹]

ژباړه: نو د الله تعالی د رحمت په سبب دوی ته نرم شولې، او که چیرې سخت زوی او توند خویه وای، نو خلک به له تا څخه خواره شوي وای.

په ځینو ځایونو کې د گناه کولو له کبله لعنت وېل شوی دی
په شریعت کې د ځینو ناوړو اعمالو سرته رسولنکي ملعون (د الله تعالی له رحمت څخه لرې) بلل شوی، چې بیلگې یې په لاندې توگه بیانېږي:

۱ - هغه ښځه چې په مېرې ویر کوي، او چينې پرې وهي، اود شریعت خلاف ناروا وېنا کوي، په حدیث کې راځي: «**لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الثَّائِثَةَ وَالْمُسْتَمِيعَةَ...**»^(۳)

۱- صحیح مسلم
۲ - مستد احمد
۳ - سنن ابو داود.

ژباړه: رسول الله ﷺ هغه ښځه چې په مومي باندې چټکې وهي، او هغه ښځه چې ورته غوږن باسي لعنت ويلى دى.

۲- هغه ښځې چې خالونه لگوي، هغه ښځې چې د خال لگولو غوښتنه کوي، هغه ښځې چې ورپځې وکارې او هغه ښځې چې د ويستلو غوښتنه يې کوي، په حديث کې راځي رسول الله ﷺ فرمايي: «لَعَنَ اللَّهُ الْأَوَّامَاتِ وَالْمُؤْتِشِمَاتِ وَالنَّامِصَاتِ» ^(۱) په خال لگوونکو ښځو او هغه ښځې چې لگول يې غواړي او هغه ښځې چې ورپځې وکارې او هغه ښځې چې د ويستلو يې غوښتنه کوي، د الله تعالى له لوري پر دوى لعنت دى.

۳- د سود خوړل
په حديث کې راځي چې سود خوړونکى او سود ورکوونکي او د سود سند ليکونکى او شاهدان يې لعنتي او د الله له رحمت څخه لرې دي. ^(۲)

چې پوښتنې

لومړۍ پوښتنه:

۱- د حديث راوي څوک دى؟ معرفي يې کړئ.

۲- لعنت څه ته وېل کيږي؟

۳- پر کومو کسانو باندې د خپلو ناروا کړنو له کبله لعنت ويل شوى دى؟

دويمه پوښتنه:

لاندې کلمې معنا کړئ:

۱- اَمَّا:

۲- بُعِثُ:

۳- لَمَّا:

کورنۍ دنده

د لوستل شوى حديث په پام کې نيولو سره (زموږ پيغمبر رحمت دى) تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکئ.

۱- صحيح مسلم
۲- صحيح مسلم

په چارو کې منځنۍ حالت غوره کول

عن جابر بن عبد الله رضي الله عنه عن النبي ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «إِنَّ هَذَا الدِّينَ مِثْنٌ فَأَوْغِلْ فِيهِ بِرْفٍ، وَلَا تُبْعِضْ إِلَيْ نَفْسِكَ عِبَادَةَ اللَّهِ، فَإِنَّ الْمُنْبِتَ لَا أَرْضًا قَطَعَ، وَلَا ظَهْرًا أَبْقَى.» [رواه البيهقي]

د راوی پيژندنه

حضرت جابر جلیل القدر صحابي دی، د پلار نوم یې عبد الله، نیکه یې عمرو بن حرام، د عمر د کموالي له کبله یې د بدر او احد په غزاګانو کې ګډون نه درلود، د احد له غزا څخه وروسته یې خپل ژوند د رسول الله ﷺ خدمت ته وقف کړ، په کور او سفر کې به د پیغمبر ﷺ ملګری و، لدې کبله یې زیات شمېر احادیث له پیغمبر ﷺ څخه روایت کړي دي، په خپل وروستي عمر کې شام ته لاړ او د څه مودې لپاره هلته میشت شو او د هجرت په ۷۴ کال د ۹۴ کلونو په عمر یې له فاني دنیا څخه رحلت وکړ او په (جنت البقیع) کې خاورو ته وسپارل شو.

د کلمو معنا

مِثْنٌ: ډیر سخت او کلک

وَرْتَوْحِي، تګ لاره غوره کړئ

په آسانی سره

بِرْفٍ: ډیر ژور

هغه څوک چې خپله سورلی د تیز خځولو له کبله له کاره وباسي.

وَلَا تُبْعِضْ: و نه خپله پوره کړ

خَانَ لپاره یې بد مه ګرځوه

نه یې سفر پوره کړ

لَا أَرْضًا قَطَعَ: و نه خپله پوره کړ

وَلَا ظَهْرًا أَبْقَى: او نه یې سورلی، روغه پرېښوده

د حدیث شریف ژباړه

حضرت جابر بن عبد الله رضي الله عنه د رسول الله ﷺ څخه روایت کوي چې فرمایلي یې دي: یې له شکه دغه دین ډیر قوی دین دی، په آسانی سره پکې ورداخل شه، خپل ځان ته د الله تعالی په عبادت کولو کې کرکه مه راپیدا کړه (په ځان باندي د وس نه پورته عبادت کول مه لازموه) ځکه تیز خځوونکي مسافر نه خپل سفر پوره کړی دی، اونه یې سپرلی روغه پرېښي ده.

د حديث حكمت

په پورتني حديث كې د اسلام د مهم اصل يادونه شوې ده، هغه د دين او دنيا په چارو كې منځني حالت غوره كول دي، دې اصل ته پام كول د مسلمان لپاره خورا مهم دي، ځكه چې د دې اصل په رعايت سره د مسلمان ژوند له افراط او تفريط څخه لرې كيږي، د تل لپاره يې هر اقدام په دليل او معقوليت باندې ولاړ وي، خپلې ديني چارې داسې عياروي چې په هغه لاره تلل د تل لپاره ورته ممكن وي.

اودا راز متوسط حالت غوره كول د كاميابي راز دی او كله چې مسلمان په خپلو ديني مكلفيتونو كې متوسط حالت غوره كړي، هيڅكله پكې پاتې نه راځي، خو كه چيرې په عباداتو كې يې افراط وكړ، يو وخت به اړومرو داسې راځي چې دی به ستړی كيږي، او عبادت به ورڅخه پاتې كيږي.

د حديث شريف گڼې

۱- د اسلام دين قوت لري

د اسلام دين غښتلي احكام لري چې مسلمان يې د خپل وس په تناسب سره په سرته رسولو مكلف دی او په ځينو حالاتو كې د شرعي عذر له كبله اجازه ور كړل شوې ده چې يوازې د فرض په ادا كولو باندې اکتفا وكړي، لكه په سفر كې فرضي لمونځ كول، ترڅو پر مسلمان عبادت سخت تمام نه شي، نو د دين قوتل نوافل لكه تل روژه نيول، د حد نه زيات هميشه نفلي لمونځونه كول، تل تر تله په تلاوت او ذكر كې مشغوليدل او داسې نورو دا ټول سره له دې چې ديني اعمال دي، خو هغو ته په يوځل غير وركول انسان ستړی كوي او بيا يې له نور پرمختگ څخه غورځوي.

۲- په دين كې مiane روي او تدريج

امام غزالي وايي: هر هغه څوك چې د دين په مرتبو كې له دمې اخيستلو پرته منلې وي، حتماً په ده باندې د دين احكام سخت پريوځي، بايد مسلمان د فرايضو نه وروسته په تدريج سره په خپل نفلي عبادت كې رواندې لاړ شي، ترڅو نفلي عبادت پرې دروند تمام نشي.

۳- هغه عبادت غوره دی چې هميشه وي

د اسلام دين مسلمانان دې ته هڅولي دي چې تل پاتې عبادت باندې ځان عادت كړي، او هغه عبادت چې د څه وخت لپاره يې په زياته اندازه و كړي او بيا يې پريږدي، نه دی ستايل شوی.

د مسلمان لږ نيك عمل چې هميشه يې كوي، له هغه نيك عمل څخه غوره دی چې د څو ورځو لپاره وي او بيا يې پريږدي، په دې اړه رسول الله ﷺ داسې فرمايلي دي: د خپل وس په اندازه نيك عملونه كړئ او غوره هغه عمل دی چې تل وي، كه څه هم هغه لږ وي.^(۱)

۴ – اسلام د ميانه روى دين دی

د اسلام دين د مسلمان لپاره ټاكلی حد ايښی دی او ورته يې خپل فريض بنودلي دي چې پرته له كومه عذره يې سر ته ورسوي، پر دې سر بيره مسلمان ته يې د ميانه روى غوره كولو لارښوونه كړې ده ترڅو په ده باندې دروند تمام نشي، پيغمبر ﷺ عامه لارښوونه كوي چې: په چارو كې غوره حالت منځنى حالت دی.^(۲) ځكه چې دا د اعتدال حالت له كمې او زياتي څخه لرې دی.

پاملرنه

په اعمالو كې د منځني حالت له غوره كولو څخه مراد نفلي اعمال دي، په فرضي چارو كې لاره ټاكل شوې ده، څوك پكې د پريښودو واك نه لري.

۱- لاندي كلمې معنا كړئ:

مَيِّتٌ:

فَأَوْعِلْ:

بِرِّفْقٍ:

الْمَيْتَةُ:

۲ – اسلام مسلمانان د كوم حالت غوره كولو ته هڅولي دی؟

۳- آيا په اسلام كې سختي شته؟ واضح بې كړئ.

د راوي له پيژندنې سره د پورتني حديث ژباړه په خپلو كتابچو كې وليكئ.

۱ – مسند احمد

۲ – رواه البيهقي

په جوانۍ کې د الله ﷺ بنده گي

«عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظَاهِرُهُمُ اللَّهُ تَعَالَى فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلِّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالَ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَخَفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَاهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» [متفق عليه]

د ځينو کلمو معنا

۱- سَبْعَةٌ: اووه.

۲- فِي ظِلِّهِ: ظل سيوري ته وايي دلته د الله ﷺ له سيوري څخه د هغه د

عرش سيوري مراد دی.

۳- يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: له دې ورځې څخه مراد د قيامت ورځ ده.

هر هغه څوک چې د مسلمانانو د چارو سرپرستي پر غاړه لري.

۴- إِمَامٌ: ځوان

چې د الله ﷺ په بنده گي کې لوی شوی وي.

پر مسجدونو پورې يې (زړه) تړلی وي.

د الله ﷺ د رضا لپاره يوله بل سره محبت ساتي.

د الله ﷺ د رضا لپاره يوله بل سره يوځای شي.

د الله ﷺ د رضا لپاره يوله بل څخه جلا شي.

۱۱- دَعَتْهُ: بلنه وړته ورکړي.

۱۲- ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالَ: د عزت او بنايست څښتنه.

۱۳- فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ: له سترگو څخه اوښکې توی شي.

د حديث ژباړه

له حضرت ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی، پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: اووه کسان دي چې الله ﷻ به ېې په هغه ورځ د عرش ترسيوري لاندې ساتي چې بل هيڅ سيوری به نه وي مگر يوازي دده د عرش سيوری به وي: يو عادل بادشاه، بل هغه ځوان چې د الله ﷻ په عبادت کې لوی شوی وي، بل هغه څوک چې زړه ېې په مسجدونو پورې تړلی وي، بل هغه دوه کسان چې يو د بل سره د الله ﷻ په خاطر مينه کوي، کله چې يوځای کيږي هم د الله ﷻ د رضا لپاره يوځای کيږي او چې کله يو له بل څخه جلا کيږي هم د الله ﷻ د رضا په خاطر يو له بل څخه پيليري – يعنی يو د بل سره ناسته او ولاړه ېې يوازي د الله ﷻ د رضا په خاطر وي نه د کوم بل دنيوي غرض په موخه بل هغه کس چې له هغه څخه داسې ښځه د بد کارۍ غوښتنه وکړي چې په خلکو کې د مقام خاونده او بنياسته وي او دی ورته په خواب کې ووايي: زه له الله ﷻ څخه وېرېم. بل هغه څوک چې کله د الله ﷻ په لاره کې مال خيرات کوي نو داسې په پټه ېې ورکوي چې کينې لاس په دې نه پوهيږي چې ښي لاس څه شی خيرات کړل، بل هغه څوک چې کله د الله ﷻ يادونه په تنهائۍ کې کوي نو له سترگو څخه ېې اوښکې بهيږي.

د حديث حکمت

الله ﷻ د خپلې مهربانۍ له مخې د ځينو نیکو اعمالو د سرته رسولو ډيري زياتې ښېگڼې ذکر کړي دي تر څو د داسې خصلتونو او عملونو خاوندانو ته له يوې خوا د ډير خبر زيری ورکړي، او له بل پلوه، د داسې اشخاصو، او د نورو تر منځ توپير په گوته کړي، دا په حقيقت کې د الله ﷻ له لوري خلک نيکيو ته رابلل، او هغول دي په همدې غرض پيغمبر ﷺ په دې حديث کې د هغو اوو کسانو ستاينه کړې چې د ډيرو غوره اعمالو څښتنان دي، اگر چې دغه مقام په نورو احاديثو کې د نورو کسانو لپاره هم ذکر شوی دی، لکه د الله ﷻ د لارې غاږي، پورويي ته مهلت ورکونکي، له پور وړي سره مرسته کوونکي، مسجد ته زيات پل وهونکي او داسې نور.

د حديث شريف گڼې

۱- د عادل امام فضيلت

په اسلامي شريعت کې عدل او انصاف ډير لوي فضيلت لري، د اسلام مقدس دين عدل پر هر چا لازم کړی دی، که هغه مشر دی او که د مسلمانانو د کارونو نور واکمنان، لکه: قاضيان، وزيران، واليان او داسې نور، آن تردې چې مسلمان بايد په کورنۍ کې هم له عدل څخه کار واخلي، لکه د خپلو بچو تر منځ مساوات، د خپلو پسرانو تر منځ عدالت.

دا چې د عادل بادشاه د عدل لمنه ډیره پراخه وي او پر ټول رعیت د ترحم سیوری وي، او ټول وگړي ورڅخه گټه اخلي، همدارنگه د ده د ظلم په صورت کې ټول خلک متضرر وي، ځکه نو عادل بادشاه له دومره لوړې مرتبې څخه برخمن دی.

۲- په ځوانۍ کې بنده گي

د ځوانۍ وخت د ژوند ډیره ارزښتناکه مرحله ده. د بنده ټول جسمي، ذهني، عقلي او فکري قوتونه وده کوي، نو په کار ده چې ځوان دغه قوتونه د الله ﷻ په بنده گي او عبادت کې مصرف کړي. خوځ چې خدای ورکړي قوتونه د خپلو خواهشاتو پر ځای د الله ﷻ په عبادت کې مصرفوي د ډیر لوی فضیلت او ستاینې وړ دی.

۳- له مسجدونو سره زیاته علاقه

جمانونه د الله ﷻ کورونه دي. په دې معنا چې د فرضي او نفلي عبادتونو، د الله ﷻ د تسبیح، ذکر، د تعلیم او تعلم او د نورو غوره کارونو ځایونه دي، نو هر چا اړیکه چې د الله ﷻ له کورونو سره زیاته وي، هغه الله ﷻ ته ډیر نژدې او د لوی مقام څښتن دی، ځکه چې له مسجدونو سره مینه انسان د منکراتو او هر ډول بدو څخه لرې ساتي.

۴- د الله ﷻ لپاره مینه

د خلکو ترمنځ اړیکې زیاتره په مادي، جنسي، او د خپلولی پر بنسټونو ولاړې وي، مگر په اسلام کې غوره اړیکې هغه دي چې د الله ﷻ پر محبت ولاړې وي، او د اړیکو لامل د الله ﷻ اطاعت وي یعنې د هغه چاسره دوستي او ملګرتیا کول چې د الله ﷻ څخه ویره لري، او هغه ته نژدې وي. خوځ چې یوازې الله ﷻ ته د قرب او نږدېوالي په اساس یو له بل سره ناسته ولاړه کوي داسې کسان الله ﷻ ته ډیر خوښ وي.

۵- تقوی او پرهیزگاري

هر انسان یو لږ غوښتي او رغبتونه لري چې د اسلام مبارک دین د دغو غوښتنو لپاره معلومې لارې چارې په گوته کړي دي، خو شیطان تل د دې هڅه کوي چې انسان د خپلو نفسي خواهشاتو په لومه کې راگیر کړي او له همدې لارې څخه یې په گمراهۍ کې اخله کړي. یو له هغو غوښتنو او رغبتونو څخه چې بشري نفس ورته زیات میلان کوي، ښځه ده، دا میلان هغه وخت زیات وي چې کله ښځه بیاېسته وي او لوړې کورنۍ ته منسوبه وي، هر کله چې داسې ښځه د مسلمان څخه د بد کارۍ غوښتنه وکړي او مسلمان د داسې فتنې او ابتلاء پر مهال د الله ﷻ څخه ویره اختیار کړي او له قدرت سره سره ورڅخه ډډه وکړي الله ﷻ به یې په خپل رحمت کې ونغاړي. همدارنگه که چېرې ښځه د داسې حالت سره مخ شي چې بیاېسته ځوان چې مال هم زیات لري دې ته د زنا دعوت ورکړي او هغه ورڅخه انکار وکړي او ورته ووايي چې زه له الله ﷻ څخه وپریزم، بې له شکله دغې ښځې هم دا لوړ مقام ترلاسه کړ.

۶۰- په پټه خيرات ورکول
صدقه او خيرات ورکول لوی فضيلت لري. خيرات ورکول داسې عبادت دی چې گناهونه رږوي، د مسلمان اجرونه زیاتوي، مسلمان له اور څخه ژغوري او د الله ﷻ د رضامندی سبب گرځي.

صدقه ورکول په پټه او ښکاره په دواړو حالتونو کې غوره کار دی، خو اجر او غوره والی ېې هله زیات وي چې په پټه ورکړل شي آن تر دې چې کينې لاس په دې پوه نه شي چې ښې لاس په خيرات کې څه ورکړل مگر دا چې په ښکاره ورکولو کې ېې کوم شرعي مصلحت وي.

۷- د الله ﷻ له ویرې ډول

د الله تعالی ذکر او یاد هغه ستر نیک عمل دی چې د هر چا په هر وخت کې لاس ورته رسېږي. څه ځانگړي شرطونه نه لري، په ناسته، ولاړه، په اوداسه او ېې اودسه د الله یاد اجر لري، خو که یو څوک له نورو څخه گوښه د الله تعالی لویي رایاده کړي او خپل تقصیر او ېې پروایی ته متوجه شي، ځان ملامت کړي او په سترگو کې ېې له وېرې څخه اوښکې راشي، دا د ده د پوره ایمان او اخلاص څرگندونه کوي او له همدې کبله الله تعالی ورته د ستر مقام وعده ورکړې.

۱- لاندي کلمي معنا کړئ:

ا- مُعَلِّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ:

ب - تَحَابًّا فِي اللَّهِ:

ج - فَفَاصَّتْ عَيْنَاهُ:

۲- خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

{ د اسلام مقدس دين..... } پرهر چا لازم کړی دی.

{ د صدقي او خيرات اجر هله زیات وي چې په..... } ورکړل شي.

۳- په اسلام کې د غوره اړیکو اساس په څه ولاړدی؟

حدیث په یادو زده کړئ.

په لار کې د کښېناستلو آداب

«عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: { يَا كُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطَّرِيقَاتِ { فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدَّ نَتَحَدَّثُ فِيهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { إِذَا أَتَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ فَأَعْلُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ { قَالُوا: وَمَا حُنَّ الطَّرِيقُ؟ قَالَ: { غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الْأَذَى وَرُدُّ السَّلَامِ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ [رواه البخاری]

د راوي پيژندنه

ابو سعيد چې نوم يې سعد د پلار نوم يې مالک نيکه يې سنان، د مدينې د الخدري قبيلې اصلي اوسيدونکې، کښه يې ابوسعيد چې په همدې سره يې شهرت درلود، له مشهورو اصحابو څخه دی چې په زياتو غزاگانو کې يې گډون کړی، يو له هغو اصحابو څخه شميرل کيږي چې په فقه او اجتهاد کې يې شهرت درلوده، په کال ۷۴ هجري کې يې له فاني دنيا څخه سترگې پټې کړې.

د ځينو کلمو معنا

لري اوسئ اَيَّاكُمْ
لارې الطَّرِيقَاتِ:
نه يې منئ اَيَّتَهُمْ
د سترگو پټول غَضُّ الْبَصَرِ:
له ضرر رسولو نه ځان ساتل وَكَفُّ الْأَذَى:

د حديث شريف ژباړه

له ابو سعيد الخدري رضي الله عنه څخه روايت دی چې نبي کریم ﷺ فرمايلي دي: په لارو کې کښېناستلو څخه ډډه وکړئ. اصحابو وويل: اى د الله رسول! په لارو کې له کښېناستلو څخه زموږ چاره نشته، موږ په کې خپلې خبرې کوو. نبي کریم ﷺ وفرمايل: هو کې! چې داسې نشئ کولای، بايد لارې ته د هغې حق ورکړئ (دلارې آداب په پام کې ونيسئ) اصحابو وويل: دلارې حق کوم يودى ؟ نبي کریم ﷺ وفرمايل: د سترگو

کښته کول، خلکو ته له ضرر رسولو څخه ډډه کول، د سلام خواب ورکول، په نیکو چارو امر کول او له بدو څخه خلک منعه کول د لارې حقونه دي.

د حدیث شریف حکمت

څرنگه چې په لارو او عامو سرکونو کې د خلکو تگ راتگ کیږي او په خپل ورځني ژوند کې ورته ډیره اړتیا لري، نو پر دې اساس په حدیث کې ېې له اړتیا په لارو کې له ناستې څخه منعه شوې ده، ځکه اکثراً داسې پېښیږي چې په لاره تلو نځي خلک د ناستو خلکو له اړخه ځورول کیږي او د اسلام دین له ضرر رسولو څخه منعه کېږي ده، که چیرې په ځینې وختونو کې مسلمانان په لاره کې نا سسته اړینه گوري، باید ټول هغه آداب په پام کې ونیسي چې ورسره د تیریدونکو احترام او عزت وساتل شي او له هر هغه عمل څخه ځان وژغوري چې د تیریدونکو د ځوړیدلو لامل گرځي.

د حدیث شریف گټې

۱- په لار کې کښیناستلو څخه ډډه کول

په پورتني حدیث کې پرته له اړتیا په لارو کې ناستې څخه منعه شوې ده، ځکه مسلمان د تل لپاره خلکو ته د گټې او ښېگڼې رسولو په فکر کې وي، له ضرر رسولو څخه یې ځان ژغوري او زیار باسي چې د ده له ژبې، نظر، او لاس څخه څوک متضرر نشي او که چیرې په لار کې ناستې ته اړ کیږي، بیا به ټول حقوق په پام کې نیسي ترڅو د ده د کښیناستلو له کبله څوک متضرر نشي.

۲- د ناروا کتلو (نظر) څخه ځان ساتل

مسلمان باید د حرام نظر (کتلو) څخه ځان وساتي، هغه که په هر ځای کې وي، ځکه د نارواو په لورې کتل انسان په گناه کې ښکيلوي، په اخلاقي فساد یې اخته کوي او دا حکم مسلمان سړي او مسلماني ښځې دواړو ته مترجه دی په قرآن کریم کې پدې اړه روښانه لارښوونه شوې ده: ﴿قُلْ لِّلْمُؤْمِنِیْنَ یَغْضُوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْۖ...﴾ :- وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ

یَغْضٰضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ﴾ [النور: ۲۹ - ۳۰]

ژباړه: نارینه وو مؤمنانو ته ووايه چې خپلې سترگې کښته وساتي، او مسلمانو ښځو ته ووايه چې خپلې سترگې کښته کړي.

۳- له ضرر رسولو څخه ځان ژغورل

کله چې په لار کې نا سته اړینه وي، په داسې حالت کې باید لازمي لارښوونې په پام کې ونیول شي، ځینې یې دادي چې د مجلس له کبله په لاریو لار تنگه نشي، مجلس باید د خلکو د سپکاوي لامل ونه ګرځي، ځکه مسلمان هغه چا ته ویل کیږي چې د هغه له لاس او ژبې څخه مسلمانان په امن وي، په ځانګړې توګه د بنڅو د خورونو سبب نشي او همدا راز مجلس د تجسس لپاره نه وي.

۴- د سلام ځواب ورکول

سلام داسې سنت عمل دی چې له ځان سره د امن او محبت پیغام لري او اطمینان ورکوي چې په ډاډه توګه ژوند وکړي، له دې کبله سلام اچول د ایمان ښه بلل کیږي او ځواب یې واجب دی، باید د سلام ځواب په ښه توګه ورکړای شي، دا د قرآن کریم لارښوونه ده. الله تعالی فرمایي دي: ﴿وَإِذَا حُيِّتُمْ بِحَسْبِ فَحْيٍ أَوْ رُدُّوهُا﴾ [الانساء: ۸۶]

ژباړه: او څوک چې په درناوي سره تاسې ته سلام واچوي، نو هغه ته له هغې نه په ښه توګه ځواب ورکړئ او یا لږ تر لږه هماغه شان.

۵- د ښو کارونو په لوري بلنه او له بدو څخه منعه کول

د قرآن کریم له مسلمان څخه دا غوښتنه ده چې په هر حال کې په خپله نیکه اوسي، نور خلک د نیکې لوري ته راوبلي، الله تعالی فرمایي: ﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [آل عمران: ۱۰۴]

ژباړه: په تاسې کې دې څه خلک ارومرو داسې وي چې د نیکې لوري ته بلنه وکړي، په ښو امر وکړي، او له بدو منعه وکړي، کوم خلک چې دا کار وکړي هغوی به بریالي شي.

په زیاتو احادیثو کې د ښو کارونو په لور، د بانې او د بدیو د مخنیوي په هکله یادونه شوې ده، دا د هر مسلمان مسؤلیت دی چې د امر بالمعروف او نهی عن المنکر دنده سر ته ورسوي، رسول الله ﷺ فرمایي: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ يَدْرِي فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فليَسْأَلْهُ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فليقلبه فذلك أضعف الإيمان»^(۱).

۱- صحیح مسلم.

ژباړه: تاسو نه چې خوک ناروا وگوري، سم دلاسه دي په لاس سره منعه کړي، که چيرې بې وس نه وي، په ژبه دي منعه کړي او که چيرې په ژبه يې نشي منعه کولای، په زړه کې دي ورسره کينه ولري او دا کمزوری ايمان دی.

د بنو چارو په لور بلنه او له نارواو څخه منعه ډيره ضروري ده، ځکه په دنیا کې دخلکو ژوند په بهرۍ کې د ناستو خلکو په څير دی، که چيرې يو کس بيرۍ سوری کړي ټول سپاره خلک ورسره ډوبيری، نو د بديو مخنیوی د خپل ځان اود ټولنې دساتنې معنا لري.

۱ - د حديث راوي په لنډه توگه معرفي کړئ.

۲ - لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ:

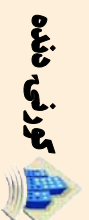
الطُّرُقَاتِ:

أَيُّهُمْ:

غَضُّ الْبَصَرِ:

كَفُّ الْأَذَى:

۳ - د نېکيو په لور بلنه او د بديو مخنیوی څه اهميت لري؟

له لوست څخه په استفادې سره په لار کې د کښينا ستلو د آدابو په هکله يوه مقاله وليکئ.

کورنی

کورنی څه ته وايي؟

ښځې، بچو او نسبي خپلوانو ته کورنی ويل کيږي.

د کورنی بنیاد ښځه او خاوند ږدی، اولاد تري پيدا کيږي چې بيا په ټولنه کې د ژوند پياوړتيا پيلوي.

د کورنی، جوړولو بنسټ

کورنی د دور عمده موخو په بنیاد جوړيږي.

لومړۍ واده کول انساني فطرت ته لپیک ويل دي: د اسلامي شريعت د څرگندولو ارزښتونو څخه يو دادی چې د ځان گوښه کولو له اصل سره يې مبارزه کړی، انساني فطرت او بشري غريزو ته يې مثبت ځواب ويلي، په حديث شريف کې چې طبرانی او بیهقي روايت کړی رسول الله ﷺ فرمائي: "څوک چې مال ولري، عمر يې د واده عمر ته ورسوي او واده ونکړي زما له ډلي څخه ندی" په بل حديث کې راغلي، هغه دری تنه چې د رسول الله ﷺ د عبادت څخه خبر شول او خپل عبادت ورته هېڅ ښکاره شو، نو د ځان سره يې وويل: مونږ رسول الله ﷺ ته نشو رسېدای، ده ته ټول وړاندېني او وروستني گناهونه ښل شوي، ددې دری واپرو څخه يو د ځان سره هور وکړ چې ټوله شپه به په لمانځه سبا کوي، دويم وويل: ټول کال به روژه نيسم، درېم وويل: زه به ځان د ښځو څخه گوښه کوم او هېڅ واده به نه کوم، کله چې رسول الله ﷺ د دوی په تصميم خبر شو ويې فرمايل: "قسم په الله چې زه ستاسې په پرته د پاک پروردگار نه ډير وپېژم، ولی سره ددې لمانځه هم کوم او وپېژم هم، روژه نيسم او کله يې نه نيسم او د ښځو سره نکاح هم کوم، پس هر څوک چې زما د عمل خلاف عمل کوي زما له ډلي څخه ندی".

د پورتنیو نصوصو څخه څرگنديږي چې واده کول په اسلام کې ځانگړی ارزښت لري، تر څو مسلمان انسان د اولادونو د روزنې هغه امانت او لوی مسؤليت چې د دده په غاړه دی پخپلو اورو واخلي.

دويم: په واده باندې ټولنيزې ښېگڼې تر لاسه کيږي:

روښانه ده چې شرعي واده عامې ټولنيزې بنسټګنې لري چې مهمې به يې په لاندې کړنو کې بيان کړو:

الف: د انساني نسل ساتنه

په واده کولو سره انساني نسل زياتېږي چې دا لړۍ په واده دوام مومي، پاک الله ﷺ دا ټولنيز او انساني مصلحت ستايي او فرمايي: ﴿وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ بَيْنًا وَحَفْدَةً﴾ [النحل ۷۲] الله ﷺ تاسو ته ستاسو له جنس څخه جوړه درکړه، بيا يې د دې جوړې څخه زامن او لمسی درکړل. په بل ځای کې فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً﴾ «ای خلکو! د هغه خدای ﷻ څخه وږیرئ چې تاسو یې د یو نفس څخه وزیرولې اوله همدې نفس څخه یې د هغه جوړه پیدا کړه، بیا یې دواړو څخه ډېر سړي او ښځې خواره واره کړل»

ب- د نسب ساتل: په مشروع واده سره پیدا شوي اولادونه په فخر خپلو پلرونو ته ځانونه منسوبوي، چې دا ویاړ اولادونو ته د ذهني آرامۍ، په ځان باوري او انساني کرامت لامل ګرځي. که چېرې په ټولنه کې شرعي ودونه نه وي، ټولنه به دداسې وګړو څخه جوړه شي چې نه به انساني کرامت او احترام لري او نه به خپل نسب پېژني، چې په پای کې به ټولنه د فساد په چپو کې ډوبه شي.

ج: د اخلاقي بې لاریو څخه د اسلامي ټولنې خوندي والی: په شرعي واده سره ټولنه او د ټولنې وګړي د اخلاقي فساد څخه ژغورل کېږي، هر کله چې شهواني غریزه په حلاله لار مېړني ټول امت -څه فرد او څه ډله- په غوره اخلاقو سمبالېږي، خپل مسؤلیت به داسې ترسره کوي چې څنګه خدای ﷻ غوښتي وي، د همدې لویو اخلاقي بنسټګانو او ټولنیزو حکمتونو له کبله رسول الله ﷺ ځوانانو ته توصیه کوي، فرمايي: "ای ځوانانو! هر څوک چې له تاسو څخه د نکاح کولو قدرت لري باید چې نکاح وکړي، ځکه چې دا د سترګو د ټیټولو (د شهرت څخه د سترګو مړولو) او د شرمګاه د ساتلو لپاره غوره لاره ده، څوک چې د نکاح طاقت نلري، په دوی لازم دي چې روژه ونیسي، ترڅو په ده کې د شهرت لمبه سړه کړي"

د- د ناروغيو څخه د ټولنې روغوالي، شرعي واده هغه لاره ده چې ټولنه د ساري وژونکو ناروغيو لکه ايليز، سوزاک او نورو له شره ژغوري، دا ډول ناروغی د زنا، فحشا او نا مشر و غوټو ټراوانو زيربند ده او په نکاح سره ددې مخنيوي کېږي.

ه- روحې او ذهني آرامي

په شرعي واده سره د ښځې او خاوند ترمنځ د محبت، دوستي او رحمت حس رامنځته کېږي. کله چې خاوند د ورځې په پای کې د کار څخه وزگار او کور ته ستوری ستومانه ولاړ شي، خپلې ښځې او ماشومانو سره کښېني، ټول هغه غمونه چې د ورځني کار په لړۍ کې ورته پيدا شوي هیرېږي. په همدې توگه ښځه او خاوند د یو بل په څنګ کې د آرام او نیکمرغه ژوند څخه خوند اخلي. چې الله ﷻ ورڅخه په خپل کلام کې په ډیر ښکلې تعبیر داسې یادونه کوي، فرمابې: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ [روم ۲۱] د الله ﷻ د حکمت او قدرت له دلایلو څخه یو دادی چې تاسې لپاره یې ستاسو له جنس څخه جوړه پيدا کړه، تر څو (د هغو په څنګ کې) سکون تر لاسه کړئ، بیا یې ستاسې ترمنځ دوستي او لورینه پيدا کړه، په یقین سره دې کې د الله ﷻ د قدرت او حکمت دلایل د هغه چا لپاره دي چې فکر کوي.

و- ښځه او خاوند ددې لپاره یو له بل سره مرستندویه دي چې یوه نیکمرغه کورنۍ جوړه او صالح اولادونه وروزي. د واده تر سیوري لاندې ښځه او خاوند دواړه د کورنۍ په جوړولو او مسؤولیت په اوږه کولو کې یو له بل سره مرسته کوي، پدې معنا چې لومړی د دویم کارپوره کوي. ښځه هغه کارونه کوي چې د عهدې څخه یې وتلای شي، لکه د کور کارونه او د کور دننه اولادونو ته پاملرنه او دې ته ورته نور. سړي هغه کارونه کوي چې توان یې لري او له طبیعت سره یې برابر وي، لکه د مالی امکاناتو برابرول، د دښمنانو څخه د کورنۍ حمایت او د ورځني مصیبتونو څخه د دوی ژغورل. د مرستندویه انسانانو تر سیوري لاندې صالح، مؤمن، فداکار او با مسؤولیته نسل رامنځته کېږي چې بیا به ټولې کورنۍ د محبت، صلحي آرامۍ او سو کالۍ په فضا کې ژوند تېروي.

ز- پلرنې او مورنۍ عاطفه را پارېږي
د واده په اغېز د ښځې او خاوند په منځ، په دوي کې د عاطفې او مسؤولیت روح راټو کېږي، بیا دې ته اړ کېږي چې د خپلو بچو د آرام او استقرار لپاره ډېر زیار وباسي چې خوبي او ستونزې ګالي، تر څو اولادونه یې سالمه روزنه تر لاسه کړي.

فعالیت

زده کوونکي دې د واده د موخو، ګټو او ټولنیزو مثبتو آثارو باندې خپل منځ کې خبرې وکړي.

۱- کورنۍ څه ته وايي؟

۲- د کورنۍ جوړښت په کوم بنسټ ولاړ دی؟

۳- د دې اصل د ثبوت لپاره چې واده د فطرت غږ ته لیک وېل دي، یو حدیث ووايست.

۴- دا څنګه ثابتوي چې په واده سره انساني نسل ساتل کېږي؟

۵- پدې باندې څه دلیل لري چې په واده سره ټولنه د اخلاقي ناولتیا څخه ژغورل کېږي.

۶- واده د روح د آرامۍ سبب ګرځي، پدې هکله د قرآن کریم څخه دلیل راوړئ.

۷- د ښه اولاد د روزنې لپاره ښځې او خاوند ته څه کول پکار دي؟

۸- په واده سره ښځې او خاوند ته کومه روحیه پیدا کېږي؟

نکاح

مخکې مو وويل چې الله تعالى په انسان کې جنسي غريزه ايښې ده تر څو د انساني نسل د پايښت سبب شي دې مقصد لاس ته راوړلو لپاره اسلامي شريعت د نر او ښځې د يو ځای ژوند کولو روا لاره نکاح گرځولې ده.

د نکاح تعريف

په لغت کې: نکاح يو ځای کولو ته وايي.

په شرعي اصطلاح کې

۱. نکاح هغه عقد ته ويل کيږي چې سړي او ښځې ته له يو بل څخه جنسي گټه اخيستل روا کوي.

د نکاح حکم

د نکاح حکم د نکاح کوونکي له حالت سره بدلېږي:

أ- سنت مؤکد نکاح: د اعتدال په حالت کې نکاح سنت مؤکد ده، د اعتدال حال دادی چې د جماع، مهر، نفقې وس ولري او په زنا کې د لويدلو ويره ونه لري. رسول الله ﷺ فرمايي: «النَّكَاحُ مِنْ سُنَّتِي فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»^(۱) «نکاح زما له سنتو څخه ده، او څوک چې زما په سنتو عمل نه کوي له ماڅخه نه دی»
نو که له حرامو څخه د ځان ساتنې لپاره نکاح وکړي، الله تعالى ثواب ورکوي.

۱- مسند الصحابة في الكتب الستة.

ب- واجب نکاح: د هغه چا پاره نکاح کول واجب دي چې د ډبري اشتها سره د مهر او نفقي وس هم ولري او د نکاح د نه کولو په صورت کې په زنا کې د لوبډو ويره ولري. له واجب څخه مراد لازم والی دی نو عملي فرضو او واجبو دواړو ته شامليري.

ج- مکروه^(۱) نکاح: د هغه چا پاره چې ويره ولري که نکاح وکړم نو د نفقي د نشتوالي په وجه به ورڅخه ظلم او ځورونه وشي، يعنې د زوجيت مادي او معنوي حقوق به مراعات نه شي کړای، نو د ده پاره نکاح کول مکروه دي، ځکه نکاح د ثواب حاصلولو او د پاک لمنی پاره روا شوي ده نه د ظلم او ځورونې په خاطر، ځکه د حرامو کول ورڅخه ترسره کيري او د نکاح مصلحتونه په کې له منځه ځي.

د نکاح ځنډول

که نکاح د معقول مقصد لپاره وځنډول شي، لکه د تحصیل پوره کول، د مناسب کسب او کار تر لاسه کول او يا د ضروري شيانو لکه د اوسيدو ځای او د واده مصارف تامینول، دا څه باک نه لري لکه په یاد شوي حديث کې چې لارښوونه شوې (يا معشر الشباب...) نو ځوانان دي دا حالت په زغم سره تحمل کړي او که دا لاملونه نه وي بيا د نکاح ځنډول په کار نه دي، ځکه په نکاح کې ډبرې ښکې دي چې په مجرد ژوند کې په لاس نه راځي.

فعاليت

زده کوونکي دي د نکاح کولو گټې او ډولونه په خپل وار سره په گوته کړي.

۱- له مکروه څخه تحريمي مکروه مراد ده.

۱. نکاح تعریف کړئ.
۲. د نکاح د مشروعیت (رواتب) حکمتونه بیان کړئ.
۳. د نکاح حکم څه دی؟ تفصیل ورکړئ.
۴. آیا د نکاح خنډول پکار دی؟

زده کوونکي دي د نکاح د حکمتونو په هکله يوه مقاله وليکي چې له لسو کړېښو څخه کمه نه وي.

د نکاح مقدمات

له پخوا څخه د خلکو دا عادت و چې له واده څخه د مخه به دهلک د کورنۍ لخوا د نجۍ کورنۍ ته يو څوک د خواستگاري لپاره ور استول کيده، همدغه عادت د شريعت له خوا هم د تائيد وړ وگرځيد چې په عربۍ کې ورته خطبه ويل کيږي.

د خطبې تعريف

په لغت کې: خطبه د خاء په کسري (زير) د نکاح غوښتنې ته وايي.
په اصطلاح کې: له يوې ټاکلې ښځې سره د واده کولو رغبت ښکاره کولو ته خطبه ويل کيږي، که د هغه يادونه ښځې ته وکړي او يا دهغې ولي ته.
د خطبې حکم: خطبه د نکاح لپاره يوه وسيله ده چې فقهاء کرامو رحمهم الله مستحب گڼي ده.

په يوې ښځې مرکه کول چې شرعي ايجاب او قبول پکې نه وي د وعدې په معنا ده او رښتینی عقد نه دی، ځکه د نکاح عقد د ايجاب او قبول له لارې ترسره کيږي.

د ښځې غوره کول

د اسلامي شريعت له مخې په دې کې شک نشته چې کامياب واده د سړي لخوا د ښې ښځې په انتخاب او همدا شان د ښځې لخوا د مناسب سړي په خوښولو پورې اړه لري او د ښې ښځې اختيارول هغه دي چې لاندې خبرې په پام کې ونيول شي:

۱- دينداري

سړي ته پکار ده چې دينداره او د ښو اخلاقو څښتنه ښځه غوره کړي، ځکه دينداري ښځه دې ته اړباسي چې د خپل خاوند اطاعت وکړي، د هغه د نیکمرغۍ او هوساينې لپاره کار وکړي، د خپل پت او عزت په ساتلو د مېړه پت او عزت وساتي، د خپلې تقوا، رښتينوالي او اخلاص څخه يې هر وخت خوښ او ډاډمن وگرځوي، که ښځې د ځان لپاره د سړي د غوره کولو په هکله د دينداري صفت په نظر کې ونيسي نو د روښانه راتلونکي په لور به يې گام ايښی وي.

په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لَأَرْبَعِ لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَافْظُرْ بِأَدَاتِ الدِّينِ تَرَبَّتْ بِأَدَاكَ»^(۱)

د حديث ژباړه: خلک له ښځې سره د خلورو خصلتونو لپاره نکاح کوي: د هغې د مال لپاره، د هغې د نسب (د اهميت) لپاره، د هغې د ښايست لپاره او د هغې د دينداري لپاره، نو ته د دين په واله پسې وگرځه، که دې داسې ونکړل لاسونه دې سپيره شه.

۲- پيغله

غوره داده چې پيغله په نکاح شي، ځکه په هغې کې د مينې دوه اړخيزې اړيکې ټينگيږي او د گټه تفاهم او د بچيانو د تولد لپاره مناسبه وړتيا لري. له حضرت جابر رضي الله عنه څخه روايت شوی دی چې رسول الله ﷺ ما ته وفرمايل: (ای جابره! له پيغلې سره دې واده کړی او که له کونډې سره؟ هغه وويل: له کونډې سره. هغه رضي الله عنه وفرمايل: ولې دې له پيغلې سره واده نه کاوړ چې دواړو به مينه او لويې سره کولې). خو که د يو چا ظروف دا غوښتنه وکړي چې کونډه يا پخه ښځه بايد په نکاح واخلي، لکه چې سړی په عمر پوخ وي، يا د خپلو اولادونو لپاره په کور کې سرپرست لټول وغواړي يا نورې گټې په نظر کې ونيسي، نو د پخې ښځې سره نکاح کول ورته غوره دي.

۳- مينه ناکې او اولاد راوړونکې: سړي ته پکار ده چې مينه ناکه او اولاد راوړونکې ښځه خوښه کړي، ځکه همداسې ښځه له خپل سړي سره مينه او ښه چلند کوي، له دواړو خواوو څخه دميني کول د زوجيت د ژوندانه د پايښت، خوشحالي او د ښو اولادونو لپاره ډير اغيزمن دي، رسول الله ﷺ فرمايي: (تاسو له مينه ناکو او اولاد راوړونکو ښځو سره ودونه وکړئ، زه د قيامت په ورځ ستاسو په ډير والي فخر کوم)^(۲)

۴- عزتمنه کورنۍ: سړي ته مستحب ده چې ښځه له عزتمني کورنۍ څخه ځان ته غوره کړي هغه چې د کورنۍ غړي يې په نیکو اخلاقو او ښو خوږونو پېژندل شوي وي، ترڅو ددوی اولادونه ورڅخه دغه ځينې صفتونه او يا ټول خپل کړي، دا طبيعي او علمي خبره ده چې د پلرونو او ميندو ډير صفتونه اولادونو ته په ميراث نقليږي، په دې خبره ډير

۱- متفق عليه.

۲- سنن أبي داود.

احاديث دلالت کوي، له عائشي رضي الله عنها څخه روايت دی وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «تَخَيَّرُوا لِتَصْلَحُكُمْ فَإِنَّ النِّسَاءَ يَلِدْنَ أُنْشَاءً أَخَوَاتِهِنَّ وَأَخَوَاتِهِنَّ»^(۱). "تاسو د خپلو نطفو لپاره ښه ځايونه غوره کړئ، ځکه ښځې خپلو وروڼو او خويندو ته ورته زيږوي".

۵- په نسب کې لري والی: غوره داده چې ښځه له لري نسب څخه وي، له نژدي خپلوانو څخه نه وي، ځکه په نسب کې لري ښځه غښتلي او صحتمند اولادونه زيږوي، ويل شوي دي چې: "له ليري کورنيو څخه ښځې وکړئ خو مو اولادونه کمزوري نه وي".

علمي تحقيقاتو دا منلې چې نژدي خپلوانو سره واده کول په ماشومانو کې د ارثي ناروغيو د څرگندېدو لامل گرځي.

د خاطب غوره کول

لکه سړي ته چې لازم دي چې نيکه ښځه خوښه کړي، همدا شان د ښځې اولياوو ته هم لازم دي چې د سړي په هکله ښه انتخاب وکړي او خپلې پېغلې ته مناسب سړی غوره کړي، هغه چې لاندې صفتونه ولري:

۱- دينداري: پکار ده چې خطبه کوونکی سړی دينداره، د ښو اخلاقو، او ميرانې څښتن وي، دا د صالح زوج له مهمو صفتونو څخه شميرل کيږي، نو که سړی پرهيزگاره وي د الله ﷻ ويره يې په ښځه له ظلم کولو څخه راگرځوي، د ښه ژوندانه او د ښځې د حقوقو د تايمين خواته يې راکاږي، رسول الله ﷺ له دينداره او د ښو اخلاقو له څښتن سره د نکاح کولو امر کوي ولو که مسکين هم وي، فرمايي: **«إِذَا جَاءَكُمْ مِنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَرَوْحُوا، إِلَّا تَقْمُلُوا تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ، وَفَسَادٌ عَرِيشٍ»**^(۲). "کله چې تاسو ته داسې څوک راغی چې دين او اخلاق يې غوره گڼئ نو د واده کولو غوښتنه يې ومنئ او که دا کار ونکړئ، نو په ځمکه کې به فتنې او پراخه فساد رامنځ ته شي".

په رښتيا هم که دينداره سړي ته نجلۍ په نکاح ورته کړل شي، د غريبي، په وجه خالي لاس ولاړ شي نو ددې ويره ده چې پارونې به يې په زړه کې پريوزي او په فتو کې به ولويږي، همدا شان که ښځه يې دينه او بد اخلاقو ته په نکاح ورکړل شي، يا د مالدار سړي په انتظار کې پريښودله شي نو ددې ويره ده چې په فساد، ناوړه او فاحشو کړو وړو

۱- سنن ابن ماجه.

۲- مسند الصحابة في الکتاب السنه.

به اخته شي او په دې کار سره د نجلۍ پلار له خپلې لور سره چې دده په لاس کې د الله ﷺ امانت دی خیانت کوي او په خپل لاس خپله لور د ټول ژوند لپاره په عذاب او ډیر و خطر وړو کې اچوي.

۲- د خاډې او مخطوبې تر مینځ د عمر نژدېوالی: مناسب ده له نجلۍ سره د سړي عمر نژدې وي او دا ښه کار نه دی چې داسې چاته نجلۍ په نکاح ورکړل شي چې په عمر کې یې ډیر توپیر وي په داسې ډول چې دهغه عمر دهغې د پلار او نیکه سره برابر وي، ځکه کامیاب واده هغه دی چې د مینې او محبت په اساس ولاړ وي او د عمر نژدې والی یو له هغو اسبابو څخه دی چې د ښځې او خاوند تر مینځ د مینې او محبت لږیکې په ځای کوي.

دا په دې معنا نه ده چې د ډیر عمر لرونکی سره د نجلۍ نکاح جواز نه لري، بلکه عرف او مصلحت ته په کتو سره مناسب داده چې د عمر نژدې والی په نظر کې ونیول شي ترڅو ازدواج نیکښت او دوامداره شي.

مخطوبې ته کتل

خاطب ته شریعت دا رواکړې ده چې مخکې له نکاح څخه مخطوبه وپوښي، په دې کې حکمت دادی چې خاطب د ښځې په هکله چې دده په نکاح کې راتلونکې ده او دده د ژوند شریکه جوړیدونکې ده معلومات ولري.

کله چې څوک وغواړي له کومې ښځې سره واده وکړي تر واده کولو دمخه ورته کتل جواز لري. نبي اکرم ﷺ فرمایي: **«ابصرها فإنه احرى أن يؤدم بینکما»^(۱)**

”وېي گوره دا ستاسې تر مینځ د مینې پیدا کیدو غوره لاره ده.“

د یو چا په مرکه کې د بل چا له لوری مرکه

کله چې کومه نجلۍ یو چا وغوښته او د پلار یا کورنۍ له لوری ورته کوم ځواب ونه ویل شو بل چا ته دا نده روا چې پدې نجلۍ باندې جرگه وکړي، ځکه نبي اکرم ﷺ ورڅخه منع کړې ده. خو که چیرې د نجلۍ د کورنۍ له لوری ځواب شوي وو، بیا بل چا ته روا ده چې مرکه پرې وکړي.

۱- سېل سلاسه ۴/۴۳۷ النظر الي المخطوبه

د مخطوبې بڼې د نه غوښتلو حکمت

په دې کې شک نه شته چې یوه ښځه یو چا غوښتي وي او د ځواب په انتظار وي، بل خوځک مداخله کوي او ځان ته یې نکاح کول وغواړي دا د لومړي مخاطب لپاره زیان دی کله داسې هم پېښیږي چې همدا کار د کینې، دښمنیو او شخړو باعث شي، په داسې حال کې اسلام د ټولو هغو اسبابو څخه مخنیوی کوي چې هغه د اختلافاتو او دښمنیو سبب گرځي.

فعالیت

۱. د غوښتلو رواجونه بیان او له شریعت سره یې پرتله کړئ.
۲. ښوونکي دې زده کوونکي په دریو ډلو ووېشي چې د نکاح د خطبې په تعریف، مقدماتو، د مخطوبې او مخاطب په ښېگڼو خبرې وکړي.

۱. د خطبې تعریف څه دی؟
۲. د خطبې حکم بیان کړئ.
۳. د بڼې په غوره کولو کې کومې خبرې په پام کې نیول پکار دي؟
۴. د مخاطب په غوره کولو کې کوم صفات لرل پکار دي؟
۵. آیا د مخاطب او مخطوبې تر مینځ د عمر نژدېوالی ضروري دی؟
۶. آیا مخطوبې ته کتل روا دي؟

د نکاح ارکان او شرطونه

د نکاح د عقد د صحت لپاره ارکان او څه شرطونه اېنودل شوي دي چې د هغو په پام کې نیول اړین دي، پدې لوست کې به موږ بیانوو.

د نکاح ارکان

د نکاح عقد په دوو ارکانو ولاړ دی:

۱. ایجاب

۲. او قبول.

ایجاب: ایجاب هغه لومړنی لفظ او خبره ده چې له عاقدینو^(۱) څخه د یوه له خوا وویلې شي که هغه د زوج او یا دهغه د وکیل یا ولی لخوا، یا د زوجې یا د هغې د وکیل یا ولی لخوا ویلې شي.

قبول: قبول، هغه دویم لفظ او خبره ده چې له ایجاب څخه وروسته د عاقدینو، له دویم اړخ څخه صادره شي.

لکه اول لوری چې ووايي: ما خپله لور په نکاح درکړه او دویم لوری ووايي ما په نکاح کړه، یا ما قبوله کړه.

د نکاح الفاظ

په هر هغه لفظ چې د شیانو تملیک ورباندې راځي په هغې باندې نکاح هم تړل کېږي. لکه دنکاح، ترویج، هېې، صدقې، او عطیې (ورکړې) الفاظ، په دې شرط چې نیت یې د نکاح وي او شاهدان هم دده په مقصد پوه شي.

د نکاح د الفاظ څرنگوالی

۱- نکاح به په داسې الفاظو تړي چې په تیره زمانه دلالت کوي، لکه یو سپړی د نجلی، پلار ته ووايي: ما ستا لور په نکاح کړې وه، هغه ورته په ځواب کې ووايي: مادرکړې وه.

۲- که چیرې یو لفظ ماضی او بل مضارع وي یا هم نکاح صحیح ده، لکه د نجلی، پلار سپړي ته ووايي: ما لور درکړه سپړی ورته په ځواب کې ووايي: ما په شرعي نکاح قبوله

۱- عاقدین : (دتړون ددواړه اړخونه).

کړي وه، يا داسې: هلاک د نجلۍ پلار ته ووايي: ماته دي لور په نکاح راکړه، د نجلۍ پلار ورته په ځواب کې ووايي، ما درکړي ده.

مسائل

● په لیک سره هم نکاح تړل کېږي پدې شرط چې غائب وي، همداراز د استازي په

استوگلو هم صحيح ده.

● د گونگي نکاح په لیک او اشارې سره تړل کېږي.

● له عربي څخه پرته په نورو ژبو د نکاح تړل په هغه الفاظو چې په نکاح دلالت کوي جواز لري، ځکه په عقدونو کې معانيو ته اعتبار ورکول کېږي او کله چې د عربي له ویلو عاجز وي نو هغه ورڅخه ساقطېږي لکه د گونگي په لیک او اشاره چې نکاح تړل کېږي.

د نکاح شرطونه

د نکاح د تړلو د صحت لپاره مهم شرطونه په لاندې ډول بیانېږي:

۱. ایجاب او قبول به په یوه مجلس کې ترسره کېږي یعنې د عقد په مجلس کې به وي. ۲. ایجاب او قبول به په لوړه غړه کوي چې یو بل یې واورې، ترڅو رضایت ښکاره شي.

۳. د ایجاب او قبول الفاظ به دانعې وي او په موقت وخت پورې به تړلي نه وي، لکه میاشت، کال او داسې نوره، ترڅو د متعې نکاح ورڅخه ووزي، د متعې نکاح په څلورو مذهبو حرامه او باطله ده.

۴. عقد کوونکي به دواړه د عقل خاوندان وي، نو د لیوني او غیر ممیز ماشوم نکاح صحيح نده.

۵. عقد کوونکي به بالغ او آزاد وي، دا دواړه د نکاح د نفاذ له شرایطو څخه دي.

۶. شاهدان: شاهدې د نکاح د صحت د شرطونو له جملې څخه ده، د شاهدانو له حضور څخه پرته نکاح نه تړل کېږي. نکاح د دوه نارینه شاهدانو او یا د یو نارینه او دوه ښځینه شاهدانو په شته والي او مخ کې تړل کېږي.

د شاهدانو لپاره پنځه شرطونه دي

- عقل، نو د لیوني په شاهدي د نکاح تړل صحيح نه دي.
- بلوغ، نو د ماشوم په شاهدي باندې د نکاح تړل صحيح نه دي.

- آزادي، نو د غلام په شاهدي باندې د نکاح تړل صحيح نه دي.
- اسلام، د مسلمانانو په نکاح باندې د ذميانو شاهدي صحيح نه ده.
- شاهدانو به د دواړو عاقدينو خبره اوريدلې وي، يعنې د خوب وړو شاهدي صحيح نه ده.
- ۶- د ښځې رضایت: په نکاح کې د ښځې رضایت او خوښه شرط ده که هغه پيغله وي او که کورنۍ، ولي ته دا حق نشته چې هغه په نکاح کولو مجبوره کړي.
- ۷- زوج او زوجه به معلوم وي، نو که يو څوک چې دوه لورگانې ولري يو چاته ووايي چې ما يره لور په نکاح درکړه، دا صحي نه ده ځکه معلومه نه شوه چې کومه يې مراد ده.

۱. نکاح څو رکنه لري؟ بیان یې کړئ.
۲. نکاح په کومو الفاظو تړل کیږي؟ څرنگوالی یې بیان کړئ.
۳. آیا له عربي ژبې څخه پرته په نورو ژبو نکاح تړل جواز لري؟
۴. په لیک سره د نکاح تړل څه حکم لري؟
۵. د نکاح شرطونه څو او کوم دي؟
۶. د شاهدانو شرطونه بیان کړئ.

ولایت

د ولایت تعریف

ولایت په لغت کې: قرابت، مرستې او واک ته ویل کیږي.

ولي په لغت کې: د دښمن خلاف دی.

د فقهې په اصطلاح کې: ولي هغه بالغ، عاقل او میراث وړونکي شخص ته ویل کیږي

چې په یوه کار کې د تصرف کولو واک او اختیار ورسره وي.

د فقهې په اصطلاح کې: د چاله اجازې پرته د هغه په کار کې تصرف، قدرت او واک

لرلو ته ولایت وایي. او دې متصرف شخص ته ولي وایي.

د ولایت ډولونه

ولایت په درې ډوله دی: ۱- د نفس ولایت ۲- د مال ولایت ۳- د نفس او مال ولایت.

زموږ د بحث موضوع د نفس ولایت دی.

د نفس ولایت په دوه ډوله دی

۱- د اجبار ولایت: په بل چا د خبرې د قبولولو واک لرل.

د اجبار د ولایت سببونه درې دي: ۱- وړو کوالی ۲- لیونتوب ۳- معتوه (د عقل کم

والی).

۲- د اختیار ولایت: د ښځې په نکاح وړ کولو کې د ولي حق دی چې د هغې د خوښې

او رضا په اساس وي.

په نکاح کې د ولي اختیار

د امام ابوحنیفه او امام ابویوسف رحمهما الله تعالی په وړاندې عاقله، بالغه او ازاده ښځه د ولي له اجازت څخه پرته خپل ځان په نکاح وړ کولای شي، همدشان کولای شي د خپلې نکاح اختیار وکړي او یا که چا په نکاح وړ کې وي دا ورته اجازه وکړي، خو د هغې لپاره دا مستحب ده چې د خپلې نکاح اختیار ولي ته ورکړي، خو دینکو عاداتو او آدابو چې اسلام د هغوڅوښتنه کوي مراعات وشي او که یې له کف او سیال څخه پرته له بل چا سره نکاح وکړه نو ولي بیا اعتراض کولای شي.

په حدیث کې راځي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «**الْأَيُّمُ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا مِنْ رِيَّتِهَا وَالْبَكْرُ مُسْتَأْدَنٌ فِي نَفْسِهَا وَأَدْنَاهَا صُمَاتُهَا**»^(۱) "کومه ښځه چې مېرې يې مړ شوې وي او يا طلاقه شوې وي، هغه تر ولي د خپل ځان ډیره حقداره ده (چې خاوند ځان ته غوره کړي)، له پيغلې څخه به د هغې دنکاح اجازه اخيستله کيږي او د هغې اجازه دهغې سکوت او چوپتيا ده"

پيغله د خوښې خلاف نکاح ته نه شي مجبورېدای

بالغه نجلی، اوبالغ هلاک نکاح کولو ته نشي مجبورېدای، يعنې د هغې له رضایت څخه پرته د ولي په نکاح ورکول نافذ او عملي نه دي، دا سنت ده چې ولي له پيغلې څخه د هغې د نکاح کولو څخه د مخه د هغې خوښه واخلې او ورته ووايي چې فلاڼی سړی له تا سره نکاح کول غواړي، نو که يې چوپتيا غوره کړه دا يې خوښه بلل کيږي او که د هغې خوښه وانخلي نو د سنت خلاف کار يې وکړ او نکاح به بيا هم ددې تر اجازې پورې موقوفه وي، خو د کونډې ښځې او د ځوان هلاک سکوت دهغوی موافقه نه شميرل کيږي بلکه هغوی به خپله خوښې او ناخوښې په خبره څرگندوي.

د ولي شرطونه

۱. بشپړ اهليت به لري چې هغه بلوغ، عقل او حريت دی نو د ماشوم، ليوني او معتوه (کم عقله) لپاره ولايت نه شته.
۲. ولي او د مولی علیه دين به سره يو وي نو د غير مسلم لپاره په مسلمان ولايت نشته. الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾ [النساء: ۱۳۹] «الله د کافرانو له پاره پر مسلمانانو د بر لاس کيدو هيڅ کومه لاره نه ده جوړه کړې.»

د اولياوو ترتيب

- ۱- زوی، د زوی زوی، همدا سي ښکته.
- ۲- پلار، نيکه، همدا سي پورته.
- ۳- سکه ورور، دهغه زامن، همدا سي ښکته.

- ۴- سکه تره، د هغه زامن.
- ۵- د پلار تره، د هغه زامن، بيا د نيکه تره بيا د هغه زامن، همدا سې.
- له دې وروسته بيا سببي عصبي ته ولايت او واک دی، که دا هم نه وي بيا امام او چارواکی ولي جوړېږي.

فعاليت

زده کوونکي دې په درېو ډلو ووېشل شي او په نکاح کې د ولي د اختيار، د پيغلې له خوښې پرته په اجار سره د نکاح د حکم او د اولياوو د ترتيب په هکله خبرې اترې وکړي.

۱. ولايت څه ته وايي؟ تعريف يې کړئ؟
۲. ولي څوک دی؟
۳. د ولايت ډولونه کوم دي؟
۴. د نفس د ولايت ډولونه بيان کړئ.
۵. په نکاح کې د ولي اختيار بيان کړئ.
۶. آیا پيغله د هغې د خوښې پر خلاف نکاح ته مجبوره کيداى شي؟
۷. د ولي شرطونه کوم دي؟
۸. د اولياوو ترتيب بيان کړئ.

کڼاء ت

د کڼاء ت تعريف

کڼاء ت په لغت کې مساوات او برابري ته وايي او د فقهاوو په اصطلاح کې د سپري او ښځې برابروالي په هغه څه کې چې په نکاح کې معتبر دی کڼاء ت بلل کيږي.

۲- د چا کڼاء ت معتبر دی

په نکاح کې د سپرو د لوري کڼاء ت معتبر دی او د ښځو له لوري اعتبار نلري، معنا دا چې خاوند بايد د ښځې سيال وي او ترينه ټيټ نه وي.

۳- د کڼاء ت د غوښتنې حق

د کڼاء ت حق د ښځې او د هغې د اولياوو حق دی نو ښځه په خپلو وليانو حق لري چې سيال ته يې ورکړي او وليان هم حق لري څو د دوی خور يا لور سيال سپري په نکاح واخلې يعنې د ديني التزام، ټولنيز حالت او دود له پلوه بايد دواړه سره برابر وي او که غير سيال يې وکړ نو دوی دنکاح دفسخې غوښتنه کولای شي.

په نکاح کې د کڼاء ت د شرط گرځولو دليل

د کڼاء ت د شرط کيدلو او مراعات کولو دليل عرف د ميه او ښځې تر مينځ مصلحتونو ته پاملرنه ده، ځکه شريفة ښځه نه غواړي چې له خسيس سپري سره خپل ژوند تير کړي، عادت ثابته کړي چې که چيرې خاوند د خپلې ماندينې سيال نه وي د هغوی ژوند دوامدراوه نه وي، ضروري ده چې د خاوند په لوري کې کڼاء ت مراعات شي، نه د ښځې په لوري کې او که دا مراعات ونه شي نو د نکاح عقد به د اولياوو له خوا له فسخې کولو سره مخ شي تر څو له ځان څخه د شرم زيان ليري کړي.

د کڼاء ت اوصاف

کڼاء ت يا د ښځې او ميه ترمنځ برابر والي په پام کې نيول، دروند د نظام او قانون په توگه د اسلامي شريعت يوه ځانگړتيا ده؛ ځکه د واده د دوام او د اړيکو د پياوړتيا لپاره د دين، کلتور، ټولنيز او اقتصادي حالت او دود له پلوه د ښځې او ميه نږديوالي ډير مهم او ارزښتمن دی.

د کفءات احکام

۱. که بالغه او عاقله نجلۍ ځانته غیر سیال سړی غوره کړي، نو ولي د نکاح د فسخې حق لري، یعنې قاضي ته به یې د جلا کیدو دعوی وړاندي کړي او قاضي به ددوی تر مینځ بیلون راوړي.
۲. او که یې له غیر سیال سړی سره د ولي په اجازه نکاح وکړه بیا نکاح لازمیږي، ځکه واده او نکاح کول د ښځې، خپل حق دی خو اولیاء یوازې د کفءات دنده شتون په صورت کې د اعتراض حق لري، کله چې دوی خپل حق په پخواني رضایت ساقط کړ، نو نکاح لازمه گڼل کیږي.
۳. که چیرې زوج خپل نسب خلاف ښکاره کړی وو، پداسې حال کې چې د ښځې کف نه و، نو د نکاح د عقد د فسخې حق هم ښځې او هم د هغې ولي ته حاصل دی.
۴. کله چې عاقله او بالغه نجلۍ د خپلې نکاح لپاره وکیل ونیسي او بیایې دا وکیل غیر سیال سړی ته ورکړي دا نکاح ددې نجلۍ په اجازې پورې تړلې ده.

فعالیت

په اسلام کې ولي کفءات معتبر گرځول شوی دی؟ زده کوونکي دې د کفءات په اهمیت، حکمت او اغیز په هکله په تفصیل ځواب ورکړي.

۱. کفءات تعریف کړئ.
۲. د چا کفءات معتبر گڼل کیږي؟
۳. د کفءات د غوښتنې حق د چا دی؟
۴. په نکاح کې د کفءات د شرط گرځولو دلیل بیان کړئ.
۵. د کفءات اوصاف بیان کړئ.
۶. که بالغې او عاقلې نجلۍ غیر سیال سړی غوره کړي وي، آیا ولي یې د فسخې حق لري؟
۷. که د نجلۍ وکیل هغه غیر سیال ته په نکاح ورکړي، آیا نجلۍ د فسخې حق لري؟

شریعت په کفءات کې کوم اوصاف غوره گڼي، په دې هکله د جومات د ملا امام په مرسته یوه مقاله ولیکئ.

د نکاح محرمات

له محرماتو سره نکاح کول حرام دي او د نکاح د عقد د صحت لپاره دا شرط ده چې بنځه به نکاح غوښتونکي سړي ته روا وي.

د محرماتو تعريف

په لغت کې: محرمات د محرم جمع ده او محرم، حرام (منعه) گرځول شوې ته ويل کيږي.

په اصطلاح کې: هغه بنځينه او نارينه ته ويل کيږي چې د قرابت او خپلوۍ په وجه ورسره نکاح کول ناروا وي.

د محرماتو ډولونه

محرمات په دوه ډوله دي:

۱- ابدي محرمات.

۲- موقتي محرمات.

ابدي محرمات: ابدې محرمات هغه دي چې د تل لپاره د سړی نکاح ورسره حرامه وي.

ابدي محرمات په درې ډوله دي

لومړۍ: نسبي محرمات

نسبي محرمات هغه دي چې د نسبي خپلوۍ له امله په سړي حراميږي او هغه اووه دي:

أ- مور گانې او تر هغوی پورته (دمور مور او د پلار مور) چې د انسان اصول ورته وايي.

ب- لور گانې او تر هغوی ښکته (د لور لور، د زوی لور همدا سې ښکته) چې د انسان فروع دي.

ج- د مور او پلار او لاده لکه خویندې او د هغوی اولاد.

د- د نیا او نيکه زامن او لويه، لکه الف: تريندی او ترونه. ب: توړۍ گانې او ماما گان

ه- وربري او د هغوی اولاد.

ز- خورزې او د هغوی اولاد.

الله تعالى ﷻ فرمايي: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ﴾ [النساء: ۲۳] پر تاسې حرامې کړای شوي ستاسې مېندې، لوفې، خويندې، تريندې، توږی گانې، ورېرې، خورزې".

دويم: د مصاهرت حرمت

د مصاهرت حرمت هغه دی چې د خسر والي او زوم والي له امله په سړي حرامېږي او دا محرمات په څلور ډوله دی:

أ- د ښځې مور: په مجرد عقد تړلو سره د خپلې ښځې مور او ددې نياگانې په سړي باندې د تل لپاره حرامېږي او نکاح ورسره نشي کولای. الله تعالي فرمايي: ﴿وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ﴾ [النساء: ۲۳] {او پر تاسې حرامې کړای شوې} ستاسې د ښځو ميندې}.

ب- د ښځې لوفې (پرکتې): د پرکتېو، د دوی لوفې او تر هغو ښکته، پدې شرط چې خاوند له ښځې سره کوروالی کړی وي د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي، که چيرې يې کوروالی ورسره نه وي کړی يواځې دده په نامه شوې وه اوله عقد وروسته ورڅخه په طلاق يا وفات جلا شوه، بيا ورته رواده چې ددې ښځې لور گانې او لمسيانې په نکاح کړي. الله تعالي فرمايي: ﴿وَرَبَائِبُكُمُ الْأَلْيَانِ فِي حُجُورِكُمْ مِّنْ نِّسَائِكُمُ الْأَلْيَانِ دَخَلْتُم بِهِنَّ﴾

[النساء: ۲۳] "او (پر تاسې حرامې کړای شوې ستاسې د ښځو هغه لوفې چې ستاسې په غيږو کې پالل شوې وي البته د هغو مېرمنو لوفې چې تاسې ورسره مباشرت او کوروالی کړی وي"

ج- د زامنو ښځې يا نښندۍ: (د اولادونو او لمسو ښځې) همداسې تر ښکته، برابره خبره ده چې زوی او لمسي له خپلو ښځو سره کوروالی کړی وي او يانه، بلکه په نوم کيدل ورته کافي دي، همدا راز له طلاق څخه يې وروسته هم نشي په نکاح کولای، يعنې يو سړی د خپلې اولادې له ښځو سره په هيڅ صورت نکاح نشي کولای؛ ځکه چې دا د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي. الله تعالي ﷻ فرمايي: ﴿وَحَالَاتُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِّنْ أَصْلَابِكُمْ﴾ [النساء: ۲۳] او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې د هغو زامنو مېرمنې چې ستاسې له پښت څخه دي".

په زنا کولو د مصاهرت حرمت

په زنا کولو د مصاهرت حرمت واجبيږي، که يو څوک له کومې ښځې سره زنا وکړي، نو دهغې ښځې اصول او فروع يعنې مور، نيا همداسې پورته، لور، او د لور لور همداسې

ښکته ورباندې حراميزي او په نکاح يې نه شي اخيستلای، همدا شان همدغه ښځه د زانې سړي اصولو او فروعو ته هم حرامه ده.

فعاليت:

زده کوونکي دې په دوو ډلو وويشل شي، نسبي او د مصاهرت د حرمت په ډولونو دې خبرې وکړي.

۱. محرمات تعريف کړئ.
۲. د محرماتو ډولونه په گوته کړئ.
۳. نسبي محرمات کوم دي؟ په تفصيل يې بيان کړئ.
۴. له نسبي محرماتو سره د نکاح د حرمت حکمت څه دی؟
۵. د مصاهرت حرمت څه ته وايي؟ ډولونه يې بيان کړئ.
۶. آیا په زنا کولو سره د مصاهرت حرمت ټاټيزي؟

رضاعي محرمات

په مخکیني لوست کې مو د ابدي محرماتو له دریو ډولونو څخه دوه ډوله چې لومړی یې نسبي او دویم یې د مصاهرت ووه، بیان کړل، اوس غواړو چې دریم ډول یې چې رضاعي محرمات دي، بیان کړو.

رضاعي محرمات

رضاعي محرمات هغه دي چې د رضاع (د شودو خوړلو) په سبب په تي خوړونکي باندې حرامیږي، نو هغه ښځې چې د نسب او مصاهرت په سبب په سړي ناروا کېږي، هم هغه ښځې د رضاع په سبب هم ورباندې حرامیږي.

ځکه شیدې خوړونکې داسې شي لکه د شیدې ورکوونکې نسبي زوی، نو کوم محرمات چې یې په نسبي او لاد حرامیږي هم هغه په شیدې خوړونکي هم حرامیږي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّائِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ﴾ [النساء: ۲۳] "او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې هغه مېنډې چې تاسې ته یې شیدې درکړې وي، او ستاسې دتي شرېکې خویندې".

په یوه حدیث شریف کې رسول الله ﷺ فرمایي: «يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ». څه چې په نسب حرامیږي هغه په رضاع (تې خوړلو) حرامیږي.

د شیدې ورکوونکې او خوړونکې تر مېنځ دحرمت دحکم توپیر د شیدې ورکوونکې خواته ټول خپلوان شي، نو رضاعي مور او نیا همداسې پورته، رضاعي لور همداسې ښکته، رضاعي خور، توږی، تورو، رضاعي ورېرې او خورزې، دا ټول په شیدې خوړونکې حرامې دي.

دا حرمت شیدې خوړونکې او دده اولادونو ته ورشامل دی خو دده قربانو او خپلوانو ته بیا دا حرمت نه شاملیږي. نو د شیدې خوړونکې رضاعي پلار ته دا روا ده چې دده نسبي مور یا خور په نکاح کړي او همداشان دده نسبي پلار ته دا روا ده چې دده رضاعي مور او یا خور په نکاح کړي، ځکه خپلوي یواځې له ده سره ده. د بېلګې په توګه احمد رضاعي مور لري، د هغه حیثیت په رضاعي کورنۍ ګڼې داسې دي لکه چې خپل نسبي کورنۍ لري، نو د ده محارم په رضاعي کورنۍ د نسبي کورنۍ په څیر دي خو احمد د

کورنی له خوا رضاعي کورنی ته یواځې د ده ښځه او اولادونه محرم ګڼل کیږي نور پاتې کورنی یې اجانب دي.

یو فارسي شعرددې خبرې ښه وضاحت په لنډه ډول داسې کوي:

(از جانب شیرده همه خویش شوند - و از جانب شیر خواره زوجان و فروع).

” د شیدې ورکونکې خوانه ټول خپلوان شي او د شیدو خوړونکې خوانه یواځې زوجان(د رضاعي زوی ښځه یا د رضاعي لور خاوند) او د هغوی اولادونه، لمسیان همداسې ښکته حرامیږي “

هغه شیدې چې حرمت ورباندې ثابتیږي

دشودو خوړلو په سبب حرمت هغه وخت ثابتیږي چې ماشوم شیدې د تې رودلو په زمانه کې وخورې او د تې رودلو موده تر دیر شو (۳۰) میاشتو ده او د ماشوم عمر چې له دیر شو میاشتو زیات شو په شیدو رودلو یې حرمت نه ثابتیږي.

لږ او ډیری شودې

د حرمت په ثابتېدلو کې د لږ شیدو او د ډیرو شیدو فرق نشته، نو که ماشوم لږ شیدې وخورې او یا ډیرې حرمت ورباندې ثابتیږي.

فعالت:

دغه لاندې فارسي شعر چې په لوست کې مو ولوست شرحه کړئ:
(از جانب شیرده همه خویش شوند - و از جانب شیر خواره زوجان و فروع)

۱. رضاعي محرمات کوم دي؟

۲. د شیدې ورکونکې او خوړونکې تر مینځ د حرمت د حکم توپیر په دقت بیان کړئ.

۳. هغه شودې چې حرمت ورباندې ثابتیږي، کومې دي؟

موقتي محرمات

دا هغه ښځې دي چې د موقت وخت لپاره د يو ټاکلي سبب له امله ورسره نکاح کول ناروا دي او کله چې سبب له منځه ولاړ شي بيا ورسره واده کول جواز لري.

موقت محرمات په لاندې ډول دي

(۱) له ښځې سره د هغې د خور په نکاح کې يو ځای کول حرام دي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَأَنْ تَحْمِلُوا نِسَاءَ الْأُخْتَيْنِ﴾ [النساء: ۲۳] او دا هم پر تاسې حرامه ده چې په يوه نکاح

کې دوه خویندې يو ځای کړئ

(۲) له ښځې سره تورې، يا تروړه همدا شان بله داسې ښځه يو ځای کول چې يوه ورته تر فرض کړای شي له دويمې سره بې نکاح جواز ونه لري، حرامه ده.

روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «لَا يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتَيْهَا وَلَا بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَاتِهَا»^(۱) "په نکاح کې د ښځې او د هغې د تورې او د ښځې او د هغې د ترور يو ځای کول نه کيږي".

(۳) پنځمه ښځه کول: سړي ته په اسلام کې دا جواز نه لري چې په يو وخت کې له څلورو ښځو څخه زياتې په نکاح کړي، نو که يو څوک پنځمه ښځه په نکاح کول وغواړي تر څو چې يوه طلاقه نه کړي او د هغې عدت تير نه شي تر هغو د پنځمې د نکاح عقد صحت نه پيدا کوي.

له ابن عمر رضی الله عنها څخه روايت دی چې غيلان بن سلمه الثقفي مسلمان شو او لس ښځې يې درلودې چې هغوی هم مسلمانې شوې، نو رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: څلور وساته او نورې ټولې جلا کړه (طلاقي کړه).^(۲)

له يوې څخه زياتې ښځې

الله تعالی ﷻ له يوې څخه زياتې ښځې روا کړې دي، الله تعالی ﷻ فرمايي:

۱ - صحيح مسلم
۲ - سنن ترمذی.

﴿وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُفْسِدُوا فِي الْإِيمَانِ فَانكِسُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَتًى وَثَلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا﴾ [النساء: ٣] که تاسې وېر پېرئ چې له يتيمو (نجونو) سره به عدالت ونه شئ کړای، نو کومې (نورې) ښځې چې ستاسې خوښېږي د هغو له دوو دوو، دريو دريو، څلورو څلورو سره نکاح وکړئ، خو که له تاسې سره دا اندېښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړای، نو يوه ښځه وکړئ، يا له هغو (وينزو) نه کار واخلي چې تاسې يې مالکان ياست په دې توگه له بې عدالتۍ نه په ښه شان ژغورل کېدای شي).

سره له دې چې په عام ډول له يوې ښځې سره واده دی او په اسلامي نړۍ کې مسلمانان په يوه واده اکنفا کوي، د متعددو ودونو فيصلې دومره زياته نه ده، خو د فردي او ټولنيزو اړتياوو لپاره له يوې څخه زياتې ښځې که په نکاح اخلي نو ددوو خبرو رعايت بايد په پام کې ولري.

لومړی: سړی به دا وړتيا لري چې د خپلو ښځو تر منځ مادي او اخلاقي عدالت مراعات کړي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً﴾ [النساء: ٣] خو که له تاسې سره دا اندېښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړای، نو يوه ښځه وکړئ.

که چيرې له کومې يوې سره د زړه مينه ولرئ هغه باک نه لري، ځکه هغه دده په اختيار کې نه ده، رسول کریم ﷺ له عائشې بې بې سره مينه لرله او دعاء به يې کوله: ای الله ته ما په هغه څه مه نېسه چې زما په واک کې نه دي.

اسلام په ښځو ظلم او د هغو تر منځ عدالت نه کول حرام کړي دي، رسول الله ﷺ فرمايي: څوک چې دوه ښځې ولري او دهغو تر مېنځ عدالت نه کوي او يوې خواته يې ميلان وي، نو د قيامت په ورځ به يې يو اړخ فلج او له کاره لويېدلی وي.^(۱)

دويم: سړی به د تفقي د برابرولو مالي وس لري، تر څو د نفقي د نه شتون له کبله پر ښځه ظلم ونشي.

(۴) _ د بل چا ښځه او له طلاقه او يا مرگه وروسته په عدت کې ښځه: له هغې ښځې سره نکاح کول حرام دي چې د بل چا په نکاح کې وي، الله تعالی ﷻ فرمايي:

﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ﴾ [النساء: ۲۴] او هغه ښځې هم پر تاسې حرامې دي چې د کوم

بل چا په نکاح کې وي.

همدا شان له هغو ښځو سره نکاح جواز نه لري چې هغوی له طلاقه او يا د مېړه له مرگ څخه وروسته د عدت په موده کې وي، خو که چيرې د خاوند له طلاقه وروسته او يا د خاوند له مرگه وروسته عدت يې تېر شو، بيا بل چا ته روا ده چې نکاح ورسره وکړي.

الله تعالي ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَدْنَ بَانَفْسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكُنَّ مَسَا

خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ [البقره: ۲۲۸] «کومو ښځو ته چې

طلاق ورکړای شوی وي، هغوی دې د دريو حيضونو موده پر انتظار تېره کړي او دا ورته روا نه ده کوم څه چې الله ﷻ د دوی په رحم کې پيدا کړي وي هغه پټ کړي هغوی ته هېڅکله نه ښايي چې داسې وکړي که پر خدای او د آخرت په ورځ ايمان لري».

له هغو ښځو سره نکاح چې په کوم آسماني دين باور نه لري

د مسلمان سړي لپاره دا روا نه ده چې له مشرکې او بت پرستې ښځې سره نکاح وکړي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُوْمِنُوا وَلَآ مُمْبِرَةً حَتَّى تُؤْمِنَ مِنَ مَشْرِكَةٍ وَكَلَّا

أَعْجَبُكُمْ﴾ [البقره: ۲۲۸] «تاسې له مشرکو ښځو سره هېڅکله نکاح مه کوئ ترڅو يې چې

ايمان نه وي راوړئ، يوه مسلماننه وينځه له مشرکې نه ډېره ښه ده، که څه هم چې ستاسې هغه ډېره خوښه وي».

له کتاباتو سره نکاح

هغه پاک لمنې ښځې چې په آسماني کتاب ايمان لري لکه يهودي او نصراني ښځې نکاح ورسره جواز لري، الله تعالي ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ

قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصَيْنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ﴾ [الطلاق: ۵] «او پاک

لمنې ښځې هم ستاسې له پاره حلالې دي، که هغوی له هغو قومونو څخه چې هغو ته له تاسې نه مخکې کتاب ورکړ شوی وو، په دې شرط چې تاسې د هغو مهر ورکړئ په نکاح کې د هغوی ساتونکي اوسئ، نه دا چې په آزادي شهرت رانی لاس پورې کړئ يا په پټه په غلا يارانې وکړئ».

سره له دې چې له کتاباتو سره نکاح جواز لري خو له تېرې کراهيت څخه خالي نه ده، او په هغه وخت کې خو تحريمي کراهيت ته رسېږي که همدا کتابي ښځه په داسې قوم

پوري اړه ولري چې له مسلمانانو سره ېې جگړه روانه وي، يا له هغې سره واده كول ددې باعث وگرځي چې په كفري وطن كې استوگن شي او اولادونه ېې د كافرانو په خوږونو اخته شي.

د مسلمانې ښځې نكاح له كافر سره

د مسلمانې ښځې نكاح كول له كافر سړي سره په مطلق ډول حرام دي كه هغه يهودي، نصراني، ملحد، او يا بل كافر وي، الله تعالى ﷻ فرمايي: ﴿قَدْ عَلِمْتُمْ هُمْ مَوَدَّاتٍ فَلَا تَزَوَّجُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ﴾ [الممتحنة: ۱۰] {يا كله چې تاسې ته معلومه شي چې هغوی مومني دي نو هغوی بیرته كافرانو ته مه لیرئ، نه هغوی د كافرانو له پاره روا دي او نه كافران دهغو له پاره روا دي}.

فعالیت

ښوونکی دې زده کوونکي په دریو ډلو وویشي او له یوې څخه د زیاتو، د کتابیاتو، او کافرو ښځو د نكاح په اړوند دې خبرې وکړي.

۱. موقت محرمات کوم دي؟
۲. له پورې ښځې څخه د زیاتو ښځو په نكاح کولو کې کومې خبرې ضروري دي؟
۳. په عدت کې د ښځې نكاح څه حکم لري؟
۴. ایا له هغو ښځو سره چې په اسماني دین باور نه لري نكاح جواز لري؟
۵. له کتابیاتو سره د نكاح کولو حکم څه دی؟
۶. ایا له کافر سره د مسلمانې ښځې نكاح جواز لري؟

دوه دیرشم لوست

متعه

اسلامي شريعت د انسان د عزت خوندي ساتلو ته ډيره پاملرنه كړې ده، له همدې امله يې صحيحه نكاح چې اركان او شرطونه يې پوره وي روا گرځولې او له موثقي نكاح څخه چې له زنا سره ورته والی لري منعه كړې ده.

موثقه يا دمتعي نكاح

متعه په لغت كې: اسم مصدر دی چې له تمتع څخه اخيستل شوی او مناع هر هغه شي ته ويل كېږي چې د هغې نه گټه اخيستله كېږي.

په اصطلاح كې: د څه وخت لپاره له ښځې سره واده كولو ته وايي او د نكاح مقاصد په كې مراد نه وي چې هغه اولادونه او د هغوی تربيه ده، بلكې د يوې معلومې مودې لپاره د گټې اخيستلو او شهوت پوره كولو لپاره وي، هغه داسې چې سړی له ښځې سره د يوې ورځې، يا يوې اونۍ، يا يوې مياشتې او يا يوه كال او يا دې ته ورته وخت لپاره نكاح وټړي.

د متعي نكاح حكم

د متعي نكاح باطله او حرامه ده، ځكه په يوه حديث كې حضرت علي كرم الله وجهه فرمايي: (نبي كريم ﷺ د متعي له نكاح څخه منعه كړيده^۱) او منعه كول د حرمت او بطلان مقتضي ده.

د متعي نكاح د اسلام په اول كې د محدود وخت لپاره روا شوي وه، وروسته بيا باطله او د تل لپاره حرامه وگرځيده، ځكه دا له زنا سره ورته والی لري چې بې له شهوت پوره كولو بل مقصد ورڅخه نه اخيستل كېږي، نه د كورنۍ ثبات او ټينگښت، نه د اولادونو راوړل او نه دهغوی ساتنه، او دا يواځې د دوامدارې نكاح په صورت كې په لاس راتلاى شي.

د موثقي نكاح او متعي توپير

د موثقي نكاح او متعي تر مېنځ توپير يواځې په الفاظو كې دى، كه يې د متعي لفظ استعمال كړ متعه ده او كه يې د معين وخت لپاره د ترويج يا نكاح لفظ و كاراوه موثقه ده.

^۱ (رواه البخاري)

د شغار (بدل) نکاح

د شغار تعريف

په لغت کې: شغار د شاعر مصدر دی او خالي والي ته وايي، د شغار نکاح هم له عرض څخه چې مهر دی خالي وي.

او شرحاً: د شغار نکاح هغه ده چې ولي خپله لور يا خور بل چا ته په دې شرط په نکاح ورکړي چې هغه خپله لور يا خور ده ته د هغې په بدل کې په نکاح ورکړي بې له دې چې مهر ياد کړي، يعنې چې يوه نجلی د بلې مهر وگرځوي.

ددې نکاح حکم

په حنفي مذهب کې د غه ډول نکاح ټول له کراهيت سره سره صحت لري او مهر مثل ورباندې لازميږي.

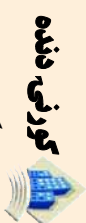
په حديث شريف کې چې له شغار څخه منعه شوي، له هغې منعي څخه مطلب تحريمي کراهيت دی، ځکه چې مهر پکې نه دی اېښودل شوی او په کراهيت باندې فساد نه مرتب کيږي.

فعاليت:

زده کوونکي دې د خپلو سيمو په هکله معلومات ورباندې کړي چې هلته د شغار نکاح رواج ده که نه، او که وي کيفيت يې څه دی؟

۱. د متعي نکاح تعريف کړئ.
۲. د متعي نکاح حکم څه دی؟
۳. د مخطوبې د نه غوښتلو حکمت څه دی؟
۴. د شغار نکاح تعريف او حکم يې بيان کړئ.

د متعي نکاح د حرمت په هکله د استاد او علماوو په مرسته يوه مدللېه مقاله وليکئ.

دري دیرشم لوست

مهر

کله چې یوه ښځه د چا په نکاح کې راځي نو د نکاح د عقد له کیدلو سره سم په میړه مهر لازمیږي چې خپلې ښځې ته به یې ورکوي.

دمهر تعریف

مهر هغه مال ته ویل کیږي چې ښځې ته د هغه ورکړه د نکاح د عقد په اساس په سړي واجب گرځي.

د مهر مشروعیت

مهر په قرآن کریم او سنتو سره ثابت دی.

۱- قرآن کریم: **اللَّهُ جَلَّ جَلَّالُهُ فَرَمَای:** ﴿وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلًا﴾ [النساء: ۴] «ښځو ته د هغو

مهر ونه په خوښۍ ورکړئ»

۲- حدیث: نبی اکرم ﷺ یو سړي ته چې د نکاح اراده یې درلوده وفرمایل: «**الْمَيْسُ وَلَوْ جَائِئًا مِنْ حَدِيدٍ**»^(۱) «که د گوتې یو ضعی وي هم ونې لټوه». معنا داچې د مهر ورکړه حتمي کار دی.

په نکاح کې د مهر د وجوب حکمت

له مهر څخه مقصد د نکاح د عقد د اهمیت او غوره والي، د ښځې شخصیت ته د عزت او احترام او د نارینه لخوا هغې ته د واده کولو له امله د حسن نیت او صداقت ښکاره کول دي، د نکاح د مصلحتونو او مقاصدو د لاس ته راوړلو لپاره د ښې زمينې برابرول دي، دا مادي تړاو ددوی تر مینځ معنوي تړاو ټینګوي.

مهر د ښځې خپل حق دی

له ذکر شویو خبرو څخه دا معلومه شوه چې مهر د ښځې خپل حق دی، څه ډول تصرف چې پکې وخواړي کولای یې شي، د هغې ولي ته شرعا جواز نه لري چې هغه ددې له

خوښې پرته ورځخه واخلي، لکه چې په دې زمانه کې بې پلرونه، اولیاء او خپلوان مهر د ځان حق بولي او دهغې حق تلف کوي، الله تعالی ﷻ مېرونو ته په خطاب کې فرمایي: ﴿وَأْتُوا النِّسَاءَ صِدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُنَّ فَمَا فَكُلُوهُ هِيَئًا مَرِيئًا﴾ [النساء: ۴] «او د بنځو مهر په بڼه زړه (فرض گڼلی) ورکړئ، البته که هغوی یې په خپله خوښه یو څه تاسې ته وبخښي، نو تاسې هغه په خوند سره خوړلای شئ چې حلال او بې ضرره دی».

د مهر حکم

د خاوند له لوري ښځې ته مهر ورکول واجب دی. په نکاح کې مهر نه رکن او نه هم شرط دی، که چا د مهر له یادولو پرته نکاح وکړه نکاح سمه ده او مهر مثل ورکول واجبېږي.

د مهر اندازه

د مهر کمه اندازه لس شرعي درهمه (چې ۲۹.۷۵ گرامه سپین زر کيږي) ده او ډیره یې حد نلري، په خورمه چې سره راضي شول همغومره خپلې ښځې ته ورکولای شي. یو شرعي درهم ۲۹،۷۵ گرامه سره مساوي دي چې ۱۰ درهم په ۲،۹۷۵ ضرب کړای شي ۲۹،۷۵ گرامه وزن کيږي دغه مجموعي وزن د ورځني قیمت پر اساس معلومیږي.

څه شی مهر واقع کیږي شي ؟

هر ارزښت لرونکی معلوم شی چې سپارل یې د سړي په واک کې وي د ښځې مهر کیږي شي، که هغه سره زړه سپین زړه، بانک نوټونه او دي ته ورته نور شیان وي، ښځې ته یې په مهر کې ورکولای شي.

کله مهر کامل لازمیږي؟

کله چې مهر کینودل شي نو په دوو صورتونو کې هغه کامل لازمیږي:

۱. یو چې سړی له خپلې ښځې سره یوځای شي.
۲. او بل چې سړی مړ شي.

د مهر ډولونه

د فقهاوو کرامو په نظر مهر په دوه ډوله دی:

- ۱- مهر مسمی.
- ۲- مهر مثل.

۱- مسمی مهر: هغه مهر ته وايي چې په عقد او يا له عقد څخه وروسته د بنځې او خاوند په خوښه وټاکل شي.

۲- مهر مثل: هغه مهر دی چې له دې څخه مخکې د دې واده شوي خور يا توري اخيستی وي، يعنی د پلار په خپلوانو کې چې د دې هم عصر وسيلو څومره مهر اخيستی يا ورته ټاکل شوی وي مهر مثل بلل کيږي.

د مهر مثل د وجوب حالات

په لاندې حالاتو کې مهر مثل واجبېږي.

۱- کله چې په نکاح کې د مهر ذکر نه وي شوی.

۲- کله چې داسې شی مهر ټاکل شوی وي چې هغه شرعاً مال نه وي لکه شراب.

۳- کله چې بنځې او خاوند په عدم مهر باندې اتفاق کړی وي.

د لږ مهر مستحب والی

مخکې مو وویل د مهر زیاته اندازه حد نه لري، په څومره د جانينو موافقه راغله هومره ورکولای شي، دا یو مادي رمنز دی چې د بنځې د عزت لپاره ورکول کيږي، همدا شان د بنځو تر منځ هم د صفاتو او درجاتو له مخې توپيرونه وي، خو اسراف کول جواز نه لري او دا مستحب ده چې کم مهر کينودل شي، رسول الله ﷺ په مهر کې اساني کول د برکت سبب بللی دی فرمائي: «**خَيْرُ الصَّدَاقِ أَيْسَرُهُ**»^(۱) "ښه مهر هغه دی چې کم او اسانه وي". او فرمائي: «**أَعْظَمُ النِّسَاءِ بَرَكَةُ أَيْسَرِهِنَّ مَوْلَةٌ**»^(۲) "هغه بنځې ډیرې برکې وي چې د واده لگښت یې کم وي.

عام مصلحت هم د مهر د کم والی غوښتنه کوي، په هغه کې هم زوځینو او هم ټولنې ته ډیرې ښېګڼې دي. ډیرې داسې بنځې شته چې د مهر د زیات والي په سبب په کورونو کې ناستي دي او ډیر داسې ځوانان شته چې له همدې امله واده نه شي کولای او د بنځې او نر د واده په مخ کې دغه ستونزې کله کله ددې باعث گرځي چې منکراتو او ناروا کارونو ته مخه کړي.

۱- سنن بیهقي.

۲- مسند احمد.

د شریعت روح دا غوښتنه کوي چې باید واده اسان شي او ټول هغه مواعظ لکه د مهر زیاتوالی له منځه ولاړ شي، ترڅو ځوانانو ته ازدواج لاره برابرې شي.

فعالیت

ښوونکي دي زده کړونکي په دریو ډلو وویشي، څو په خپل منځ کې د مهر د مستروعت، حکمت، مهر د ښخې حق دی که د ولي او د مهر د ډولونو او د وجوب په حالاتو سره ځان پوه کړي.

۱. مهر څه ته وايي؟
۲. د مهر د مستروعت دلیل څه دی؟
۳. په نکاح کې د مهر د وجوب حکمت څه دی؟
۴. ایا مهر د ښخې خپل حق دی؟
۵. د مهر حکم څه دی؟
۶. د مهر اندازه باید څومره وي؟
۷. څه شی مهر واقع کېدای شي؟
۸. د مهر ډولونه کوم دي؟
۹. مهر مثل کله واجبيږي؟

ولیمه

لکه چې په مخکې درسونو کې مو ولوستل اسلامي شریعت نکاح رواکړې ده نو د هغې د اعلانولو لپاره یې ولیمه سنت کړې، پدې لوست کې په ولیمه غږېږو.

د ولیمې تعریف

په لغت کې: ولیمه له ولمه څخه اخیستل شوې چې د یوه شي یو ځای کیدلو او بشپړیدلو ته وايي.

په شریعت کې: هغو خوړو ته وايي چې د واده لپاره برابر شي.

د نکاح د ولیمې حکمت

د ولیمې د مشروعیت حکمت دادی چې له یوه پلوه دوستان په خوښۍ کې راگلې او د الله ﷻ ددې ستر نعمت شکر اداء شي او له بل پلوه ټول خلک په نکاح خبر شي تر څو د روا نکاح او ناروا او بېو یارانو تر منځ بیلون راشي.

د ولیمې حکم

ولیمه سنت مؤکده ده، ځکه رسول الله ﷺ عبد الرحمن بن عوف ته چې کله یې واده وکړه وفرمای: «**أُولَئِمٌ وَلَوْ بِشَاؤٍ**»^(۱) "د واده ټوټی ورکړه ولو که یو پسه وي هم".

د ولیمې دعوت قبول

د ولیمې دعوت قبول سنت دي، مسلمان ته پکار دي چې شرکت پکې وکړي، په خپل گډون سره خپل مسلمان ورور ته خوښي وروبښي او که ورته شي گنهارېږي، په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمائي: «**وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ**»^(۲)

"څوک چې بلنه ونه مني نو د الله او دهغه د رسول نافرمانی یې وکړه.

«**إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى وَلِيمَةٍ غَرَسَ فَلْيُجِبْ**»^(۳) "څوک چې د واده خوړې ته وبلل شي نو پکار ده چې هغه بلنه دي ومني او گډون دي پکې وکړي".

۱- صحیح البخاری.
۲- صحیح مسلم.
۳- صحیح مسلم.

هغه ولیمه چې منکرات پکې وي

که د ولیمې په مجلس کې منکرات او ناروا کارونه (لکه ناروا سازونه، گډا او نخاوي ترسره کیدل) وي بیا د دعوت قبول پکار نه دي، ځکه د دعوت قبول او په کې گډون کول بډاسې حال کې سنت دي چې په هغې کې منکرات نه وي.

که چیرې له منکراتو او ناروا کارونو څخه خبر نه وي او گډون پکې وکړ، نو که یې د هغو مخه نیولای شواى مخه دې ونیسي او گډون دې وکړي او که یې مخه نشواى نیولای بیادې په دسترخوان ورسره نه کښي.

دواده او ولیمې په وخت کې باید دا لاندې څښي آداب رعایت شي:

۱. له اسراف څخه دې ډډه وشي، ځکه مال د الله تعالی نعمت دی باید په مناسب ځای کې ولگول شي، د تفاخر، ریا او لویي ښکاره کولو لپاره د مال لگول د گناه لامل جوړېږي.

۲. په واده کې د نامحرمو نارینه او ښځینه وو تر مینځ اختلاط او گډوډ کیدل ناروا دي، اسلامي حجاب ته پاملرنه په هر وخت کې لازمه ده، که نه کیدای شي ډول ډول فسادونه رامینځ ته شي.

۳. واده د خوښۍ ځای دی، خو دا خوښي باید په ناروا چارو سره ونه لمانځل شي.

۴. ولیمې ته که مالداره خلک غوښتل کړي، باک نه لري، خو فقیران هم باید له خوراک څخه بې برخې نه شي. په یوه حدیث کې چې له ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت دی رسول الله ﷺ فرمایي

«شَرُّ الْمَطَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الْأَغْنِيَاءُ وَيَتْرَكَ الْفُقَرَاءُ»^(۱) "په خوړو کې بد خواړه د هغې

ولیمې دي چې بډای او مالداره خلک ورته غوښتل کړي او فقیران پرېښودل کړي."

۵. په مسجد کې د نکاح تړل سنت دي په دې هکله رسول الله ﷺ فرمایي: «أَعْلُوا هَذَا النَّكَاحَ وَاجْعَلُوهُ فِي الْمَسْجِدِ»^(۲)

تاسو دغه نکاح په ښکاره ډول او په مساجدو کې ترسره کړئ.

۱ - صحيح البخاري

۲ - السنن الكبرى للبيهقي.

فعاليت

زده کورونکي دي په خپل مينځ کې وختپورې چې ددوی په سيمو کې دوديزه وليمه خورمړه له شريعت سره برابر ده.

۱. وليمه تعريف کړئ.
۲. د نکاح د وليمې حکمت بيان کړئ.
۳. د وليمې حکم څه دی؟
۴. آیا د وليمې دعوت قبول پکار دي او که وي ولې؟
۵. آیا هغې وليمې ته چې منکرات پکې وي ورنگ پکار دی؟
۶. د وليمې په وخت کې کوم آداب پکار دي؟

زده کونکي دي د ودونو هغه دودونه چې د شريعت سره مخالف دي، ددې سره د مبارزې په هکله يوه مقاله وليکي چې د پنځلسو کرښو څخه کمه نه وي.

د ښځې او خاوند حقوق

د واده په ترسره کیدلو اسلامي شریعت د ښځې او د هغې د خاوند تر مینځ ځینې حقوق او واجبات ټاکلي دي چې د هغو په پام کې نیول لازمي دي، چې په دې لوست کې وړاندې کېږي.

د ښځې حقوق په خاوند باندې

ښځه په خاوند باندې دا لاندې حقوق لري:

۱- مهر ورکول: کله چې د نکاح عقد تر سره شو په خاوند باندې مهر لازميږي، الله تعالی ﷺ فرمایي: ﴿وَأْتُوا النِّسَاءَ صِدْقَاتِهِنَّ بِحَلَّةٍ﴾ [النساء: ۳] "او د ښځو مهر په ښه زړه (فرض ګڼلی) ورکړئ".

۲- نفقه: چې کله ښځه د سړي په نکاح کې راشي نو په خاوند دا حق لري چې د هغې نفقه برابره کړي. نفقه خوراک، جامې او د اوسیدو ځای ته وايي، الله تعالی ﷺ فرمایي: ﴿اسْكُنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُوهُنَّ لِتُضَيِّقَا عَلَيْهِنَّ﴾ [الطلاق: ۶] "هغو ته (دعدت په زمانه کې) په هماغه ځای کې استوګنه ورکړئ چېرته چې تاسې اوسېږئ، هر راز ځای چې تاسې ته میسر وي او دهغو د تنګولو لپاره هغوی مه خوروئ". نو چې له طلاقه وروسته په عدت کې ورباندې نفقه لازمه ده، د نکاح په حالت کې په طریقه اولی ورباندې لازمه ده ځکه ښځه د خاوند د لږتیاو لپاره خپل ژوند ځانګړی کړی دی، نو نفقه یې هم ورباندې لازميږي.

الله تعالی فرمایي: ﴿لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُفْسِقْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾ [الطلاق: ۷] «شتمن دې له خپلې شتمنۍ سره سمه نفقه ورکړي، او چاته چې روزي کمه ورکړه شوي وي هغه دې له هماغه مال څخه لګښت وکړي چې الله ﷻ هغه ته ورکړی دی، الله ﷻ چاته څومره څه ورکړي دي له هغې نه په زیاتو هغه نه مکلفوي، لیرې نده چې الله له تنګلاسي نه وروسته پراخي هم ورپه برخه کړي».

او د فقهي اندازه د کفایت او د خاوند د مالي قدرت او توان مطابق ده چې اسراف پکې نشته.

د هغې ښځې نفقه چې کار کوي

اسلام ښځه په دې نه ده مکلفه کړې چې کار وکړي، ځکه هغه د نفقې په پیدا کولو مکلفه نه ده، بلکې دهغې نفقه په بل چا ده، که لور وي یا لار یې په نفقه مکلف دی، که خور وي وروړ یې په نفقه مکلف دی چې وس یې ولري، که مور وي نو اولادونه یې په نفقه مکلف دي چې د نفقې وس ولري او که ښځه وي نو خاوند یې په نفقه مکلف دی، خو سره له دې هم اسلام ښځې ته کار کول روا کړي دي، خو په لاندې شرطونو مقید:

أ- که واده شوي ښځه وي د میړه لخوا به ورته د کار کولو اجازه شوې وي.

ب- له پردیو نارینه وو سره به یې اختلاط او خلوت نه راځي.

ج- کار به د ښځتوب له طبیعت سره برابر وي، لکه خیاطي، تعلیم، ډاکټري او دې ته ورته، دولت او ټولنه مکلف ده خو ښځې په شافقه کارونو ونه ګماري.

نو داسې کارونه ورته جواز نه لري چې هغه د سپړو له سخت طبیعت سره مناسب وي، تر څو یې له هغو سره مشابهت را نه شي.

او هغه مال چې ښځه یې پیدا کوي هغه د هغې مال دی، یواځې همدا یې د تصرف حق لري، میړه او نور حق نه لري چې هغه ددې له رضا پرته یې ورڅخه واخلي.

۳- احسان او په نیکۍ سره ژوند کول: ښځه له سپړي سره د الله تعالی امانت دی، دده په سترگو دده کور ته راغلې ده، نو په سپړي واجب ده چې له خپلې ښځې سره ښه سلوک او ښه معامله وکړي، ترڅو په محبت او نیکمرغي سره ګډ ژوند تیر کړي، الله تعالی ﷻ فرمایي:

﴿وَعَاثِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكُونُوا شِيعَةً وَيَعْمَلُ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾ [النساء: ۱۹]

«له هغو سره په ښه چلند ژوند تیر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښیږي نو کیدای شي چې ستاسې به یو شی نه خوښیږي، خو الله به په هغه کې ډېرې ښېګڼې اېښي وي.»

په یوه حدیث شریف کې رسول الله ﷺ فرمایي:

«أَكْمَلُ الْمَوَدِّينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ»^(۱) "د کامل ایمان څښتن هغه دی چې اخلاق یې ښه وي او ښه ستاسو کې هغه دی چې له خپل اهل سره ښه وي".

د حسن معاشرت څښې موارد په لاندې ډول دي:

- سړی دې دښځې په خطا گانو باندې صبر کوي، په حديث کې راځي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «**لَا يَفْرَكُ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا آخَرٌ**»^(۱) "مؤمن سړی دې له خپلې مومني ښځې څخه بد نه وړي، کينه دې نه ورسره کوي، که يې دهغې کوم خوی خوښ نه وي بل به يې ورڅخه خوښ شي".
 - د ښځې په نفقي کې دې وسعت کوي او د سوغاتونو په وړاندې کولو دې کله کله نازوي، په حديث کې راځي چې سوغات د زړه کينه له منځه وړي.
 - له خپلې ښځې سره دې خوش طبعي او خوش کلامي کوي، د احاديثو له مخې دا ثابته ده چې رسول الله ﷺ به له خپلو ازواجو مطهراتو سره خوش طبعي کوله.
 - خپلې ښځې ته ديني امورو وربډول ترڅو ښځې له ضروري مسائلو څخه خبرې شي او د هغو په رڼا کې د ژوند چارې په شرعي توگه پرمخ بوځي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقَرُّوْهَا النَّاسُ وَالْأَنْعَامَ﴾ [التحریم: ۱]
- "ای مومنانو! خپل ځانونه او خپل اولاد او کورنۍ له هغه اور نه ورنږورئ چې د هغه د سون مواد به انسانان او تيرې وي".

- د کور په کارونو کې دې ورسره مرسته کوي، له عائشې رضی الله عنها څخه روايت راغلی چې نبی کریم ﷺ به د کور په کار کې ورسره مرسته کوله.^(۲)

- د شريعت د لارښوونو مطابق د ښځو تر منځ عدالت کول، که يې له يوې څخه زياتې ښځې درلودې.

که سړي موچه عذر ونه لري نو ترڅلور مياشتې زيات دې له خپلې ښځې څخه نه جلا کيږي، حضرت عمر رضي الله عنه يوه شپه په مدينه منوره کې د حالاتو دڅارنې لپاره گشت کاوه، چې ديوې ښځې غوږ يې واوريد د کومې چې ميره جهاد ته تللی و، ښځې يې د ميره د فراق له کبله شعرونه ويل او شکايت يې کاوه.

نو حضرت عمر رضي الله عنه له خپلې لور بي بي حفصې رضي الله عنها څخه پوښتنه وکړه چې يوه ښځه څومره صبر کولای شي؟ هغې مبارکې ورته وويل: څلور مياشتې، نو حضرت عمر رضي الله عنه خپلو لښکرو ته امر وکړ چې له څلورو مياشتو څخه زيات دې له کوره نه ليري کيږي او که تر څلورو مياشتو زياته موده مضره نه وای نو الله تعالی به په اياله کې د ښځې او ځاوند تر مینځ جلا والی روا نه گرځاوه.

۱- صحيح مسلم.

۲- صحيح البخاري.

د امام مالک رحمه الله او امام احمد رحمه الله په وړاندې په څلورو میاشتو کې باید سړی کور والانه راشي. دا راتگ هلمه لازم دی چې په سفر کې عذر ونه لري نو که عذر ولري لکه دعلم زده کړه، جهاد، فرضي حج، او یا د رزق پیدا کول نو بیا یې راتگ لازمي نه دی.

فعالیت

زده کوونکي دې دا واضح کړي چې ددوی په سیمو کې د ښځو خاوندان له خپلو ښځو سره تر کومې کچې حسن معاشرت مراعاتوي؟

۱. لاندې حقوق چې ښځه یې په خاوند لري په تفصیل بیان کړئ:

أ- ښځې ته مهر ورکول.

ب- ښځې ته نفقه برابرول.

ت- له ښځې سره احسان او نیکي کول.

۲- نفقه برابرول د سړي مکلفیت دی، خو که ښځه کار کول وخواړي کولای یې شي که څنگه؟

۳- که ښځه څه وگټي خاوند یې له نفقي خلاصیدای شي؟

۴- په حسن معاشرت کې کومې خبرې شاملیږي؟

د ښځې د حقوقو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

د خاوند حقوق په ښځه باندې

خاوند په ښځه باندې دا لاندې حقونه لري

۱- د خاوند تابعداري: اسلام په ښځه باندې دمیړه اطاعت په هغو چارو کې چې شریعت رواکړي او گناه په کې نه وي واجب گرځولې دی. ځکه کورنۍ د انساني ټولنې یوه برخه ده او د وگړو مجموعه چې په هره سطحه وي، لکه مکتب، دفتر، کارخانه، شرکت او حکومت یو مشر او سرپرست ته اړتیا لري، نو سړی چې له یو پلوه له جسمي او ذهني پیاوړتیا څخه برخمن دی او له بل لوري د ژوند په عملي ډگر کې تل په تمرین او تجربو کې قرار لري، د الله تعالی له لوري د کورنۍ مشر ټاکل شوی. همدا راز سړی د کورنۍ تمویل کوونکی دی. د ټولو د نفقې بار دده په اوږو پروت دی، ځکه باید ښځه او اولادونه د هغه اطاعت وکړي. الله تعالی **﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ﴾** [النساء: ۳۴] «نارینه پر ښځو واکمن، اداره چیان دي، له دې امله چې الله **ﷻ** د هغو ځینو (نارینه وو) ته پر ځینو نورو (ښځو) لوړتیا وربښلې ده، او له دې کبله چې نارینه خپل مالونه لگوي».

په یوه حدیث کې رسول الله **ﷺ** فرمایي: **«إِذَا صَلَّتْ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَلَّتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَطَاعَتِ زَوْجَهَا قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتَ»** ^(۱)

”کومه ښځه چې خپل پنځه لمونځونه په خپل وخت اداء کړي، د روژې د میاشتې فرض روژه ونیسي، خپل دشرم ځای وساتي (له زنا څخه ځان وژغوري) او د خپل خاوند اطاعت وکړي، نو دې ته به وویل شي: له هرې دروازې د جنت چې غواړې جنت ته ورداخله شه.”

په یوه بل حدیث کې حضرت عائشې رضی الله عنها له رسول الله **ﷺ** څخه پوښتنه وکړه چې په ښځو باندې تر ټولو زیات حق کوم خلک لري؟ دوی **ﷺ** وفرمایل: دهغې میړه، بیا یې پوښتنه وکړه: کوم خلک په نارینه ډیر حقدار دي، وېې فرمایل: دهغه مور. ^(۲)

۱- مسند أحمد .

۲- السنن الکبری للنسائي - (۸ / ۲۵۴) - فتح الباري - ابن حجر - (۱۰ / ۴۰۲).

۲- په کور کې پاتې کېدل او بې ضرورت نه د خاوند له اجازې پرته له کور څخه نه وتل: خاوند په ښځه باندې دا حق لري چې دده له اجازې پرته له کور څخه بهر ولاړه نه شي، تر څو هغه د کور کار او د اولادونو تربیې ته فارغه او په فتنو کې له لوبېدلو څخه محفوظه وي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾ "په خپلو کورونو کې مېشتې اوسئ او د تېرو جاهلي دورو غوندې سینگار کېږي بې ستره مه ګرځئ".

په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمایي: «إِنَّ الْمَرْأَةَ عَوْرَةٌ، فَإِذَا خَرَجَتْ اسْتَشْرَفَهَا الشَّيْطَانُ، وَأَقْرَبُ مَا تَكُونُ مِنْ وَجْهِ رَبِّهَا وَهِيَ فِي قَعْرِ بَيْتِهَا»^(۱)

"ښځه ټوله عورت ده (پرديو نارینه وو ته ځان ورښکاره کول ښه نه دي)، نو چې کله له کور څخه بهر وځي شيطان يې استقبال کوي (فاسقان ورته ګوري او د ضرر هڅه يې کوي)، او تر نور هر څه زيات د الله رضا په دې کې ده چې د خپل کور په انګړ کې واوسي". د سېرو سېرستي دا معنا نه لري چې دوی به استبداد کوي، بلکې په ګډو چارو کې به مشوره کېږي، د هر نظر خاوند به په کور کې پوښتل کېږي، له تصميم نيولو وروسته به ټول د کور د مشر اطاعت کوي او د مشورې د عملي کولو اداره به د سړي په لاس کې وي.

۳- د خاوند د عزت، کور، مال او اولادونو حفاظت او پالنه
خاوند په ښځه باندې دا حق لري چې دده د کور، مال او بچو ساتنه او پالنه وکړي، نبي کریم ﷺ فرمایي: (ښځه د خاوند د کور او اولادونو پالونکې او مسؤله ده)^(۲)

او الله تعالی ﷻ د صالحو ښځو په هکله فرمایي: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْأَسْرِ بِمَا أُطَاعَتْ، وَإِذَا غَابَ عَنْهَا حِفْظُهُنَّ﴾^(۳) "نیکه ښځه هغه ده چې کله (يې خاوند) ورته وګوري په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمایي: «المرأة الصالحة، إذا نظر إليها سرّاً، وإذا أمرها أطيعته، وإذا غاب عنها حفظته»^(۴) "نیکه ښځه هغه ده چې کله (يې خاوند) ورته وګوري خوښ يې ګرځي چې امر ورته وکړي وبې مني او چې ورڅخه پناه شي نو (په هر څه کې) دده ساتنه کوي".

۱- مسند الزوار.
۲- صحيح مسلم.
۳- سنن أبي داود.

په ښځه د دیانت له مخې دا لازمه ده چې په ځان اعتماد ولري، د کور کار پخپله وکړي او د دې کوښښ وکړي چې خادمه ځان ته ونه نیسي، ځکه په کور کې ددې له خاوند او اولادونو سره د خادمي یوځای اوسیدل کله د مصیبتونو سبب گرځي، رسول کریم ﷺ د خپلې لور فاطمي بې بي او دهغې دخاوند حضرت علي کرم الله وجهه تر مینځ د کار تقسیم داسې وکړ چې فاطمي رضی الله عنها ته یې وفرمایي: ته به د کور دننه کار او حضرت علي کرم الله وجهه به د کور د باندې کارونه کوي.^(۱)

۴- د سړي لپاره زینت کول: د مېړه په ښځه دا حق دی چې د ده لپاره زینت وکړي، په بڼایسته او ښه بڼه چې دده د خوښې سبب شي ورته ښکاره شي، ترڅو د سړي ورسره مینه پیدا، د نورو ښځو له کتلو څخه مستغني او په فتنو او حرامو کې له لویدلو څخه ساتلی وي، رسول کریم ﷺ فرمایي: «الْمُثْنِيَا مَتَاعٌ، وَخَيْرُ مَتَاعِهَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ، إِنَّ نَظَرَ إِلَيْهَا سَرَتْهُ، وَإِنْ أَمَرَهَا أَطَاعَتْهُ، وَإِنْ غَابَ عَنْهَا حَفِظَتْهُ فِي نَفْسِهَا وَمَالِهَا».^(۲) "دنيا متاع (ناچیزه شی) ده چې گټه ورڅخه اخیستل کیږي او د دنیا ښه متاع او ښه شی صالحه او نیکه ښځه ده چې سړی ورته وگوري خوشحاله شي او چې ورته امر وکړي نو اطاعت یې کوي او چې کله ورڅخه چیرته ولاړ شي نو د خپل ځان او دده دمال حفاظت کوي".

په یوه بل حدیث کې جابر رضی الله عنه وايي مود په یوه غزا کې له رسول الله ﷺ سره ملگري وو چې کله بیرته راوگرځیدو غوښتل مو چې کورونو ته ولاړ شو، نو رسول الله ﷺ وفرمایي: لږ صبر وکړئ مود به ماسختن کورونو ته څو ترڅو ښځې دسرونو وپټتایي سم او ځانونه برابر کړي. کنایه له دې وه چې د خپلو سربړو لپاره د زینت کولو وخت ورته پیل شي.

د ښځې او خاوند گډ حقوق

۱- دواړه به له یو بل سره په نیکۍ کې ژوند کوي، یعنې ښه او خوښ ژوند به تیروي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَعَاثِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [النساء: ۱۹] ژباړه: له هغو سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ.

۱ - مشکاة المصابیح.
۲ - سنن ابن ماجه.

او فرمايي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [البقرة: ۲۲۸] "د ښځو له پاره هم په معروفه توگه هماغسې حقوق دي لکه څنگه چې د نارينه وو پر هغو حقوق دي".

۲- چې څه شرعي مانع لکه حیض، نفاس او مرض نه وي د بشري طبيعت د غوښتنې مطابق له یو بل څخه مشروع خوند او گټه اخيستل.

۳- د کور د ننه کارونه کول، د ماشومانو پالنه، او د یو بل مرسته کول او یو بل ته په نیکی او تقوی نصیحت کول، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ [المائدة: ۲] ژباړه: کوم کارونه چې د نیکی او خدای پالنې دي په هغو کې له ټولو سره مرسته وکړئ او کوم کارونه چې د گناه او تیري وي په هغو کې د چا ملاتړ مه کوئ.

۴- د وراثت حق: زوجینو ته شرعا د وراثت حق ثابت دی، کله چې یو له دوی څخه مړشي بل ورڅخه میراث وړي.

فحالت

زده کوونکې دې په دریو ډلو وویشل شي او په خپلو منځونو کې دې په لاندې موضوعاتو بحث وکړي:

۱. په ښځه تر کومه حده د خاوند تابعداري کول په کار ده، او دلیل یې څه دی؟
۲. په حدیث کې د نیکی ښځې صفت څه بودل شوی دی؟
۳. د ښځې او خاوند گډ حقوق کوم دي؟

۱. هغه کومې چارې دي چې ښځه به پکې د خپل خاوند اطاعت کوي؟
۲. آیا ښځه د خاوند له اجازې پرته له کوره د باندې وتلای شي؟
۳. آیا خاوند په ښځه دا حق لري چې د هغه د کور، مال او لادونو حفاظت او پالنه وکړي؟
۴. آیا خاوند په ښځه دا حق لري چې د هغه لپاره زینت وکړي؟
۵. د ښځې او خاوند گډ حقوق کوم دي؟

د خاوند د حقوقو په هکله یوه مقاله له دلائلو سره ولیکئ.

حجاب

اسلام د فطرت دين دى او په خپلو احكامو او لارښوونو كې يې د انسان جسمي او روحي سلامتيا ته پاملرنه كړې، لباس او پرده يو له هغو موضوعاتو څخه ده چې اسلامي شريعت ور ته پام لږولى. اسلامي شريعت نارينه او ښځينه مسلمانانو ته په ټولو حالاتو كې، په ځانگړي ډول بهر ته د وتلو او عامو ځايونو ته د ورتگ په وخت كې په پردې كولو او د حياء په ساتلو امر كړى.

لكه څنگه چې نارينه نشي كولای د عورت د پټولو پرته يا هم د حياء او عفت څخه مخالف لباس كې په عامو ځايونو كې څرگند شي، ښځې هم مكلفې دي چې له كور څخه د وتلو، په عامو ځايونو كې د څرگندېدو او د نامحرمو افرادو سره د مخامخ كېدو په مهال شرعي حجاب او پرده مراعت كړي.

دحجاب تعريف

حجاب په لغت كې: ستر او پټوالي ته وايي.

په شريعت كې: دې ته وايي چې ښځه خپل عورت پټ كړي، د خپل نظر حفاظت وكړي، له نارينه وو سره له بې ځايه اختلاط او له پرديو سره له خلوت څخه ځان وساتي.

د حجاب حكم

قرآن كريم او نبوي سنت د حجاب په هكله ځانگړي لارښوونې لري: الله تعالى فرمايي:

﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُفُوهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِسَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ الْوَارِثَةُ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [النور: ٣١]

”او ای پیغمبر! موښو ښځو ته هم ووايه چې خپل نظرونه ښکته ساتي او د خپلو شرمځایونو ساته کوي او خپل بڼایست او سیگار دي نه ښکاره کوي، مگر هغه چې ښکاره وي (مخ، او دلاسونو او پښو پنځې)، او پر خپلو سینو دې خپل پرونې واچوي او خپل سیگار دي نه ښکاره کوي هیچانه، مگر خپلو میرونو ته، پرونو ته، دمپرونو پلرونو ته،

زامنو ته، دمپرونو زامنو (بنزيانو) ته، ورونو ته، وربرونو ته، خوريونو ته، خپلو اصيلو بنسځو ته، خپلو مريانو ته، خپل هغه لاس لاندې نارينه وو ته چې شهوت والا نه وي او هغو ماشومانو ته چې لار اوسه پورې د بنځو له پټو خبرو سره آشنا شوي نه وي، او هغوی دې خپلې پښې دومره په زوره نه وهي چې دهغوی پټ کړی سينگار خلکو ته څرگند شي او ای مؤمنانو! ناسي ټول په گډه سره الله ته توبه وباسئ، بڼايي چې بری درپه برخه شي

بل ځای فرمايي

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيزٍ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ [الأحزاب: ٥٩]

{ای ښځمېره! خپلو ميرمنو او لوڼو او د مومنانو بنسځو ته ووايه چې پر خپل ځان باندې د خپلو ټکرېو پلوونه خواره کړي. دا ډېر مناسب کار دی، ترڅو چې هغوی وپېژندلی شي او ونه خورول شي. او الله تعالی غفور او رحيم دی}.

د سنت نبوي دليل:

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي چې: «لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْفَجْرَ، فَيَنْهَضُ مَعَهُ نِسَاءً مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ، مُتَلَفَعَاتٍ يَمْرُو طُهُنَّ ثُمَّ يُرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَحْتَجْنَ أَحَدٌ، مِنْ الْعَاسِ»^(١)

”د سهار په لمانځه کې به له رسول الله ﷺ سره مؤمنو بنځو هم گډون کاو، په داسې ډول چې په خپلو حجابونو کې به سر تر پايه پټې وي، بيا به بيرته کورونو ته ستنېدلې، د جامې دپټ والي او د سهار د اول وخت د تيارې له امله به چا نه پېژندلې چې نارينه دي که ښځينه.“

په يوه بل حديث شريف کې رسول الله ﷺ بي بي اسماء رضي الله عنها ته چې باريکې جامې يې اغوستې وي وفرمايل: «يَا أَسْمَاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَّغَتْ الْمَحِيضَ لَمْ يَصْلَحْ أَنْ يُرَى مِنْهَا إِلَّا هَذَا وَهَذَا وَأَشَارَ إِلَى وَجْهِهِ وَكَفَّيْهِ»^(٢).

”ای اسماء! ښځه چې حيض ته ورسېږي (بالغه شي) هغې ته پکار نه دي چې د بدن کومه برخه دي ښکاره شي، له دې او له دې څخه پرته، مخ او دواړو لاسونو ته يې اشاره وکړه.“

١ - صحيح البخاری.

٢ - سنن الکبری للبيهقي.

له پورته قرآني او نبوي لارښوونو څخه په ډاگه څرگندېږي چې حجاب ته پاملرنه د هري مسلمانې ښځې لازمي دنده ده، همدغه راز په سړيو واجب ده چې پرديو ښځو ته له ضرورت پرته ونه گوري او د تهمت له ځايونو څخه ليرې وگرځي.

د حجاب د مشروعيت حکمت

د محمدي شريعت د اخلاقو له مکارمو څخه يو هم حياء ده، رسول الله ﷺ هغه د ايمان جز او يوه برخه بللې ده او هغه حياء چې شرعا او عرفا يې په کولو امر شوی دی هغه داده چې ښځه بايد دداسې اخلاقو خاوند وي چې هغه يې له فتنو او د شک له ځايونو څخه ليرې وساتي، په دې خبره کې کوم شک نه شته چې د حجاب مراعاتول او د محجب لباس اغوستل هغه اخلاق او گاڼه ده چې د بې حيا خلکو له تيري او نورو فتنو څخه يې خوندي ساتي، نو حجاب د ښځې مصونيت دی نه محروميت.

د حجاب مراعاتول يوازې په مېړه او ښځه پورې د جنسي اړيکو او دهغو د مقدماتو محدودولو لاره ده او د ټولنې له نفسياتي سلامتي سره ډيره مرسته کوي، د مېړه او ښځې تر منځ د بشپړ صميميت د پيدا کيدلو سبب کيږي او يو د بل په وړاندې د ارزښت د لوړېدو باعث جوړېږي.

د حجاب رعايت په ښځو باندې لازم کړای شوی دی نه په سړو باندې، دا پدې خاطر چې ښځه نظر په بدني جوړښت سره هميشه د سړي مرغوبه او د مينې د غوښتلو مورد ده. په ښځه کې همدا فطري زړه رابښکون او کشش ددې سبب کيږي، ترڅو سړی د ښځې طلب کونکی او غوښتونکی شي، ددې علمي او فطري حقيقت په نظر کې نيولو سره، اسلام د واقعي او فطري دين په حيث ښځې پدې مکلفی کړي دي چې خپل بدنونه د پردو نامحرمو سړو څخه پټ کړي ترڅو د ناپاکو نظرونو مخ څخه محفوظې او امن کې وي، له همدې امله حجاب د ښځو په حق کې يو درناوی او عزت دی نه تبعيض او محدوديت د ښځو.

د حجاب د احکامو شرحه

د شرم د ځايونو د ساتنې امر
الله تعالي ﷻ ښځو ته د خپلو شرم ځايونو د ساتنې امر کړی دی، حجاب او ځان پټول د هغو د ساتنې وسيله گرځي، ځکه دعورت لوڅول ددې سبب کيږي چې سړي ورته وگوري په هغو کې فکر وکړي او خوند ورڅخه واخلي، بالاخره له دې لارې انسان زنا

او فحشاء ته لار پيدا کوي. رسول الله ﷺ فرمايي: "سترگي هم زنا کوي او د هغو زنا کتل دي، تر دې چې فرمايي: "او فرج بيا يا د هغو تصديق او يا تکذيب کوي".

په تير شويو ايتونو کې سړي په دې مامور شوي دي چې خپلې سترگي ښکته، ځان له فواحشو ليرې وساتي او ښځې هم د سړيو په شان همداسې مامورې دي.

د سترگو ښکته ساتل

تر او ښځې ته لومړنی امر د سترگو د ښکته ساتلو شوی دی او له ښکته ساتلو څخه مقصد له زنا د مقدماتو څخه د سترگو ساتل دي چې په احاديثو کې يې بيان راغلی دی، لکه چې دښځو له لوري سړو ته کتل ښځو ته د فتنې لامل دی، همدا شان د سړيو له لوري ښځو ته کتل او د هغو له جمال څخه خوند اخيستل د سړيو لپاره د فتنې او فساد منبع ده، نو د شريعت حکم دادی چې که نظر تصادفي وي هغه گناه نه لري، خو د دويم ځل او خوند لپاره کتل منعه دي.

په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «خوږک چې د ښځو محاسنو او بڼاښت ته گوري، الله تعالی به د قيامت په ورځ د هغه په سترگو کې سړپ واچوي»^(۱)

نو اسلامي شريعت دجمال او بڼاښت ذوق محوه کول نه غواړي، بلکې غواړي چې سړی دې ځان ته يوه ښځه غوره کړي چې خوښه يې وي هغه په نکاح کړي او هغه د توجه او ذوق مرکز وگرځوي او د هغې له بڼاښت څخه دې خوند واخلي، او له نورو خواوو څخه دې ځانونه وساتي چې د خپلې ښځې په ځای په بل لوري وانه وړي او په فحشا او نارواوو کې ونه لوړيږي.

د زينت له ښکاره کولو څخه منعه

د سترگو د ښکته ساتلو حکم هم نارينه و او هم ښځو ته شوی دی، خو اجنبي ته د ښکلا ښکاره کول ښځې ته حرام گرځول شوي دي، ځکه د ښځې بدن پرته له مخ او لاسونو ټول عورت دی چې پرديو سړيو ته يې ښکاره کول جواز نه لري.

هغه زينت چې ښکاره کولای شي

هغه زينت چې ښکاره کولای شي، هغه په معين چوکاټ کې دی چې هغه د جامو، لاسونو، مخ، سترگو رنجو، نکريځو، زيوراتو لکه د لاس د گوتو زينت دی او ددې

زینت ښکارول هغو کسانو ته جواز لري چې له هغو سره یې نکاح د ابد لپاره حرامه وي، او یا هغه ماشومان او لاس لاندې چې له جنسي مسائلو سره مینه نه لري.^(۱)

له نوموړو سړو پرته هیڅوک ددې حق نه لري چې د ښځې زینت ته وگوري، حتی ښځو ته د دې ممانعت دی چې د تگ په وخت کې خپلې پښې په داسې زور سره ووهي چې د هغوی د زیوراتو غبر غر گند شي او د خلکو د پاملرنې سبب شي لکه چې مو وویل د زینت ښکاره کول په یوه محدود او کوچني چوکاټ کې دی، او هغه دادی چې له ارادې پرته ښکاره شي.

ښځه خپل زینت خپلو هم جنسو ښځو ته ښکاره کولای شي، خو که ښځه نا پېژندل شوي وي او یا د بد شهرت خاوند او یا شک منه وي هغو ته هم د ذکر شوي زینت ښکاره کول پکار نه دي، چې د روایتونو له مخې د فتنې سبب کېږي.

د عورت پټوالی

د عورت پټول که هغه په لمانځه کې وي او که له لمانځه څخه بهر وي له دیني فرایضو څخه دی، حتی که هیڅوک هم نه وي باید چې عورت یې پټ وي، په یوه حدیث کې یوه صحابي له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې یا رسول الله که موږ یواځې یو څه به کوو؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: الله تعالی تر ټولو ددې حق دار دی چې خلک ورڅخه حیا وکړي.^(۲)

د عورت پټولو مسائل

۱. د ښځو او سړیو یو بل ته یې ضرورته بیا بیا کتل جواز نه لري، بلکې یواځې لومړی کتل روا دي. خو که ضرورت و لکه د گواهي په وخت کې، یا د مرض ځای ته د ډاکټر کتل روا دي.

۲. نا محرمو سړیو ته د ښځې له مخ، لاسونو او پښو څخه پرته ټول بدن عورت دی.

۳. محرمو سړیو ته یې له نامه تر ځنگو، خټه او شا عورت دی. یعنې مخ، سر او ویښتانو ته یې کتل جواز لري. د مخ، سر، سینې (ګربوان) لینگو، مټو او ویښتانو ته د نارینه

۱ - تفسیر ابن کثیر.

۲ - سنن الترمذی .

محارمو کتل ځکه جواز لري چې دغه ځایونه د گناهو د زړولو ځایونه دي، خو د سښتې څخه د لاکت د زړولو ځای مراد دی.^(۱)

۴. سړی د خپلې ښځې ټول بدن ته کتلای شي او هم یې مسه کول ورته جواز لري.

۵. یوه ښځه د بلې ښځې له عورت څخه پرته ټول بدن ته کتلای شي او له نامه تر زنگونو (څپه او شا هم پکې شامل دي) عورت دی چې کتل ورته جواز نه لري. خو

ډاکټره ښځه د ښځې فرج ته د ضرورت له مخې کتلای شي.

۶. د سړیو عورت د ښځو او نارینه وو په حق کې له نامه څخه تر څنگونو پورې دی.

۷. د ښځو لپاره د چسپو جامو کارول چې د بدن لوړ او ټیټ ځایونه یې ورڅخه څرگند شي جواز نه لري، که څه هم لمونځ ورسره کيږي، ځکه حجاب ته پاملرنه په پراخو جامو سره کيږي.

باید په پام کې ولرو چې د اسلام مبارک دین د پردې حکمونه د ټولنې د سلامتیا او خوندیتوب لپاره ایښي او موخه یې له هر ډول اخلاقي او ټولنیزو مفاسدو مخنیوي د یوې پاکې او سالمې ټولنې رامنځ ته کول دي، د ښځو له خوا د پردې مراعتول، د سړو له خوا په جامو او ناسته ولاړه کې د حیاء او ټولنیزو ادابو مراعتول هیڅکله په انسانانو کې د محدودیت او بندیز لگولو په معنا نه وي.

دا حکمونه نه یوازې دا چې د ټولنې د پرمختګ مخه نه نیسي بلکې د ټولنې د روحي او جسمي آرامۍ او ډاډه لامل کيږي او د ټولنې ودې او پرمختګ ته لاره هواروي.

۱. حجاب تعریف کړئ.
۲. حجاب مراعاتول څه حکم لري؟
۳. د حجاب د مشروعیت حکمت څه دی؟
۴. د حجاب په احکامو کې کومې خبرې ضروري دي؟
۵. ښځه کوم زینت ښکاره کولای شي؟

^۱ _ الاختیار لتعلیل المختار

د ښځې او مېړه د ستونزو د حل لارې

د انساني طبیعت له مخې کله د ښځې او خاوند تر مینځ ستونزې او غلط فهمي پيدا کیږي، اسلام د هغو د حل لارې موږ ته ښودلې دي.

د نیکمرغه مسلمانې کورنۍ اصلي انځور

د اسلام دین له مسلمانانو څخه په کلکه غوښتنه کوي، چې په خپلو منځو کې ښه چلند وکړي او دې ته یې هڅوي چې یو په بل ښې لورینې ولري او خاص ډول ښځه او خاوند یې متقابل احترام او خلوص ته هڅولي دي. یو بل ته د زیان نه رسولو حکم کوي سهرې ته له ټولو نژدې شخص دهغه ښځه او ښځې ته تر ټولو نژدې کس د هغې خاوند دی، نو ددې لپاره چې دوی په نیکمرغي کې ژوند تیر کړي، یو بل ته نه یواځې داچې د ستونزو لامل نه شي، بلکې د یو بل لپاره سرښندنه او تیریدنه وکړي، نو ځکه د اسلام شریعت ښځې او خاوند دواړو ته ځانگړې لارښوونه کړې، مېړه ته امر دی (وعاشروهن بالمعروف) په ښه توگه ژوند ورسره وکړي. په حدیث کې راغلي: د الله ﷻ په نژد په تاسو کې ډیر ښه هغه څوک ده چې خپلې کورنۍ ته ډیر ښه وي او زه په تاسو ټولو کې خپلې کورنۍ ته غوره یم.^(۱)

له عایشې رضی الله عنها څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ له جهاد څخه علاوه په هیچا هم گذار ندی کړی او نه یې څوک وهلي.

همدا راز ښځو ته د اطاعت امر شوی، په حدیث شریف کې راغلي که له الله تعالی څخه پرته بل چاته سجده کیدلای نو ښځې به خاوندانو ته په سجده کولو ماموري شوي وای.^(۲)

دا ټول د ښیرازه گډ ژوند لپاره دي، ځکه چې نیکمرغي په مینه، محبت، زړه سوري او اطاعت کې ده، په مقاومت او سختي کې بدمرغي پرته ده او د کورنۍ د ډنگیدو سبب جوړیږي.

خو څرنگه چې د طبعي او محیطي لاملونو له کبله، کله نا کله په ځینو کورنیو کې دا غوره اصلي حالت بدلون مومي او په کورنیو په اړیکو کې ستونزې راولاړیږي، نو اسلامي

۱- شرح صحیح البخاری.

۲- سنن أبی داود.

شریعت ددې غیر مطلوب حالت لپاره هم د حل لارې راویستلي چې په لاندې توګه بیانېږي:

د ښځې او خاوند تر مینځ د ستونزو د حل لارې

که چېرې په ازدواجي ژوند کې ستونزې پېدا شي او ښځه په ناحقه ډول نافرمانې او سرغړونې کوي نو شریعت د هغو د حل لاره ښکاره ښوولې ده چې په نصیحت، ځای جلا کولو پیلېږي او بیا په طلاق پای ته رسیږي. الله تعالی ځلې فرمایي:

﴿وَاللّٰہِی تَخٰوِفُوْنَ نٰسُوْرَہُنَّ فَعِظُوْہُنَّ وَانْجُرُوْہُنَّ فِی الْمَصٰجِعِ وَاصْرُبُوْہُنَّ فَاِنْ اَطَعَتْکُمْ فَلَا تَبْغِسُوْا عَلَیْہِنَّ سَبِیْلًا اِنَّ اللّٰہَ کَانَ عَلِیْمًا کَبِیْرًا﴾ [النساء: ۳۴] "او تاسې چې د کومو ښځو له سر غوړونې څخه اندېښمن یاست: هغوی پوره کړئ، د خوب ځایونه ورڅخه جلا کړئ او وینې وهئ، (آسانه وهل داسې سخت وهل چې په بدن اثر پرېږدي یا بې څه مات شي)، نو که هغوی ستاسې فرمان بردارې شي، نو هغو ته د لاس غوڅونې له پاره ییځایه پلمې مه جوړوئ، یقیناً الله تعالی ډیر لوړ او لوی ذات دی."

د حل ددغو لارو د روا کیدلو پراختیې مقصد د کورنۍ دساتنې هڅه ده، دا دنفوسو او د حالاتو د اصلاح لپاره یو وړیاوې عمل دی، نه داچې زړونه له فساد، بغض او کینې څخه ډک کړي.

د مېړه او ښځې د کورنۍ مینځګرتوب

که له ذکر شویو لارو د ښځې او مېړه تر مینځ ستونزې حل او محبت پېدا شو، خو ښه او که نه نو بیا اسلام ددې امر کوي چې د دواړو خپلوان دې مداخله وکړي، الله تعالی ځلې فرمایي: ﴿وَإِنْ جُنْتُمْ شِقَاقَ نِسْوَتِهِمَا فَابْعَثُوا حُكْمًا مِّنْ أَهْلِہِ وَحُكْمًا مِّنْ أَهْلِہَا اِنْ يُرِیدَا اِمْلَاحًا یُرِیْقِ اللّٰہُ نِسْوَتَہُمَا﴾ [النساء: ۳۵] "او که تاسې د مېړه او مېرمنې د اړیکو د خرابیدو په باب اندېښمن یاست؛ نو یو مینځګړی د مېړه له خپلوانو څخه او یو د مېرمنې له خپلوانو څخه وټاکئ، که هغوی دواړه روغه جوړه کول وغواړي نو الله به د هغو دواړو تر مینځ د توافق لاره برابرې کړي". او په دې کې شک نه شته چې ددغو دواړو اړخونو له مینځګړو څخه خیرخواه او د ښه نیت او ارادې لرونکي کسان غوره کول، له هغو مهمو اسبابو څخه دي چې دواړه لوري په خپل ورسپارل شوي کار کې بریالیتوب ته رسولای شي، چې هغه د اختلاف او ستونزو د اسبابو لیرې کول او د زوجیت دروندانه بیرته راګرځول دي.

د حل وروستی لاره

که دا ټولې هڅې ناکامې شوې او د اصلاحي کوششونو څخه هم ناامیدي راغله نو بیا د ستونزو د لیرې کولو لپاره طلاق یواځینې لاره پاتې کیږي چې اسلام روا کړې ده، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعْيِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا﴾ [النساء: ۱۳۰] {خو که مېړه اړینه یو له بله بېل هم شي، نو الله به په خپل پراخ قدرت سره هر یو بل ته له محتاجۍ نه بې نیازه کړي. د الله د لورنې لمن ډېره ارته ده او هغه د حکمت خاوند دی}.

په دې ایت کې مېړه او ښځې دواړو ته، وروسته له دې چې له لوی نعمت (زوجیت) څخه چې الله تعالی ﷻ ورپه برخه کړی و محروم شول تسلیت او ډاډگیرنه ورکړل شوې ده.

﴿وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَّغْنِ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لَتَعْتَبِرُنَّ لِمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ [البقرة: ۲۳۱] «او کله چې تاسې ښځو ته طلاق ورکړئ او د هغو عدت په پوره کېدو شي، نو یا یې په ښه توګه وساتئ یا یې په ښه شان رخصت کړئ محض د رېږولو له پاره یې مه ایساروئ چې دا به تیرۍ زیاتې وي او څوک چې دا کار وکړي هغه به په حقیقت کې خپله پر خپل ځان ظلم وکړي».

که ستونزې دسړي له خوا وي

که چیرې ښځه وويني چې مېړه یې رغبت ورسره نه لري، مخ ورڅخه اړوي او ستونزې ورته پیدا کوي، په دې صورت کې ښځې ته په کار دي چې د ستونزو په سبب ځان پوه کړي او د هغو د لیرې کولو او علاج لپاره هڅه وکړي، نو که چیرې دا ستونزه په دې حل کېده چې د سړي د خوښۍ لپاره ښځه له خپلو ځینو حقوقو څخه ورتیره شي، دا ښه کار دی چې د تاو تریخوالي د ډیریدو مخه وړاندې ونیسي، الله تعالی ﷻ فرمایي:

﴿وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ [النساء: ۱۲۸] «کله چې کومه ښځه د خپل مېړه له ناوړه چلن یا مخ اړوني څخه

په وېره کې وي نو هېڅ باک نشته که مېړه او مېرمن (د څه حقوقو پر کمولو زیاتولو) په خپلو مینځو کې روڼه جوړه وکړي. روڼه جوړه په هر حال ډېره ښه ده».

او که مېړه د ښځې په حق کې ظلم کوي، نفقه نه ورکوي، یا یې دینه وي، ناوړه او ناروا اخلاق لري، اسلام ښځې ته دا حق ورکړی چې قاضي ته مراجعه وکړي او د خلعي غوښتنه ورڅخه وکړي. الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا

إِلَّا أَنْ يَخَافَ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ [البقره : ۲۲۹]

” او تاسو (مېړونو) ته روانه دي چې له هغه څخه چې دوی ته مو ورکړي (مهر) ورڅخه واخلي، مګر که دواړه د الله پر حدودو په درېدو کې اندېښمن وي په داسې حال کې که ښځه د ځان د خلاصونې لپاره (مېړه ته) څه ورکړي نو په دوی دواړو څه گناه نشته .“

د طلاق اختیار خاوند سره دی

الله تعالی ﷻ د طلاق اختیار یو اځې د نارینه په لاس کې ورکړی او په دې کې ډیر حکمتونه دي چې څینو ته یې په لاندې ډول اشاره کېږي:

۱. سړي تر ښځې په خپلو عواطفو او احساساتو زیات کنټرول او واکمني لري، نو که د طلاق اختیار ښځې ته ورکړ شي، نو ډیرې به په یوه معمولي ستونزه د طلاق خواته مخه کړي.
۲. سړي د واده په مهال مهر ونه اداء کوي، نور مصارف هم دوی کوي او ښځې به واده کې مصارف نه لري، بلکې مهر ونه لاس ته راوړي، نو سړي د نکاح په قطع کولو کې سستېدل شوی قدم پورته کوي او په اسانه طلاق نه ورکوي.
۳. د اسلام شریعت د طلاق د کمیدلو پلوی دی او له همدې کبله یې په حالاتو چارو کې تر ټولو ناوړه کار شمیرلې، خو د نا چارۍ په صورت کې یې یو اځې سړیو ته دهغه دکارولو حق ورکړی، که ښځو ته یې هم دا حق ورکړی وای نو بیا به طلاق ورکولو پدیده ډیره پېښېده او کورنۍ به د پرگنیدو له تهدید سره زیاته لاس او گریوان وه.

فعالیت

ښوونکۍ دې زده کوونکي په دریو ډلو ووېشي چې لاندې موضوعات یو له بله مناقشه کړي:

۱. د ښځې او خاوند تر مینځ د ستونزو د حل لارې کومې دي؟
۲. که ستونزې د سړي له خوا وي، څه کول پکار دي؟
۳. د طلاق اختیار خاوند ته ولې ورکړ شوی؟

۱. د نیکمرغې مسلمانې کورنۍ انځور بیان کړئ.
۲. د ښځې او خاوند تر مینځ د ستونزو د حل لارې څه دي؟
۳. د ښځې او خاوند د ستونزو د حل وروستی لاره کومه ده؟
۴. که ستونزې د سړي له خوا وي نو حل څه دی؟
۵. د طلاق اختیار خاوند ته ورکړ شوی دی، په دې کې څه حکمتونه دي؟

کورنۍ دنده

د مسلمانې کورنۍ اصلي انځور څه دی؟ په دې هکله یوه مقاله ولیکئ.

طلاق

د الله ﷻ په وړاندې په حلالو کې ناخوښ حلال طلاق دی او شریعت د میوه او ښځې تر مینځ د ستونزو د وروستي حل په توګه روا کړی دی.

د طلاق تعریف

طلاق په لغت کې: د قید لیري کولو ته وايي:

په اصطلاح کې: په ځانګړو الفاظو سره د نکاح د قید لرې کولو او پای ته رسولو ته طلاق ویل کېږي.

د طلاق د مشروعیت حکمت

طلاق له هغو حلالو شیانو څخه دی چې الله تعالی ﷻ ته خوښ نه دی، لیکن دا دهغي مریضې کورنۍ علاج دی چې نورې ټولې دواوې یې کارولي وي او یواځې همدغه دوا ورته پاتې وي، د طلاق مثال داسې طبیب او ډاکتر ته ورته دی چې په بدن کې د خراب شوي غړي بړیکیدو ته اړ کېږي تر څو نور بدن ته سرایت ونه کړي.

کله چې د میوه او ښځې حالت دې حد ته ورسېږي چې کرکه او کینه د مینې او محبت ځای ونیسي، د ژوند پر مخ بیول ورته ګران او ناشونی شي نو بیا غوره داده چې په خوشحالی سره بیل شي او د خپلې خوښې نړۍ ژوند پیل کړي، د کرکې له شتون سره سره د زوجینو یو ځای اوسیدل او د طلاق لاره بندول لکه په کفري ټولنو کې چې معمول دي، ددې باعث ګرځي چې مرض د کورنۍ نورو غړو ته سرایت وکړي، طبیعتونه یې فاسد او له کینو څخه ډکېږي، انساني پاک احساسات یې تغیر پیدا کوي، د ماشوم ژوند بیا د مور پلار له داسې ګډ ژوند څخه چې هغه له اختلافه او نفرتونو ډک وي په جلا والي کې ډیر ښه او یا کم ضرره وي، له کرکجنو او متخاصمو والدینو سره به څنګه ماشوم صالحة تربیه تر لاسه کړي؟ او له کومه به د ماشوم دمنې، شفقت او مهربانۍ عاطفې ته ځواب وویل شي، په داسې حال کې چې هغه ورته په دې عمر کې ډیره اړتیا لري. ناروغه کورنۍ د ټولنې د فساد سبب جوړېږي، نو هغه سړی به څه کوي چې له خپلې ښځې نه یې کرکه وي یې له دې چې ځان ته به بله ملګري پیدا کوي او د شهوت غریزه به ورباندې سړوي، ښځه به بیا خامخا دې ته ورته کار کوي او په دې ډول به د

همدي کورنۍ ناروغې د ټولنې نورو وگړو ته سرایت کوي او ټولنه به په فساد اخته کیږي. نو ددې قاعدې له مخې چې: له دوو زیانونو څخه کم او خفیف زیان خوره کیږي، اسلام طلاق روا کړی دی.

اسلام صبر او زغم ته ترغیب ورکوي

اسلام د ستونزو باوجود هم میده او ښځه دواړه دې ته هڅولي دي چې له صبر او زغم څخه کار واخلي، سړی یې هڅولی چې د ښځو په طباعو دي صبر وکړي او دزوحیت دا ژمنه دې نه ماتوي، الله تعالی ﷻ فرمائي:

﴿وَكَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُنَّ شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾

[النساء: ۱۹]

«له هغو (خپلو ښځو) سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښیږي نو کیډای شي چې تاسې به یو شی نه خوښوئ، خو الله به په هغه کې ډېرې ښېگڼې ایښي وي.»

همدا شان اسلام ښځه هم دې ته ترغیب کړې چې له میده سره په ژوند کولو کې د صبر او تحمل څخه کار واخلي، په اساني دې داسې حالات نه جوړوي چې د کورني جوړښت ته زیان ورسېږي، په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمائي:

«إِمَّا امْرَأَةٌ سَأَلَتْ زَوْجَهَا الطَّلَاقَ فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَأْيُهُ الْحِجَّةُ» "کومه ښځه چې بې موجهه له میده څخه طلاق غواړي، نو په هغې د جنت بری حرام دی."

د طلاق حکم

په طلاق کې اصل منعه او نه کول دي، خو د اړتیا لپاره روا شوی دی، چې له امله یې د ښځې او میده تر مینځ جلا والی راځي.

د طلاق شرطونه

په طلاق کې مهم شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. طلاق ورکوونکې به زوج وي، یعنې په صحي نکاح به دښځې خاوند وي.
۲. طلاق ورکوونکې به بالغ وي، نو د هملک طلاق نه واقع کیږي.
۳. طلاق ورکوونکې به عاقل وي، نو د لیوني طلاق نه صحیح کیږي.

۴. طلاق به په داسې الفاظو وړکوي چې صراحتمه يا کډايتا ورباندې دلالت وکړي.
۵. د کډايي الفاظو په صورت کې به سړی د طلاق نيت لري.

فعاليت

زده کړونکي دې ووايي چې ددوی په علائقو کې سړي خپلو ښځو ته کوم الفاظ استعمالوي چې له ورايه د طلاق معنا وړکوي؟

۱. طلاق تعريف کړئ.
۲. د طلاق د مشروعيت حکمت بيان کړئ.
۳. اسلام مېړه صبر او زغم ته رابولي دليل ېې بيان کړئ.
۴. د طلاق حکم څه دی؟
۵. د طلاق شرطونه بيان کړئ.

د طلاق ډولونه

له ابراهيم النخعي رحمه الله څخه روايت شوی دی چې صحابه کرامو به د سنت مطابق دا غوره بلله چې بنځې ته له يوه څخه زيات طلاق ورته کړي (په يو ځل بايد درې طلاقه ورکړل شي) يو طلاق به يې ورکاوه او عدت به يې تېرېدو.

د طلاق ډولونه

طلاق په مختلفو اعتبارونو ویشل شوی چې په لاندې توگه بيانېږي:

طلاق د لفظ له مخې: طلاق د صيغې او لفظ له مخې په دوه ډوله دی: صريح او کنایه.

۱. صريح: هغه لفظ دی چې د طلاق مراد ورڅخه په واضح ډول معلومېږي، په عرف او رواج کې هغه په طلاق دلالت کوي، لکه چې بنځې ته ووايي: ته طلاقه، يا ته په ما حرامه يې.

د صريح طلاق حکم: د صريح لفظ په ويلو سره يې له نيت کولو طلاق واقع کېږي، نو که بنځې ته ووايي چې ته طلاقه يې او بيا دعوه وکړي چې مطلب مې طلاق نه وه دده دغې دعوي ته اعتبار نه ورکول کېږي.

۲- کنایه: په طلاق ورکولو کې داسې لفظونو ته وايي چې هم د طلاق او هم د بل شي معنا ولري خو خلک يې د صريح طلاق په معنا نه پېژني، لکه چې ووايي: له خپلې پلار گني سره دي يو ځای شه، يا له کوره ووځه.

د کنایې طلاق حکم: د کنایې لفظ په ويلو سره طلاق هلته واقع کېږي چې نيت يې د طلاق وي او که يې نيت د طلاق نه وي طلاق نه واقع کېږي.

طلاق د بدعت او سنت له مخې: د سنت او بدعت له مخې طلاق په دوه ډوله دی: سني او بدعي.

۱. سني طلاق: سني هغه طلاق دی چې د سنت موافق وي او هغه داسې چې سړی خپله ښځه د ريښتيني عذر د لرلو په اساس په يوه طلاق په داسې طهر کې طلاقه کړي چې ورسره يو ځای شوی نه وي او حامله هم نه وي، له يوه طلاق اچولو وروسته يې پريږدي چې عدت يې تير شي او ورڅخه بيله شي دا غوره لاره ده. خو که د سړي د جلا کيدو قصد د دلايلو پر بنسټ پوخ وي د دې لپاره چې خپله او د ښځې طمعه قطعې کړي او په يوه طهر کې يو، په بل طهر کې دويم او په دريم طهر کې دريم طلاق ورواچوي، داهم سني طلاق دی.

۲. بدعي طلاق: هغه طلاق دی چې د سنت طريقې خلاف ورکړ شي هغه داسې چې خاوند خپلې ښځې ته په يو ځل دوه يا درې طلاقه، يا د حيض او يا دحمل په دوران کې ورته طلاق ورکړي يا په داسې طهر کې طلاق ورکړي چې په هغه کې يې جماع کړي وي، دا طلاق واقع کيږي خو ورکونکی يې گنهگار دی.

دریم- د رجعت او مینونت له مخې طلاق په درې ډوله دی:

۱. رجعي طلاق: هغه دی چې زوج له طلاق وروسته ددې واک او اختیار ولري چې خپله ښځه راوگرځوي بې له دې چې نوي عقد ته اړتیا پیدا شي، د هغې خوښه وي او يا يې نه وي. دا د اول او دويم طلاق له ورکولو وروسته خو پدې شرط چې د عدت وخت يې لا پاتې وي او که بې دعدت وخت تیر شو بيا نو رجعي طلاق په بائن بدليږي او دښځې خاوند له نوي عقد پرته د هغې د راگرځيدو واک نه لري.

۲. بائن طلاق: هغه طلاق ته وايي چې په کنايي الفاظو بدلی وي، لکه چې ورته ووايي ته نوره جلا کړای شوي يې، کورته دې ولاړه شه، يا له کوره ووزه او داسې نور، خو په دې شرط چې د طلاق نيت ولري، په دې صورت کې يو بائن طلاق واقع کيږي زوج کولای شي په نوي عقد او مهر طلاقه کړي ښځه بيرته په نکاح کړي.^(۱)

۳. مغاڼظ طلاق: هغه طلاق ته وايي چې په درې طلاقه سره خپله بنځه طلاقه کړي، په دې صورت کې زوج نه شي کولای چې طلاقه کړي بنځه ځان ته راوگرځوي، مګر هلته ټي په نکاح کولای شي چې دا بنځه له بل چا سره په صحیحې نکاح سره واده وکړي، هغه ورسره یو ځای شي، بیا ټي یا طلاقه کړي او یا ورڅخه مړ شي او عدت یې هم تیر شي نو ده ته په دې صورت کې روا ده چې نوي نکاح ورسره وکړي.

فعالیت

زده کوونکي دې په خپلو منځو کې د طلاق ډولونه روښانه کړي.

۱. طلاق د لفظ له معني په څو ډوله دی؟ بیان یې کړئ.
۲. طلاق د بدعت او سنت له معني په څو ډوله دی؟ شرحه یې کړئ.
۳. د طلاق ډولونه د رجعیت او ینونت له معني په ګوته کړئ.

د تفريق ډولونه^(۱)

له طلاق څخه علاوه د بنځې او خاوند تر منځ د خلع، لعان، ايلاء، او ظهار په ذريعه هم بيلتون را مينځ ته كيږي، غواړو په دې لوست كې په همدې موضوعاتو خبرې وكيږو.

۱. خلع

كله د بنځې او خاوند تر منځ ژوند تريخ او ستونزمن شي، بنځه كولاى شي د څه مال په عوض كې خپل خاوند په خلع كولو قانع او ځان ورڅخه جلا كړي.

د خلع تعريف

خلع په لغت كې: لري كولو ته وايي.

د فقهاوو په اصطلاح كې: له بنځې څخه د هغې د مال په عوض كې د خلع په لفظ سره د نكاح د واك ختمولو ته ويل كيږي^(۱)

د خلع مشروعت

كله كله د طبيعي، اخلاقي، ديني او صحي سببونو له امله د بنځې او خاوند ترمنځ ژوند ستونزمن شي چې په نتيجه كې بنځه، نور نه غواړي د خپل خاوند سره ژوند وكړي. د همدې لږتيا له مخې اسلامي شريعت خلع روا كړې، خو د مال په عوض كې وكړاى شي ځان له دې حرج او تكليف څخه خلاص كړي ترڅو د الله د حدودو څخه د تيري او د خاوند د اطاعت په مخالفت كې ونه لوېږي.

د خلع د مشروعت دليل

الله تعالى ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ حُفَّتُمْ آلَا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [النور: ۲۲۹]

”نو كه تاسې ته دا ويره وي چې هغوى دواړه به د الله پر حدودو ټينگ پاتې نشي، نو د هغو دواړو په منځ كې ددې خبرې باك نشته چې بنځه خپل ميره ته يو څه بدل وركړي (او ځان ورڅخه بيل كړي).“

نبوي حديث: له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دى چې د حضرت ثابت بن قيس الانصاري رضي الله عنه ميرمن (جميلة بنت أبي بن سلول) رسول الله ﷺ ته راغله وېې ويل: اى د الله رسوله! زه د ثابت بن قيس په دين او اخلاقو نيوكه نه لرم، خو نه

غواړم چې د تريخ ژوند له امله په ناروا کار اود کفر په اسبابو کې ولوړم، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: (ته غواړې چې خپل باغ بيرته ورکړې) هغې وويل: هو، نو ده يې باغ بيرته ورکړ او رسول الله ﷺ ثابت رضى الله عنه ته د منلو امر وکړ، نو يې پرېښوده.^(۱)

د خلع حکم

د خلع په تر سره کېدلو باندې طلاق واقع کېږي او په ښځه د ټاکلي مال ورکول لازميږي.

د خلع او طلاق تر منځ توپير

طلاق د سړي له لوري ورکول کېږي او خلع د ښځې له خوا د يو څه مال په ورکولو غوښتل کېږي. کله چې د دواړو اړخونو موافقه راغله، خلع تر سره کېږي او په ښځې باندې د ټاکلي مال ورکول لازميږي.

بې سبه د خلع د غوښتنې کراهيت

له کوم موجه سبب څخه پرته د خلع غوښتنه مکروه کار دی، په يوه حديث کې له رسول الله ﷺ څخه روايت شوی چې فرمايي: «**أَيُّمَا امْرَأَةٍ اخْتَلَعَتْ مِنْ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ لَمْ تَرْجُ رَاحَةَ الْجَنَّةِ**»^(۲) "هره ښځه چې له اړتيا پرته له خاوند سره خلع وکړي د جنت بوی به يې تر سپر مو نه شي".

او په بل حديث کې فرمايي: «**أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلَاقًا فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَاحَةُ الْجَنَّةِ**»^(۳) "هره ښځه چې له شديدي اړتيا پرته له خاوند څخه د طلاق غوښتنه وکړي په هغې د جنت بوی حرام دی.

د خلع احکام

● که چېرې جفا، نافرمانی، او بده کړنه د خاوند له خوا وي نو سړي ته دا مکروه ده چې له ښځې څخه بدل واخلي، خو که نافرمانی د ښځې له خوا وي بيا د خلع په مقابل کې د عوض او مال اخيستل روا دي.

● هر هغه شی چې مهر او د نکاح بدل جوړیدلای شي، هغه د خلع عوض او بدل هم کیدای شي.

۱- السنن الکبری للبيهقي.
۲- مسند الصحابة في الكتب الستة.
۳- السنن الکبری للبيهقي.

- خلع د زوج له موافقي پرته صحت نه پيدا کوي، ځکه طلاق ورکول د سپري حق دی، نو که خاوند يې ونه مني خلع نه واقع کيږي.

۲- لعان

د لعان تعريف

لعان په لغت کې: له لعن څخه اخيستل شوي چې لري کولو ته وايي. په شرعي اصطلاح کې: د ښځې او خاوند تر منځ له لعن او غضب سره شهادت ورکولو ته وايي، چې د زنا د شهادت په څير د څلورو شاهدانو ځای نيسي، سړی په دې ډول شاهدی ورکولو سره دقذف له حد څخه خلاصیږي، او قسمونه يې د څلورو شاهدانو حکم پيدا کوي او ښځه په دې ډول شاهدی ورکولو سره د زنا حد له ځان څخه دفع کوی او له حد څخه ژغورل کيږي.

د لعان مشروعیت

د لعان مشروعیت په قرآن کریم ثابت دی، الله تعالی ﷻ فرمائي:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦٩﴾ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ وَبَدْرًا ﴿٧٠﴾ عَنَّا الْعَادَابُ إِنْ تَشْهَدُ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾ وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ [النور: ۶- ۹]

«او کوم کسان چې پر خپلو مېرمنو باندي تور لگوي او له هغو سره پخپله د هغو له خپل ځان نه پرته نور شاهدان نه وي نو له هغو نه د يو تن شاهدي (داده چې هغه) څلور ځله په الله باندي په قسم خورلو سره شاهدي ووايي، چې هغه (په خپل تور ويلو کې) ريښتونی دی او پنځم ځل ووايي چې پر هغه باندي دې د الله لعنت وي که هغه (په خپل تور ويلو کې) دروغجن وي او له ښځې نه د سزا مخنيوی په دی ډول سره کيدای شي چې هغه څلور ځله په الله باندي په قسم خورلو سره شاهدي ووايي چې دغه سړی (په خپل تور ويلو کې) دروغجن دی او په پنځم ځل کې ووايي چې پر هغې باندي دې د الله غضب وي که هغه (په خپل تور ويلو کې) ريښتونی وي.»

له ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ د انصارو د يوه سړي او دده د ښځې تر مينځ لعان تر سره کړ او دوی يې سره جلا کړل.^(۱)

د لعان د مشروعيت حکمت

لعان ددې لپاره را شوی دی چې د تور لگولو په صورت کې سپړو ته د خپل حريم څخه د دفاع وروستی لاره جوړه شي، خو سړی وکولای شي دنورو شاهدانو د نه شتون

په صورت کې د وروستۍ وسيلې په توگه له خپلو مؤکدو گواهيو څخه کار واخلي او بنځې ته دده د حريم د پامالولو سزا ورکړي. خو څرنگه چې د اسلامي شريعت بنسټ په عدل اينودل شوی، بنځې ته هم له ځان څخه ددفاع او د خاوند د تور د ليرې کولو حق ورکړ شوی، خو په خپلو مؤکدو گواهيو دا عذاب او پيغور له ځان څخه ليرې کړي.

د لعان کيفيت

کله چې خاوند خپله بنځه په زنا تورنه کړي او يا د هغې د ماشوم له نسب څخه منکر شي (چې دا هم د صريح زنا کولو په معنا ده) او په دې خبره کوم ښکاره دليل هم ونه لري، بنځه دده د تور ونه مني او د قذف د حد د اقامت غوښتنه وکړي، نو قاضي به د دوی تر منځ د لعان پړيکه کوي او دواړه به هغه مخصوص الفاظ چې قرآن کریم د لعان لپاره ټاکلي د قاضي په وړاندې وايي، له دې څخه وروسته قاضي بنځه او خاوند سره جلا کوي، چې بيا دا بنځه په دې سړي باندې حراميزي.

د لعان حکم

د لعان د شاهدی په وېلو د بنځې او خاوند تر منځ جلا کيدل واجبيري، قاضي به ددوی د جلاوالي حکم کوي، په دې سره بائن طلاق واقع کيږي او له بنځې سره جماع او د جماع دواعي حرام گرځي، که څه هم سره جلا شوي لا هم نه وي.

۱. خلع تعريف کړی.
۲. د خلع د مشروعيت حکمت څه دی؟
۳. د خلع د مشروعيت دليل څه دی؟
۴. د خلع حکم څه دی؟
۵. آیا د خلع او طلاق توپير شته؟
۶. بې سببه د خلع کول څه حکم لري؟
۷. لعان تعريف کړی.
۸. د لعان د مشروعيت حکمت او دليل روښانه کړی.
۹. د لعان کيفيت څه دی؟ بيان بې کړی.
۱۰. د لعان حکم وښیئ.

د تفریق پاتې ډولونه^(۲)

۳- ایلاء

ایلاء په لغت کې: قسم ته وايي.

په شرعي اصطلاح کې: په تاکید سره داسې قسم کولو ته وايي چې خپلې منکو چې ته به تر څلورو یا له هغه زیات وخت پورې نه ورنژدي کيږي (جماع به ورسره نه کوي).

د ایلاء کفارو:

کله چې خاوند د څلورو میاشتو نه مخکې خپلې بنځې ته رجوع وکړي کفارو پرې لازميږي، دغه کفارو د قسم کفارو ده.

د ایلاء مشروعیت

د ایلاء مشروعیت د الله تعالی ﷻ بډې قول ثابت دی: ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْتُونَ مِن نَّسَاتِهِمْ تَرْصُ أَرْبَعَةً أَشْهُرٍ فَإِنْ فَآؤْا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۖ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ [البقرة: ۲۲۶ - ۲۲۷]

”کوم خلک چې له خپلو بنځو سره د نا اړوندۍ لودي کړي، هغوی ته څلور میاشتې وخت دی، که یې ورته رجوع وکړه، نو الله ښونکی او رحیم دی او که هغوی د طلاق هوډ کړی وي نو ودي پوهیږي چې الله هر څه اوري او په هر څه پوهیږي.“

په حنفي مذهب کې ایلاء مکروه تحریمي ده؟

د جاهلیت په زمانه کې به عربو د خپلو بنځو د ځورولو لپاره د اکار کاو چې تر یو کاله یا زیات له هغه به خپلو بنځو ته نه ورنژدي کیدل، اسلامي شریعت ایلاء داسې قسم وگرځاوه چې په څلورو میاشتو کې باید پای ته ورسیري، قسم کوونکی په دې کې مخیر دی چې قسم مات کړي او خپلې بنځې ته رجوع کړي او یا په قسم وفا کوي او بنځه له ځان څخه بیلوي، نو که یې بیرته رجوع وکړه د قسم کفارو به ورکوي او که نه نو بنځه یې ورباندې د وخت په پوره کېدو سره په باین طلاق طلاقیري.

د ایلاء حکم

که چیرې څلور میاشتي تیرې شي نو ښځه یې په بائن طلاق ورباندې طلاقیري، که یې ښځې ته رجوع وکړه او قسم یې مات کړ، نو د قسم کفار به ورکوي.

۴-ظهار

د ظهار تعریف: د خاوند لخوا د خپلې ښځې تشبیه کولو ته وايي، له داسې ښځې سره چې هغه په ده د ابد لپاره محرمه وي، لکه چې ورته ووايي ته په ما لکه زما مور داسې یې، یا ته په ما لکه زما د مور د شا په څیر یې.

د ظهار حکم

ظهار ناروا او حرام کار دی او ظهار کونکی ورباندې گناهگار یري، الله تعالی جلاله فرمایي:

﴿الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُم مِّمَّنْ أُهْلُهُمْ إِنَّمَا هُمْ إِثْمُهُمْ وَلَهُمُ اللَّائِي وَلَدَتْهُمْ وَأَنْتُمْ تَبْغُونَ مُكْرًا مِّنْ أَلْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ﴾ [المجادلة: ۱] "له تاسې نه چې کوم کسان له خپلو ښځو نه ظهار کوي (مور ورته وايي)، د دوی مېرمنې د دوی میندې نه دي، د هغو میندې خو هغه دي چې هغوی یې زیږولي دي. دوی یوه ډیره ناوړه او درواغ خبره کوي، او حقیقت دادی چې الله ډیر معافي کوونکی او ښونکی دی."

د ظهار حکم

د ظهار په ترسره کولو خاوند ته له ښځې سره جماع او یا د جماع رښکونکي لکه مسه کول ښکول تر هغو حرامیري خو چې کفار ورکوي.

د ظهار کفار

د کفارې په نیت د یوې رقبې (غلام) ازادول او که یې نه درلوده بیا نو ددو پرله پسې میاشتو روژه نیول دي او که د روژو د نیولو قدرت نه و، بیا شپیتو مسکینانو ته په مړه ګیډه خواړه ورکول، یا د خوړو قیمت ورکول دي چې سهار او بیګا ورباندې ځان موره کړای شي. الله تعالی فرمایي:

﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن مِّن سَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحَرِيرٌ رَّقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامُ سِتِينَ مِسْكِينًا ذَٰلِكَ لِتُذَكَّرُوا ۚ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنَّ ذَٰلِكَ خُذُوهُ ۚ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْكَافِرِينَ ۚ عَذَابُ آلِئِيمٍ﴾
 [المجادلة: ۲ - ۳]

”کوم کسان چې له خپلو میرمنو نه ظاهر وکړي بیا له خپلې هغې خبرې نه راوړي چې کړې بې وه، نو مخکې له دې نه چې دواړه یو بل ته لاس وړوي، یو غلام آزادول به وي، پدې (کفارې) سره تاسې ته نصیحت کیږي او تاسې چې څه کوئ الله ترېنه بڼه خبر دی او څوک چې غلام ونه مومي هغه دې دوه میاشتي پرله پسې روژه ونیسي، مخکښې له دې نه چې دواړه یو بل ته لاس وروړي او څوک چې پدې هم قادر نه وي هغه دې شپږو مسکینانو ته خواره وړ کړي د (کفارې) دغه حکم د دې لپاره درکول کیږي چې تاسې پر الله او د هغه پر پیغمبر ایمان راوړئ. دا د الله ټاکلي حدود دي او د کافرانو لپاره دردناکه سزا ده.“

۱. ایلاء لفتا او اصطلاحا تعریف کړئ.
۲. د ایلاء د مشروعیت دلیل څه دی؟
۳. د ایلاء حکم بیان کړئ.
۴. ظاهر تعریف کړئ.
۵. د ظاهر حکم له دلیل سره بیان کړئ.
۶. د ظاهر کفاره څه ده؟ تفصیل ورکړئ.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library